

Amsterdam, september 2020
In opdracht van ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Vaststellen van de bijstandsbudgetten 2021

Herschating en verdeling van de budgetten

Marloes Lammers

Lennart Kroon

Tim Schwartz

Sandra Mulwijk-Vriend (Atlas voor gemeenten)

Marten Middeldorp (Atlas voor gemeenten)

Francine Burema (Atlas voor gemeenten)

Clemens van Woerkens (Atlas voor gemeenten)

Gerard Marlet (Atlas voor gemeenten)

seo economisch onderzoek

 Atlas voor gemeenten

“De wetenschap dat het goed is”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winst oogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport nr. 2020-70

ISBN 978-90-5220-089-7

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2020 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Samenvatting

Dit onderzoek resulteert in de voorlopige verdeling van de bijstandsmiddelen over gemeenten voor 2021. De specificatie van het model (zowel volumecomponent als prijscomponent) wijzigt niet ten opzichte van model 2020.

Met de komst van de Wet werk en bijstand (WWB) in 2004 werden gemeenten volledig financieel verantwoordelijk voor de uitvoering van de bijstand. Zij ontvangen hiervoor een budget vanuit het Rijk. Gemeenten mogen bij effectieve uitvoering de overschotten op hun budget behouden en worden zo gestimuleerd tot effectief beleid. Voor de bepaling van het budget is het van belang om een verdeelmodel te hebben dat, gegeven objectieve kenmerken, een zo goed mogelijke inschatting maakt van de noodzakelijke bijstandsuitgaven van een gemeente.

Het objectieve verdeelmodel bestaat uit twee delen: de ontvangst van een uitkering (volumecomponent) en de hoogte van de uitkering (prijscomponent). De volumecomponent schat de kans op bijstand van een huishouden in op basis van objectieve factoren zoals huishoudenssamenstelling, leeftijd, herkomst en woonsituatie. De prijscomponent schat de hoogte van een uitkering, als fractie van het wettelijk normbedrag voor een huishouden, in op basis van een aantal objectieve factoren en combineert dit met de wettelijke normbedragen voor de verschillende huishoudenstypen.

Het model bestaat uit twee fasen. In de schattingsfase worden de gewichten van de verdeelkenmerken in de volume- en prijscomponent geschat. Hiervoor worden gegevens gebruikt uit januari van jaar $t-3$. Dus voor model 2021 gaat het om gegevens uit januari 2018. Bij de bepaling van de budgetten worden deze gewichten vermenigvuldigd met de waarden van verdeelkenmerken in december 2019. Dit is de actualisatiefase van het model.

Schattingsfase

Er is beperkt regulier onderhoud nodig voor model 2021

Jaarlijks wordt het model herschat op recentere gegevens. Voor model 2021 betreft het gegevens met peildatum begin januari 2018. Bij de herschatting van het model is beperkt regulier onderhoud noodzakelijk. Onderhoud is nodig omdat brongegevens zijn gewijzigd, omdat gegevens niet meer uit dezelfde bron gehaald kunnen worden en omdat CBS-cijfers zijn herzien. Daarnaast is het in sommige gevallen wenselijk om bepaalde kenmerken anders te definiëren. Dat geldt bijvoorbeeld voor de kenmerken praktijk- en speciaal onderwijs en de Human Capital Index, omdat voor deze kenmerken extra jaren aan gegevens beschikbaar zijn. Daarnaast is het vanaf model 2021 mogelijk om ook gegevens over zorgkosten van volmachtsverzekerden te gebruiken. Volmachtsverzekerden (ongeveer vijf procent van de verzekerden) zijn verzekerd via een tussenpersoon. Voor het kenmerk 'buurt waar werken niet de norm is' waren de brongegevens niet langer beschikbaar. Om die reden is overgestapt op CBS microdata over uitkeringsontvangst. Nuggers vallen daarmee nu buiten de definitie, omdat zij op basis van de microdata niet geïdentificeerd kunnen worden.

De gevolgen van het regulier onderhoud voor model 2021 op de scores van de verdeelkenmerken zijn veelal klein. Iets grotere verschuivingen treden op in het kenmerk 'buurt waar werken niet de

norm is'. De gevolgen van het onderhoud op de budgetaandelen zijn relatief beperkt. Het regulier onderhoud leidt niet tot wijzigingen in de specificatie van het model: zowel de volumecomponent als de prijscomponent bevatten dezelfde kenmerken als in model 2020.

Modelafwijking in model 2021 kleiner dan in model 2020

De voorspelde bijstandskans op basis van de volumecomponent van model 2021 sluit goed aan bij de werkelijke bijstandskans begin 2018. De gemiddelde modelafwijking, het verschil tussen het voorspelde en werkelijke aantal huishoudens met bijstand, daalt ten opzichte van de schatting van model 2020. Ook de voorspellingen op basis van het geschatte model voor de prijscomponent sluiten aan bij de feitelijke prijs per uitkering.

Actualisatiefase en budgetverdeling

Voor de voorlopige budgetverdeling 2021 vindt verdere actualisatie van gegevens plaats

Voor de vaststelling van de voorlopige budgetten 2021 worden zo actueel mogelijke gegevens gebruikt. Zo wordt rekening gehouden met het feit dat de bevolkingssamenstelling in een gemeente kan wijzigen. Dat kan van invloed zijn op de bijstandsafhankelijkheid in een gemeente. Waar mogelijk wordt daarom gebruikgemaakt van gegevens met peildatum 31 december 2019. Niet alle gegevens kunnen naar deze peildatum worden geactualiseerd. Dit geldt voor zorgkosten en uitkeringen (onder andere Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering) op persoonsniveau en vermogen op huishoudensniveau. De regionale kenmerken worden geactualiseerd naar 1 januari 2019. Het kenmerk 'overlast in de buurt' wordt dit jaar niet geactualiseerd – in aansluiting op de gebruikelijke systematiek wordt dit kenmerk eens in de twee jaar geactualiseerd.

Het model wordt niet herschat op de geactualiseerde gegevens

Het model wordt niet herschat op de geactualiseerde gegevens, omdat de actualisatieslag ertoe leidt dat niet alle kenmerken op hetzelfde moment gemeten worden. De gewichten kunnen daardoor minder zuiver geschat worden. De gewichten voor de volumecomponent en de prijscomponent die volgen uit de schattingen op gegevens van begin januari 2018 worden daarom toegepast op de geactualiseerde data. Dit geeft de voorspelde kans op bijstand en de voorspelde fractie van het normbedrag dat een huishouden aan bijstand zou ontvangen. De voorspelde en werkelijke bijstandskansen ultimo 2019 wijken af: de werkelijke bijstandskans is fors gedaald, terwijl de voorspelde bijstandskans dit maar beperkt volgt. Deze verschillen ontstaan bijvoorbeeld als de omvang en samenstelling van huishoudentypen sterk wijzigen of doordat gegevens niet geactualiseerd kunnen worden en verschillende peilmomenten moeten worden gehanteerd. Deze afwijking vertaalt zich in relatief grote modelafwijkingen. Een verschil in het landelijk gemiddelde niveau van voorspelde en werkelijke bijstandsafhankelijkheid heeft echter niet per se gevolgen voor de budgetverdeling. Bij de budgetverdeling gaat het immers om de verhouding in voorspelde bijstandsafhankelijkheid tussen gemeenten.

Gemiddelde herverdeeleffect van model 2021 iets lager dan die van model 2020

Het voorspelde budget per huishouden volgt door de voorspelde kans op bijstand te vermenigvuldigen met de voorspelde fractie van het normbedrag en het normbedrag per 1 juli 2020. Door de voorspelde budgetten per huishouden op te tellen over alle huishoudens in een gemeente volgt het voorspelde budget per gemeente. Dit wordt gedeeld door het totaal aan voorspelde budgetten om tot een objectief budgetaandeel te komen.

Naast het objectieve budgetaandeel wordt het reguliere budgetaandeel berekend. Dit is het budgetaandeel dat daadwerkelijk wordt gebruikt voor de verdeling. Hierbij is rekening gehouden met uitgaven aan dak- en thuislozen, instellingsbewoners en een historische component voor kleinere gemeenten. Vanwege de historische component zijn de herverdeeeffecten op basis van het reguliere budgetaandeel kleiner dan die op basis van het objectieve budgetaandeel.

Het gemiddelde herverdeeeffect van model 2021 is iets lager dan die van model 2020. Dit geldt zowel voor de herverdeeeffecten op basis van het objectieve budgetaandeel als voor de herverdeeeffecten op basis van het reguliere budgetaandeel. Voor zowel objectieve als reguliere budgetaandelen geldt dat de budgetmutaties tussen 2020 en 2021 over het algemeen beperkt zijn. De budgetaandelen stijgen met name voor gemeenten in Noord-Nederland en Limburg.

Inhoud

Samenvatting	i
1 Inleiding	1
1.1 Onderzoeksopdracht	4
1.2 Onderzoeksaanpak	4
1.3 Leeswijzer	5
2 Regulier onderhoud van de volumecomponent	7
2.1 Factoren waaraan onderhoud is gepleegd	7
2.2 Ontwikkeling in bijstandafhankelijkheid.....	14
2.3 Schattingsresultaten voor de volumecomponent.....	17
2.4 Plausibiliteit	19
2.5 Conclusies.....	20
3 Regulier onderhoud van de prijscomponent	23
3.1 Factoren waaraan onderhoud is gepleegd	23
3.2 Ontwikkeling in de prijs per uitkering	24
3.3 Schattingsresultaten voor de prijscomponent.....	26
3.4 Plausibiliteit	28
3.5 Conclusies.....	28
4 Actualisatie van de gegevens	31
4.1 Mogelijkheden voor actualisatie.....	31
4.2 Feitelijke ontwikkelingen tussen actualisatie 2020 en actualisatie 2021.....	34
4.3 Geactualiseerde voorspellingen.....	43
4.4 Plausibiliteit	48
5 Vaststellen voorlopige budgetverdeling	51
5.1 Objectief budget	51
5.2 Regulier budget.....	55
Literatuur	59
Bijlage A Ontwikkelingen in en onderhoud aan regionale kenmerken	61
Bijlage B Gehanteerde normbedragen	67
Bijlage C Exacte gewichten uit de schattingsmodellen	69

1 Inleiding

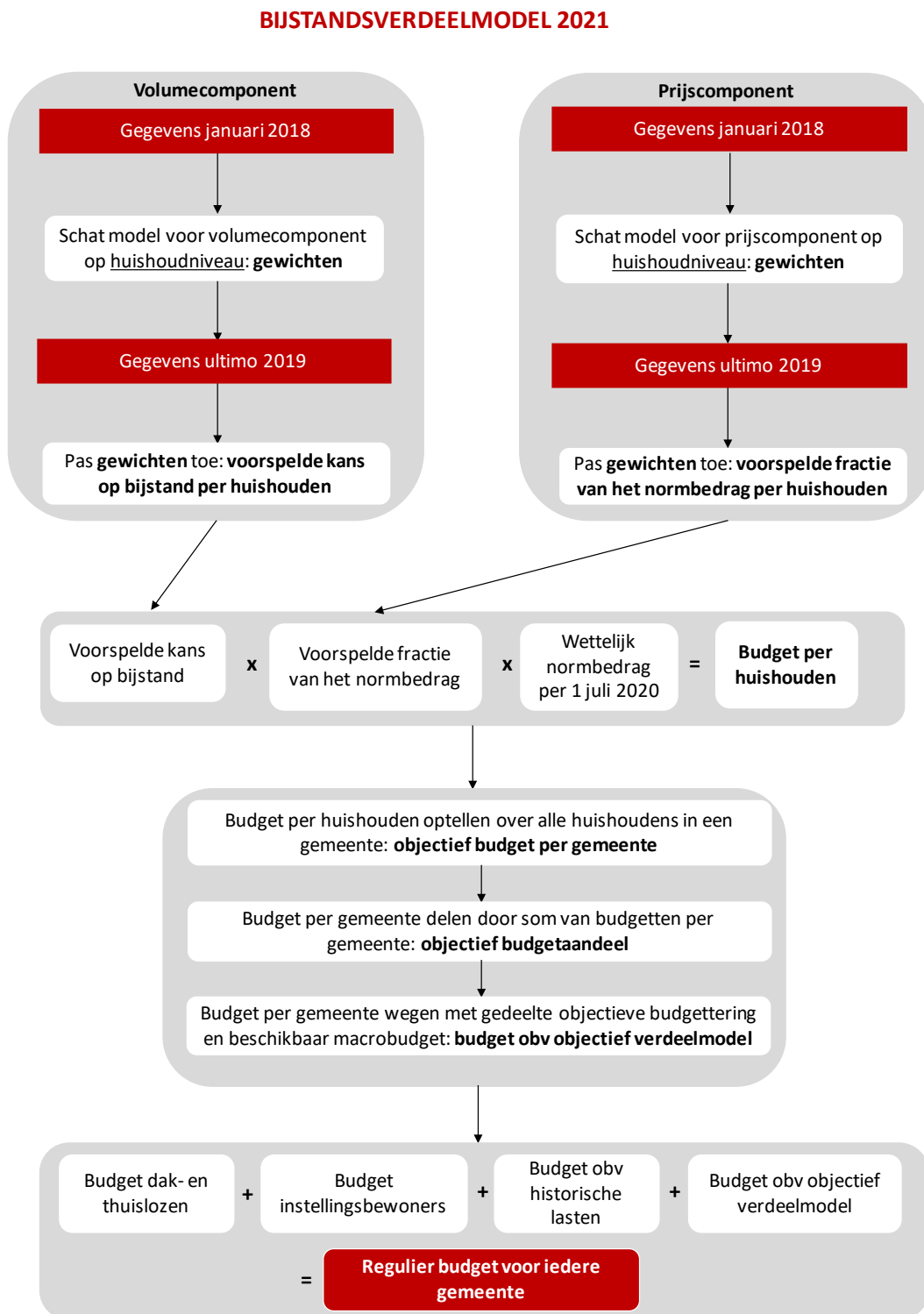
Dit onderzoek beschrijft het regulier onderhoud aan het model voor de verdeling van bijstandsmiddelen over gemeenten voor 2021. Het model blijft zoveel mogelijk gelijk aan het model dat is gehanteerd voor de verdeling van middelen voor 2020. De uitkomsten van model 2021 worden vergeleken met de uitkomsten van model 2020.

Met de komst van de Wet werk en bijstand (WWB) in 2004 werden gemeenten volledig financieel verantwoordelijk voor de uitvoering van de bijstand. Zij ontvangen hiervoor een budget vanuit het Rijk. Gemeenten mogen bij effectieve uitvoering de overschotten op hun budget behouden en worden zo gestimuleerd tot effectief beleid. Voor de bepaling van het budget is het van belang om een verdeelmodel te hebben dat, gegeven objectieve kenmerken, een zo goed mogelijke inschatting maakt van de noodzakelijke bijstandsuitgaven van een gemeente.

Het ministerie van SZW werkt met een objectief verdeelmodel om de noodzakelijke bijstandsuitgaven in te schatten. Het model bestaat uit twee delen: de ontvangst van een uitkering (volume-component) en de hoogte van de uitkering (prijscomponent). Figuur 1.1 illustreert het model voor budgetjaar 2021. De volumecomponent schat de kans op bijstand van een huishouden in op basis van objectieve factoren. De prijscomponent schat de hoogte van de uitkering, als fractie van het wettelijk normbedrag voor het huishouden, in op basis van objectieve factoren. De combinatie van de volume- en de prijscomponent resulteert in een voorspeld bijstandsbudget voor ieder huishouden. De som van deze voorspelde budgetten over alle huishoudens in een gemeente, geeft een voorspeld gemeentelijk budget.

De volume- en prijscomponent worden geschat op gegevens met peildatum begin januari 2018. Dit levert gewichten op voor beide componenten. Voor de budgetverdeling worden die gewichten toegepast op zo actueel mogelijke gegevens, namelijk met peildatum ultimo 2019.

Figuur 1.1 Overzicht van het bijstandsverdeelmodel

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten

Volumecomponent

De kans op bijstand van een huishouden wordt ingeschat op basis van een groot aantal objectieve factoren, zoals de huishoudenssamenstelling, leeftijd, migratieachtergrond et cetera (zie Tabel 1.1).

Dit model is gebaseerd op integrale gegevens van alle huishoudens in Nederland, zie Tempelman et al. (2016a).

Tabel 1.1 De volumecomponent in het bijstandsverdeelmiddel is gebaseerd op een groot aantal kenmerken

Geen recht	Aanbodkant
Vermogen en overwaarde woning	Leeftijd
AO-, WW-, ANW-uitkering, Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering en pensioenuitkering	Huishoudenssamenstelling (o.a. alleenstaande, eenouderhuishouden, paar)
Student	Corporatiewoning en standplaats
	Herkomst ((niet-)westerse migratieachtergrond)
Vraagkant	Human Capital Index (HCI)
Beschikbaarheid van werk in gemeente	Zorgkosten, medicijngebruik
Werkend onder niveau in gemeente	Niet-westerse migratieachtergrond & 50 tot AOW-leeftijd
Aandeel studenten in gemeente	Niet-westerse migratieachtergrond & gezondheidsproblemen
Aandeel WW'ers in de beroepsbevolking in gemeente	HCI laag & gezondheidsproblemen
	(V)SO/PrO onderwijs gevolgd
Buurteffecten	
Buurt waar werken niet de norm is	
Overlast en onveiligheid in de buurt	

De tabel geeft de factoren weer die zijn opgenomen in de volumecomponent van het bijstandsverdeelmiddel voor 2020.

Bron: Muilwijk-Vriend et al. (2019)

Prijscomponent

De prijs van een uitkering wordt ingeschat op basis van een model voor de fractie van het wettelijk normbedrag van een huishouden. Dit model verklaart de fractie van het normbedrag aan de hand van een set van objectieve factoren die deels overeenkomt met de kenmerken in de volumecomponent (zie Tabel 1.2). Het prijsmodel wordt geschat op basis van gegevens van alle Nederlandse huishoudens met bijstand begin januari 2018.

Tabel 1.2 De prijscomponent bevat een aantal objectieve factoren

Kans op (inkomsten uit) werk	Andere uitkering
Leeftijd	AO-, WW-, ANW-uitkering, Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering en pensioenuitkering
Huishoudenssamenstelling (eenoudermoeder naar leeftijd jongste kind, paar met/zonder kinderen, thuiswonend meerderjarig kind)	
Corporatiewoning of standplaats	
Herkomst (niet-westerse migratieachtergrond) (uitgesplitst)	
Human Capital Index (HCI)	
Gebruik GGZ-zorg, gebruik medicijnen tegen depressie	
HCI laag & gezondheidsproblemen	
Beschikbaarheid van laagopgeleid werk in gemeente	
Aandeel studenten in gemeente	
Overlast en onveiligheid in de buurt	

De tabel geeft de factoren weer die zijn opgenomen in de prijscomponent van het bijstandsverdeemodel voor 2020.

Bron: Muilwijk-Vriend et al. (2019)

1.1 Onderzoeksoopdracht

Het ministerie van SZW wil het bijstandsverdeemodel jaarlijks opnieuw laten schatten en actualiseren op basis van zo recent mogelijke data. Uitgangspunt is om het verdeelmodel voor budgetjaar 2021 stabiel te houden. Regulier onderhoud kan nodig zijn, bijvoorbeeld wanneer definities in de brondata wijzigen. Gemaakte keuzes in het regulier onderhoud en gevolgen daarvan voor de budgetverdeling dienen zo veel mogelijk in beeld te worden gebracht. Voor budgetjaar 2021 vertaalt dit zich in de volgende onderzoeksvragen:

1. Welk regulier onderhoud moet aan het bijstandsverdeemodel gepleegd worden (bijvoorbeeld vanwege definitiewijzigingen of beschikbaarheid van gegevens)?
2. Hoe zien de mutaties in budgetaandelen en herverdeeleeffecten eruit ten opzichte van model 2020?

Naast de beantwoording van deze onderzoeksvragen resulteert de onderzoeksoopdracht in voorlopige budgetten voor de gebundelde uitkering per gemeente voor budgetjaar 2021.

1.2 Onderzoeksaanpak

Het onderzoek is gestart met het aanmaken van een analysebestand met daarin de bijstandsafhankelijkheid op huishoudensniveau en allerlei achtergrondkenmerken van het huishouden, zoals huishoudenssamenstelling, vermogen, uitkeringsafhankelijkheid, leeftijd, migratieachtergrond, zorggebruik enzovoorts. Het bestand is zoveel mogelijk hetzelfde opgebouwd als model 2020. Hierop is een aantal kleine uitzonderingen, zie Hoofdstuk 2. De peildatum van het bestand is januari 2018.

Op het samengestelde analysebestand vindt het regulier onderhoud plaats. Regulier onderhoud kan noodzakelijk zijn als gevolg van wijzigingen in brongegevens of beschikbaarheid van de gegevens. Ook veranderingen in wet- en regelgeving kunnen doorwerken in het verdeelmodel. Uitgangspunt is steeds om het model zoveel mogelijk te laten aansluiten bij het model dat in 2020 is gebruikt. Uit het regulier onderhoud volgt een voorstel voor model 2021. Dit model wordt toegepast op zo actueel mogelijke gegevens (peildatum ultimo 2019) om te komen tot de voorlopige budgetten voor gemeenten in budgetjaar 2021. Ook bij het samenstellen van het geactualiseerde analysebestand wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de opbouw die voor model 2020 is gehanteerd.

Bij elk van de onderzoeksstappen is het vierogenprincipe gehanteerd om de kans op fouten te minimaliseren. Dat betekent dat iedere bewerking door minstens twee verschillende personen is bekeken.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op het regulier onderhoud dat noodzakelijk is om de volumecomponent te schatten. Hoofdstuk 3 doet dit voor de prijscomponent van het model. Hoofdstuk 4 beschrijft de mogelijkheden voor actualisatie van de gegevens voor de budgetverdeling. Het presenteert tevens de uitkomsten na actualisatie. Hoofdstuk 5 presenteert het objectieve budget, het reguliere budget, de herverdeeleffecten en mutaties in de objectieve en reguliere budgetten.

2 Regulier onderhoud van de volumecomponent

Het reguliere onderhoud van de volumecomponent van model 2021 is gering. Beperkt onderhoud is noodzakelijk omdat sommige factoren in het model niet op exact dezelfde wijze gemeten kunnen worden, omdat het wenselijk is om de operationalisatie van bepaalde factoren enigszins aan te passen of omdat brongegevens zijn gewijzigd. De modelafwijkingen van model 2021 zijn iets kleiner dan de modelafwijkingen van model 2020.

De volumecomponent van het bijstandsverdeelmodel schat de kans op bijstand van een huishouden op basis van objectieve factoren. Het model voor de volumecomponent wordt elk jaar opnieuw geschat met de meest recente gegevens. In model 2020 was de peildatum voor de gegevens begin januari 2017, voor model 2021 is dat begin januari 2018. De modelspecificatie wordt daarbij zoveel mogelijk gelijk gehouden aan de specificatie van model 2020.

Het bestand met huishoudens dat hiervoor de basis vormt, wordt in principe op exact dezelfde wijze samengesteld als het analysebestand dat ten behoeve van het bijstandsverdeelmodel 2020 is gemaakt. Dat wil zeggen, dezelfde gegevens worden gekoppeld en dezelfde keuzes worden gemaakt bij deze koppelingen. Toch is het niet geheel mogelijk om een identieke procedure te volgen. Dit komt omdat een aantal kenmerken – om uiteenlopende redenen – niet op dezelfde manier samengesteld kan worden. Bovendien is het in sommige gevallen wenselijk om een aanpassing te doen.

2.1 Factoren waaraan onderhoud is gepleegd

De schatting van model 2021 baseert zich op huishoudkenmerken en regionale kenmerken met peildatum begin januari 2018.¹ Aan beide typen kenmerken is onderhoud gepleegd ten opzichte van het schattingsmodel 2020.

2.1.1 Onderhoud aan huishoudkenmerken

Er zijn drie redenen waarom factoren wijzigen ten opzichte van vorig jaar:

1. gebruikte gegevens zijn niet meer vanuit dezelfde gegevensbron beschikbaar;
2. het is wenselijk om factoren anders te definiëren;
3. de brongegevens hebben wijzigingen ondergaan.

¹ In principe is de peildatum van het bestand 1 januari 2018. Voor de uitkeringsgegevens wordt een peildatum van 5 januari 2018 gehanteerd. Administratieve wijzigingen in bestanden worden doorgaans op de eerste dag van het jaar of op de eerste dag van de maand doorgevoerd, waardoor een peildatum van 5 januari voor dit type gegevens passender is.

Gebruikte gegevens zijn niet meer vanuit dezelfde gegevensbron beschikbaar

- **Arbeidsverleden:**
Informatie over het arbeidsverleden (gebruikt in het HCI-kenmerk) moet per 2017 uit een andere bron worden gehaald². Met dit nieuwe bronbestand kan het oorspronkelijke bronbestand echter nagenoeg exact worden gereproduceerd;
- **Koppelen van kenmerken op huishoudensniveau aan personen (woonsituatie, vermogen):**
De koppeling van vermogen en woonsituatie op huishoudensniveau aan personen gaat per 2018 op basis van een aparte koppeltabel van het CBS. Het gebruik van de koppeltabel levert hetzelfde resultaat op als het gebruik van het bestand dat hier eerder voor werd gebruikt. Er zijn daarom geen gevolgen voor het analysebestand of de modelschatting.

Wenselijk om factoren anders te definiëren

- **Praktijk- en speciaal onderwijs:**
Deze factor betreft het aantal mensen van 18 jaar tot AOW-leeftijd in het huishouden dat speciaal of praktijkonderwijs heeft gevolgd in het verleden, maar dat nu niet meer doet. Voor model 2020 was dit gebaseerd op degenen die praktijk- of speciaal onderwijs volgden tussen de schooljaren 2010/2011 en 2015/2016 en niet in schooljaar 2016/2017. Het is wenselijk om zo ver mogelijk terug in de tijd te kijken voor de operationalisatie van deze factor, maar de bestanden zijn pas volledig vanaf 2010. Voor model 2021 is het mogelijk om een jaar extra onderwijsvolgers mee te nemen. Het gaat nu dus om mensen in het huishouden die praktijk- en speciaal onderwijs gevolgd hebben tussen schooljaren 2010/2011 en 2016/2017 en niet in schooljaar 2017/2018;
- **Human Capital Index:**
De Human Capital Index is een gecombineerde maat op basis van opleidingsniveau of arbeidsinkomen in de afgelopen vijf jaar. Afhankelijk van de leeftijd van personen wordt gebruikgemaakt van opleidingsniveau of arbeidsverleden. Ook hiervoor geldt dat de onderwijsregistratie nu voor een jaar extra volledig is. De gehanteerde leeftijdsgrens is daarom met een jaar opgeschoven. Dat betekent dat nu onderscheid wordt gemaakt tussen de leeftijdsklassen 18- tot 30-jarigen, 30- tot 44-jarigen en 44 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd.

Brongegevens hebben wijzigingen ondergaan

- **Standplaatsen:**
De brongegevens over standplaatsen zijn per 1 januari 2017 gewijzigd. Dit komt omdat vanaf 2017 recreatiewoningen die geen pand zijn volgens de BAG-definitie (met name stacaravans), als standplaats worden geteld. Vóór 2017 gingen gemeenten hier verschillend mee om (niet registreren, als pand registreren of als standplaats registreren). Het gevolg hiervan is dat het aantal standplaatsen per 1 januari 2017 hoger ligt dan per 1 januari 2016. Ook het aantal huishoudens op een standplaats neemt toe. Deze stijging zet tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018 door, omdat niet iedere gemeente haar administratie al op 1 januari 2017 had aangepast. Omdat standplaatsen waar geen mensen zijn ingeschreven niet meetellen als standplaats in het verdeelmodel, is de uiteindelijke stijging in het aantal standplaatsen beperkt.
- **Persoonskenmerken:**

² Voor model 2020 werd gebruikgemaakt van het BAANPRSJAARBEDRAGTAB-bestand. CBS baseerde dit bestand op de inkomensgegevens per baan en per persoon zoals opgenomen in de SPOLISBUS-bestanden. Het BAANPRSJAARBEDRAGTAB is per bestandsjaar 2017 niet meer beschikbaar. Met de SPOLISBUS kan het bestand bijna exact worden gereproduceerd.

In het bronbestand dat gebruikt wordt voor de persoonskenmerken leeftijd, geslacht en migratieachtergrond (GBAPERSONTAB) zijn per 2018 niet-ingezetenen toegevoegd die wel een relatie hebben met de Nederlandse overheid (via werk of uitkering). Het bijstandsverdeelmodel neemt personen die niet ingeschreven staan in een Nederlandse gemeente niet mee. Zij hebben immers geen recht op een bijstandsuitkering. Dit heeft dus geen gevolgen voor het verdeelmodel.

- **Zorgkosten en GGZ-gebruik:**
De zorgkosten van volmachtsverzekerden zijn vanaf datajaar 2017 goed vastgelegd. Volmachtsverzekerden zijn verzekerd via een volmacht ofwel een tussenpersoon. Het gaat om ongeveer 5 procent van de verzekerden. Voorheen raadde het CBS af om de gegevens over zorgkosten van volmachtsverzekerden te gebruiken en werden deze personen in het bijstandsverdeelmodel ingedeeld bij de groep met onbekende zorgkosten. Zij vielen dus nooit onder de groep huishoudens met zorgkosten boven de € 50.000 en/of onder de groep die gebruikmaakt van GGZ-zorg. Nu hun zorgkosten wél gebruikt kunnen worden vallen zij deels wel onder de groep huishoudens met zorgkosten boven de € 50.000 en/of onder de groep die gebruikmaakt van GGZ-zorg. De zorgkosten van volmachtsverzekerden zijn gemiddeld iets hoger dan de zorgkosten van overige verzekerden.
- **Mate van arbeidsongeschiktheid:**
Voor personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering op 5 januari 2018 wordt bepaald of zij 15 tot 80 procent of 80 tot 100 procent arbeidsongeschikt zijn. Dat is gebaseerd op het AOTOTUITKERINGATAB-bestand van het CBS. In 2018 heeft een groter aantal personen een onbekend arbeidsongeschiktheidspercentage. Dit komt voornamelijk omdat het CBS in gegevensjaren 2018 een *uitkerings*percentage van 50 procent niet heeft vertaald naar het bijbehorende *arbeidsongeschiktheids*percentage van 65-80 procent. Het gaat om een groep van ongeveer 9.000 arbeidsongeschikten. Zij zijn ten behoeve van de modelschatting op basis van hun uitkeringspercentage alsnog geclassificeerd als 65-80 procent arbeidsongeschikt. Ook splitst het CBS vanaf datajaar 2018 de categorie 80-100 procent arbeidsongeschikt op in twee categorieën: '80-100 procent niet duurzaam geen arbeidsvermogen' en '80-100 procent duurzaam geen arbeidsvermogen'. Beide groepen vallen onder de groep met een arbeidsongeschiktheidspercentage van 80 tot 100 procent. De classificatie 80-100 procent blijft dus exact gelijk en er zijn geen gevolgen voor het verdeelmodel.

2.1.2 Onderhoud aan regionale kenmerken

De regionale kenmerken worden voor de schatting van model 2021 gebaseerd op peildatum 1 januari 2018. Voor de schatting van model 2020 was de peildatum 1 januari 2017. In de tussenliggende periode doen zich ontwikkelingen voor in de regionale kenmerken. Die ontwikkelingen hangen samen met conjuncturele ontwikkelingen en demografische trends als vergrijzing en regionale groei en krimp. Voor een aantal kenmerken geldt dat ontwikkelingen ook samenhangen met noodzakelijk regulier onderhoud. Regulier onderhoud is om drie redenen nodig:

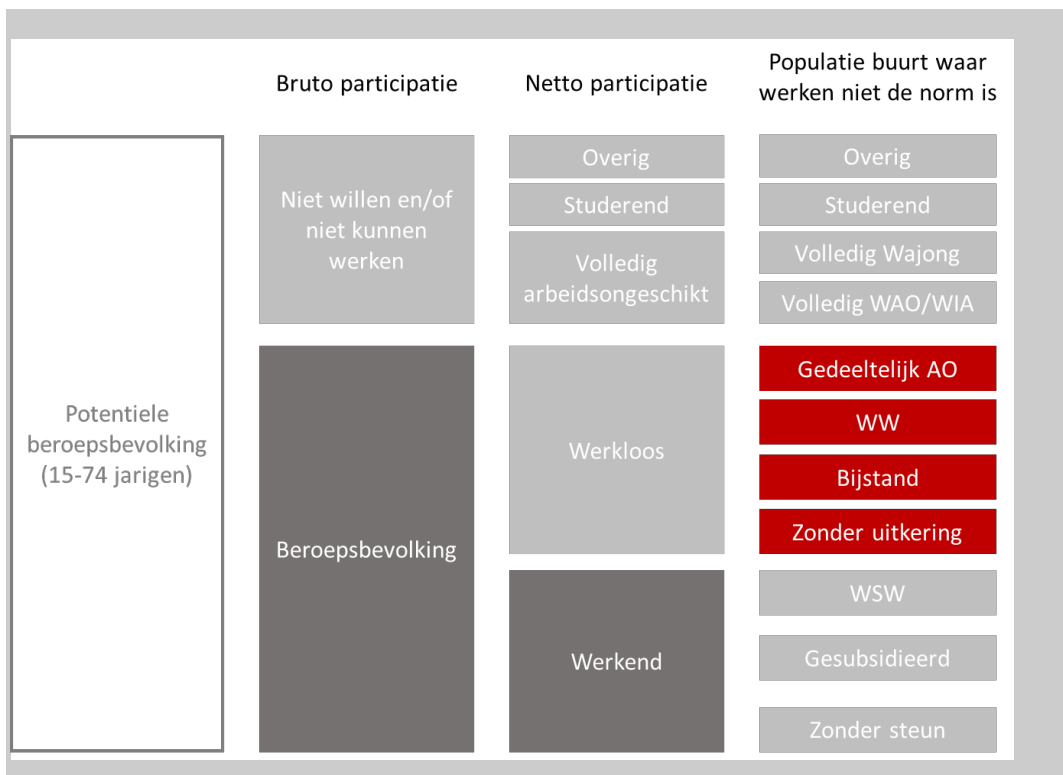
1. gebruikte gegevens zijn niet meer vanuit dezelfde gegevensbron beschikbaar;
2. de brongegevens hebben wijzigingen ondergaan;
3. CBS-cijfers zijn herzien.

Gebruikte gegevens zijn niet meer vanuit dezelfde gegevensbron beschikbaar

Voor het kenmerk 'buurt waar werken niet de norm is' kan niet dezelfde operationalisatie worden gebruikt als in model 2020 omdat de brongegevens, data over niet-werkende werkzoekenden per zes-posities-postcodegebied afkomstig van UWV, niet langer beschikbaar zijn.³ Er is daarom opnieuw naar het kenmerk gekeken.

De woonomgeving en de samenstelling van de bevolking in de woonomgeving kunnen van invloed zijn op de kans op bijstand. Wanneer betaald werk in de woonomgeving de norm is, zal de druk om werk te zoeken en te behouden groter zijn dan in een woonomgeving waarin mensen vooral van een uitkering afhankelijk zijn (Soede & Versantvoort, 2014). In bredere zin wordt in de wetenschappelijke literatuur gesproken over 'buurteffecten' om de invloed van de woonomgeving op de kans op werkloosheid aan te duiden (Galster, 2012). Het gaat dan niet alleen om de sociale druk om te werken, maar ook om de leefbaarheid van de directe woonomgeving en de mogelijkheid tot kennis*spillovers* en de kans op sociale stijging (Marlet et al., 2016). Als benadering hiervoor zijn de kenmerken 'buurt waar werken niet de norm is' en 'overlast in de buurt' sinds budgetjaar 2017 onderdeel van de volumecomponent van het bijstandsverdeelmiddel.

Figuur 2.1 Populatie voor de indicator 'buurt waar werken niet de norm is'

Bron: Gebaseerd op Marlet et al. (2014)

³ Tot en met model 2020 werd gebruikgemaakt van gegevens van UWV, te weten het aantal niet-werkende werkzoekenden (nww'ers) per zes-posities-postcodegebied. Deze cijfers waren tot en met 2017 beschikbaar, maar vanaf 2018 is UWV overgestapt op de registratie van 'geregistreerde werklozen UWV' (GWU). De definities van GWU-ers en voormalige nww'ers verschillen. De voormalige nww-definitie baseerde zich onder meer op inschrijving bij het CWI, dat is in de GWU-definitie komen te vervallen. In plaats daarvan gaat de GWU-definitie uit van inschrijvingen op werk.nl. Er is geen jaar waarvoor beide definities naast elkaar beschikbaar zijn.

De aanwezigheid van veel werkloosheid in de woonomgeving geeft weinig sociale druk, terwijl de aanwezigheid van veel werkenden naar verwachting een grotere sociale druk tot werken met zich meebrengt. De mate waarin niet-werkenden zulke druk ervaren hangt met name van af van de arbeidsmarktsituatie van de zogenaamde ‘peers’ in de omgeving van de niet-werkenden. Dat zijn individuen die een persoon als rolmodel ziet. Voor de kans op bijstand zijn met name de aanwezigheid van andere uitkeringsontvangers en niet-uitkeringsgerechtigden (nuggers) van belang. Samen vormen zij de werkloze beroepsbevolking (zie Figuur 2.1). Mensen die niet willen of niet kunnen werken, bijvoorbeeld omdat zij een werkende partner hebben of omdat zij volledig arbeidsongeschikt zijn of nog studeren behoren niet tot de werkloze beroepsbevolking en zullen ook niet tot de ‘peers’ behoren.

Om de relatie tussen sociale druk om te werken en de kans op bijstand zo goed mogelijk te modelleren is van belang de werkloze beroepsbevolking (dus de nww’ers uit de voormalige UWV-bestanden) in het kenmerk ‘buurt waar werken niet de norm is’ zo goed mogelijk te identificeren. De gedeeltelijk arbeidsongeschikten, WW’ers en bijstandsontvangers zijn op basis van integrale registraties bij het CBS te identificeren. Het is daarbij mogelijk om uitsluitend diegenen te selecteren die geen baan hebben. Ook hun woonlocatie is bekend. Alle informatie komt uit CBS-bronbestanden die ook worden gebruikt voor de huishoudkenmerken in het bijstandsverdeelmodel.

Moeilijker is het om degenen die niet willen werken te onderscheiden van de werkloze beroepsbevolking zonder uitkering. Er zijn geen (integrale) registraties beschikbaar waaruit blijkt of iemand op zoek is naar werk. Registratie als geregistreerde werkloze bij UWV is hiervoor een benadering, maar de gegevens blijken niet op alle punten vergelijkbaar over gemeenten.⁴ Daarmee is deze registratie niet van voldoende kwaliteit om voor het bijstandsverdeelmodel te gebruiken. Een alternatief is om degenen die wel willen werken maar dat niet doen te benaderen op basis van het arbeidsverleden. Het hebben van arbeidsverleden in een (recente) periode in het verleden kan dan als benadering worden genomen voor het wel willen werken. Uiteraard is dit een (grove) benadering. Enerzijds kunnen mensen met (recent) arbeidsverleden besluiten niet langer te willen werken. Zij behoren dan niet tot de werkloze beroepsbevolking zonder uitkering. Anderzijds kunnen nuggers al langdurig nigger zijn en dus geen arbeidsverleden hebben. De verschillen tussen de GWU-registratie en een definitie op basis van arbeidsverleden zijn groot. Bovendien is het aantal mensen dat wordt aangemerkt als niet-werkende werkzoekende op basis van arbeidsverleden erg omvangrijk. Een definitie op basis van arbeidsverleden levert daarom geen plausibele uitkomst op.

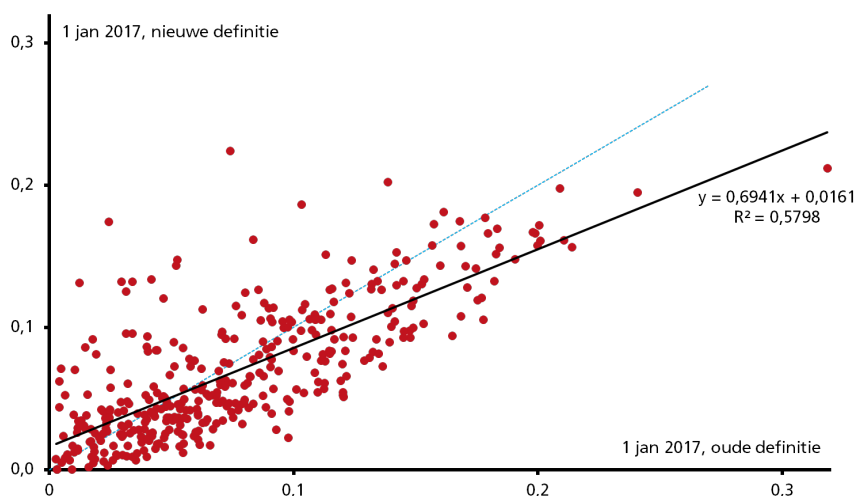
Op basis van beschikbare data is het dus niet mogelijk om de werkloze beroepsbevolking zonder uitkering te onderscheiden. Om die reden is een indicator ‘buurt waar werken niet de norm is’

⁴ De GWU-registratie is via het CBS als microdatabestand beschikbaar voor onderzoekdoeleinden. Uit de documentatie van het CBS over dit bestand blijkt dat de registratie verschilt over gemeenten, afhankelijk van het registratiesysteem dat door gemeenten wordt gebruikt. Het betreft dan de registratie van dienstverlening aan nuggers. Hiervoor geldt dat de nuggers alleen als GWU’er in het bestand worden geïdentificeerd, wanneer de gemeente gebruikmaakt van hetzelfde registratiesysteem als het UWV. Dat is niet voor alle gemeenten het geval. Zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/microdatabestanden/gwubus-geregistreerde-werkzoekenden-uwv> voor details.

gemaakt die uitsluitend gebaseerd is op uitkeringsontvangst.⁵ De oude en nieuwe definitie van het kenmerk verschillen van elkaar. Figuur 2.2 illustreert het verschil tussen beide definities door de oude definitie op peildatum 1 januari 2017 (zoals gebruikt voor de budgetbepaling van model 2020) af te zetten tegen de nieuwe definitie op diezelfde peildatum.

De veranderingen door het onderhoud zijn behoorlijk. Figuur 2.3 laat deze verschillen op een kaart zien. Er is geen duidelijk regionaal patroon zichtbaar in de verschuivingen. Het onderhoud werkt ook door in de budgetaandelen: wanneer in model 2020 de nieuwe definitie van buurt waar werken niet de norm zou zijn gebruikt, zouden de objectieve budgetaandelen van gemeenten gemiddeld met 1,7 procent schuiven. Het onderhoud leidt niet tot grote budgetverschuivingen.⁶

Figuur 2.2 Onderhoud in 'buurt waar werken niet de norm is' geeft verschuivingen in de scores

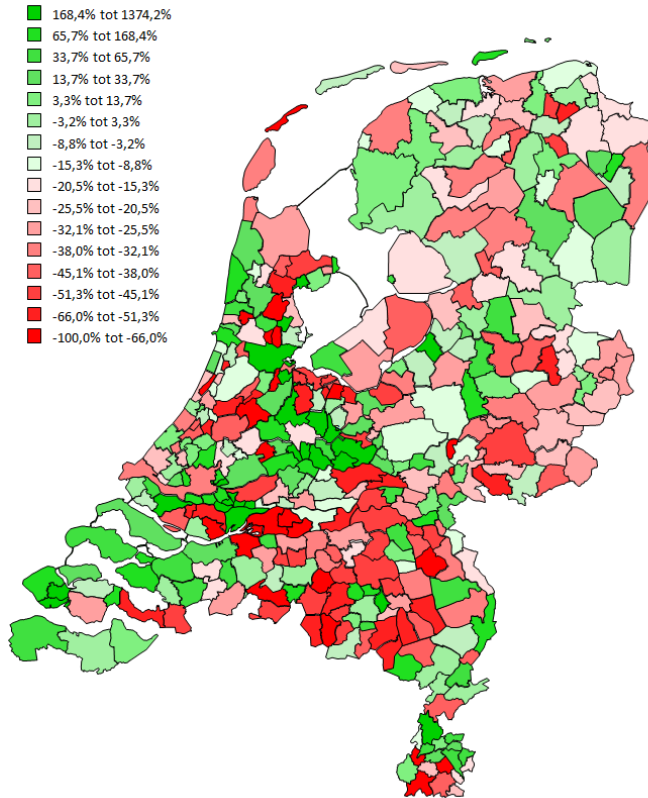
De figuur zet de score op het kenmerk 'buurt waar werken niet de norm is' volgens de definitie van model 2020 ('oude definitie') af tegen de score volgens de definitie van model 2021 ('nieuwe definitie'). De peildatum is daarbij gelijk gehouden, zodat verschillen uitsluitend samenhangen met het onderhoud. Voor iedere gemeente, in gemeente-indeling 2018, is de score weergegeven.

Bron: Atlas voor gemeenten en SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata

⁵ Voor model 2018 is ook al gekeken naar een definitie van 'buurt waar werken niet de norm is' op basis van uitkeringsontvangst. Toen werd het kenmerk nog berekend op een ander regionaal schaalniveau, zie Tempelman et al. (2017). Nu is op zes-posities-postcodegebied bepaald hoeveel uitkeringsontvangers er in dat gebied wonen. Dit wordt afgezet tegen de potentiële beroepsbevolking in de leeftijd van 15 jaar tot AOW-leeftijd. De berekeningswijze is verder hetzelfde gebleven. Dat wil zeggen dat wordt gekeken naar het verschil tussen het aandeel niet-werkende werkzoekenden in een straal van honderd meter en in een straal van vijf kilometer. Postcodegebieden waarvoor dit verschil groot is, worden aangemerkt als buurt waar werken niet de norm is totdat ten minste tien procent van degenen in de leeftijd van 15 jaar tot AOW-leeftijd woont in een buurt waar werken niet de norm is. Vervolgens wordt per gemeente geteld hoeveel procent van de potentiële beroepsbevolking woonachtig is in een buurt waar werken niet de norm is. Dat geeft de score op het kenmerk.

⁶ De maximale verschuiving is 7,7 procent, in een gemeente met minder dan 15.000 inwoners. Het is niet mogelijk om in model 2021 de gevolgen van het onderhoud voor de budgetaandelen in beeld te brengen: het kenmerk 'buurt waar werken niet de norm is' kan immers niet meer met de oude gegevens worden bepaald op peildatum 1 januari 2018.

Figuur 2.3 Geen sterk regionaal patroon in verschuivingen 'buurt waar werken niet de norm is' door onderhoud

Bron: Atlas voor gemeenten en SEO Economisch Onderzoek, berekeningen op basis van CBS microdata

Brongegevens hebben wijzigingen ondergaan

Er heeft een wijziging plaatsgevonden in de classificatie van laag-, middelbaar- en hoogopgeleiden in de Enquête Beroepsbevolking. Er is overgestapt naar de Standaard Onderwijsindeling (SOI) 2016, in plaats van de eerder gebruikte SOI 2006. De indeling 2016 is ook degene die beschikbaar is in het CBS-microdatabestand over opleidingsniveau. Dat laatste bestand wordt gebruikt voor de bepaling van de Human Capital Index op huishoudensniveau⁷. Daarnaast is de afleiding van het hoogst behaalde opleidingsniveau voor mensen die meerdere opleidingen volgen of hebben gevolgd, iets gewijzigd. Beide wijzigingen werken door in de scores op de kenmerken 'beschikbaarheid van laaggeschoold werk' en 'werken onder niveau', maar de verschuivingen die samenhangen met dit onderhoud zijn beperkt – zie Bijlage A voor details.

Herziening CBS-cijfers

Het CBS publiceert op Statline voorlopige, nader voorlopige en definitieve cijfers. Voor de berekening van de regionale kenmerken wordt steeds gebruikgemaakt van de meest recente beschikbare cijfers. Inmiddels heeft CBS een aantal voorlopige cijfers omgezet in nader voorlopige en/of definitieve cijfers. Eerder werd gebruikgemaakt van voorlopige cijfers, nu wordt waar mogelijk gebruikgemaakt van nader voorlopige of definitieve cijfers. Het gaat hier dus niet om structurele definitiewijzigingen, maar om een update in de beschikbare gegevens. De herziening van CBS-

⁷ De Human Capital Index op huishoudensniveau gebruikt vanaf modeljaar 2019 de SOI 2016 indeling voor het opleidingsniveau.

cijfers werkt door in de arbeidsmarktindicatoren ‘beschikbaarheid van werk’, ‘beschikbaarheid van laaggeschoold werk’ en ‘werken onder niveau’. Het gaat om beperkte wijzigingen in de brongegevens. In de schattingsfase van model 2020 bleek ook al dat de invloed van herziening van CBS-cijfers op de scores op de regionale kenmerken beperkt is (zie Muilwijk-Vriend et al., 2019).

2.1.3 Conclusie

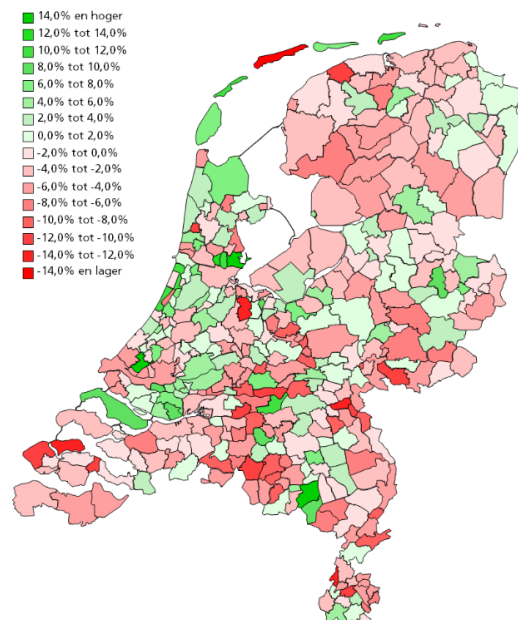
Het regulier onderhoud aan de volumecomponent leidt tot een aantal wenselijke en noodzakelijke wijzigingen in kenmerken. De gevolgen van deze wijzigingen op de scores van de verdeelkenmerken zijn veelal klein. De verschuiving in scores in het kenmerk ‘buurt waar werken niet de norm is’ zijn groter, maar leiden tot relatief kleine budgetverschuivingen. Dit levert geen modelvarianten op om te toetsen.

2.2 Ontwikkeling in bijstandsafhankelijkheid

Begin 2018 telde Nederland ruim 7 miljoen huishoudens (exclusief instellingsbewoners). Hun gemiddelde bijstandskans was 6,1 procent. Dat is een lichte daling ten opzichte van begin 2017, zie Tabel 2.1. Figuur 2.4 laat zien dat het feitelijk aantal bijstandshuishoudens in de meeste gemeenten afneemt tussen 1 januari 2017 (gegevens schatting model 2020) en 1 januari 2018 (gegevens schatting model 2021).

Figuur 2.4 In de meeste gemeenten neemt de feitelijke bijstandsafhankelijkheid af

Procentueel verschil feitelijk aantal bijstandshuishoudens, begin 2018 t.o.v. begin 2017

De figuur toont per gemeente het verschil tussen het feitelijke aantal bijstandshuishoudens begin januari 2018 en begin januari 2017, uitgedrukt als percentage van het feitelijke aantal bijstandshuishoudens begin januari 2017. Dit zijn de cijfers die respectievelijk voor de schatting van model 2021 en de schatting van model 2020 worden gebruikt. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2018. In enkele gemeenten is het aantal bijstandshuishoudens minder dan tien, waardoor de ontwikkeling niet kan worden weergegeven.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

De verschillen in bijstandskansen naar type huishouden tussen de jaren 2017 en 2018 zijn over het algemeen stabiel. Bij eenouder-moeders en eenouder-vaders met jonge kinderen daalt de bijstandskans relatief sterk. Het aantal huishoudens op een standplaats stijgt, terwijl hun bijstandskans afneemt. Dit hangt mogelijk samen met het toegenomen aantal huishoudens op een standplaats als gevolg van de wijziging in de BAG-registratie (zie paragraaf 2.1). Een relatief sterke daling in de kans op bijstand is zichtbaar bij huishoudens met een (niet-westerse) migratieachtergrond, met name voor huishoudens met een Somalische, Eritrese of Syrische migratieachtergrond. Blijkbaar vindt een deel van hen na verloop van tijd een plek op de arbeidsmarkt. Het aantal Somalische/Eritrese huishoudens, Syrische huishoudens en huishoudens met een overige niet-westerse migratieachtergrond neemt nog toe.

Het aantal huishoudens met een huishoudlid dat (voortgezet) speciaal onderwijs of praktijkonderwijs heeft gevolgd, stijgt. Dit komt doordat nu ook huishoudens waarin iemand in schooljaar 2016/2017 (voortgezet) speciaal onderwijs of praktijkonderwijs heeft gevolgd tot deze groep kunnen worden gerekend.

De bijstandskans van de huishoudens met onbekende zorgkosten daalt van 4,4 procent in model 2020, naar 0,9 procent in model 2021. Tegelijkertijd neemt het aantal huishoudens met onbekende zorgkosten sterk af. Dat hangt samen met het feit dat de zorgkosten van volmachtsverzekerden nu ook geregistreerd worden. Het aantal huishoudens met hoge zorgkosten en het aantal huishoudens dat gebruik maakt van de GGZ neemt o.a. door deze verbeterde administratie toe. Door de krappe huizenmarkt neemt het aantal huishoudens met een overwaarde van meer dan € 50.000 toe, terwijl door de hoogconjunctuur het aantal huishoudens met een WW-uitkering afneemt.

Tabel 2.1 Bijstandskans daalt licht naar 6,1 procent

Kenmerk	Begin 2018		Begin 2017	
	Aantal hh	Bijstandskans	Aantal hh	Bijstandskans
Totaal	7.019.916	6,1%	6.938.699	6,3%
Huishoudtypen				
Alleenstaande	2.016.199	10,9%	1.986.812	11,3%
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	73.787	31,2%	73.304	32,8%
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	115.547	24,5%	114.086	25,9%
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	114.216	19,0%	113.285	19,9%
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	121.469	16,6%	116.997	17,0%
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	4.041	12,6%	4.206	14,8%
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	16.119	9,8%	15.901	10,4%
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	27.376	7,2%	27.000	7,5%
Eenouder-vader, jongste kind 18+	46.322	4,8%	44.403	5,3%
Paar, jongste kind 18-	1.521.791	2,8%	1.531.929	2,8%
Paar, jongste kind 18+	427.755	1,8%	418.938	1,8%
Paar zonder kinderen	1.209.922	2,2%	1.199.528	2,4%
Thuiswonend meerderjarig kind	1.289.363	2,4%	1.256.283	2,6%
Overig huishouden	35.997	6,7%	35.966	7,4%
Leeftijdsgroepen				
18 tot 20-jarige in hh	417.590	2,1%	406.007	2,1%

20 tot 25-jarige in hh	1.004.729	3,2%	999.611	3,4%
25 tot 30-jarige in hh	947.122	4,4%	932.177	4,8%
30 tot 40-jarige in hh	1.564.530	6,2%	1.545.366	6,6%
40 tot 50-jarige in hh	1.729.892	6,3%	1.758.949	6,5%
50-jarige tot AOW-leeftijd in hh	2.341.224	7,7%	2.285.010	7,8%
Woonsituatie				
Corporatiewoning	1.807.163	19,2%	1.784.506	19,6%
Standplaats	10.710	21,3%	10.490	22,7%
Niet-westerse migratieachtergrond:				
met herkomst Turkije in hh	201.137	11,4%	196.088	12,1%
met herkomst Suriname in hh	213.742	11,8%	211.045	12,5%
met herkomst Nederlandse Antillen in hh	94.571	15,0%	92.276	16,2%
met herkomst Marokko in hh	175.825	17,1%	170.393	18,1%
met herkomst Ghana in hh	14.316	15,7%	13.893	16,7%
met herkomst Somalië of Eritrea in hh	24.716	55,3%	22.999	61,2%
met herkomst overig Afrika in hh	112.666	21,5%	107.734	22,5%
met herkomst Afghanistan in hh	22.458	25,8%	21.762	26,6%
met herkomst Irak in hh	29.737	35,4%	28.541	36,9%
met herkomst Syrië in hh	36.212	73,2%	29.324	77,6%
met herkomst Iran in hh	24.960	24,9%	23.887	25,4%
met herkomst China in hh	52.226	4,9%	50.205	5,1%
met herkomst India in hh	22.135	2,8%	19.207	3,2%
met herkomst overig in hh	158.796	9,1%	150.354	9,8%
Westerse migratieachtergrond:				
met herkomst voormalig Joegoslavië in hh	46.671	11,7%	45.718	12,7%
met herkomst voormalig Sovjet-Unie in hh	51.435	10,3%	47.588	11,6%
met overige herkomst in hh	892.842	3,9%	871.262	4,2%
Opleidingsniveau				
HCI-laag in hh	2.156.286	16,0%	2.182.104	16,1%
HCI-midden in hh	4.040.291	1,9%	4.008.990	2,2%
HCI-hoog in hh	2.442.449	0,7%	2.407.442	0,7%
(V)SO/PrO in hh	83.905	14,1%	69.585	14,4%
Gezondheidsindicatoren				
Zorgkosten onbekend	186.757	0,9%	590.684	4,4%
Zorgkosten boven € 50.000	29.513	15,0%	28.248	15,3%
Gebruik GGZ	574.829	13,2%	535.439	13,9%
Medicijnen tegen verslaving	50.780	20,8%	48.029	21,7%
Medicijnen tegen depressie	652.690	11,5%	653.671	11,8%
Medicijnen tegen psychose/bipolaire stoornis	193.190	19,4%	187.586	19,9%
Medicijngebruik uit < vier hoofdgroepen	6.383.352	5,0%	6.307.181	5,2%
Medicijngebruik uit 4 of 5 hoofdgroepen	996.086	9,2%	995.847	9,2%
Medicijngebruik uit 6 of 7 hoofdgroepen	323.457	12,8%	322.670	12,9%
Medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen	87.410	16,2%	86.768	16,0%
Stapelings van problematiek				
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	275.030	23,7%	260.092	23,9%
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & gezondheidsproblemen in hh	350.166	25,2%	339.012	25,4%
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	831.507	21,2%	836.448	21,0%
Niet-rechthebbenden				

Alleenstaande, vermogen > € 5.000	815.622	2,0%	801.356	2,0%
Alleenstaande, vermogen t/m € 5.000 , overwaarde > € 50.000	57.514	4,0%	47.248	4,5%
Paar, vermogen > € 10.000	3.025.590	0,6%	2.965.013	0,6%
Paar, vermogen t/m € 10.000 , overwaarde > € 50.000	354.747	1,2%	291.495	1,4%
Student (mbo/hbo/wo) in hh	1.037.563	1,1%	1.018.000	1,1%
WW-uitkering in hh	277.040	1,8%	332.790	2,1%
AO-uitkering 15-80% in hh	114.265	1,5%	118.512	1,6%
AO-uitkering 80-100% in hh	479.201	3,1%	486.441	3,5%
ANW-uitkering in hh	26.525	0,9%	28.608	0,9%
ZW, wachtgeld of overige uitkering in hh	177.982	3,2%	169.560	3,5%
Pensioenuitkering in hh	328.747	3,5%	328.818	3,5%

De tabel geeft het aantal huishoudens en de kans op bijstand weer naar achtergrondkenmerken voor de jaren 2017 en 2018 (peildatum begin januari).

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

2.3 Schattingsresultaten voor de volumecomponent

De coëfficiëntschattingen voor de volumecomponent van model 2021 sluiten aan bij de schattingen voor model 2020, zie Tabel 2.2. In de meeste gevallen komen het teken en de significantie overeen. Daarop zijn drie uitzonderingen. Het teken slaat om bij huishoudens met een Ghanese migratieachtergrond en bij aandeel studenten in de gemeente, maar deze indicatoren zijn in beide modellen niet significant.⁸ De constante is in model 2021 weer significant.

Tabel 2.2 Coëfficiëntschattingen volumecomponent model 2021 sluiten aan bij model 2020

Kans op bijstand in huishouden	Model 2021	Model 2020
Aanbodkant		
Alleenstaande	<i>referentie</i>	<i>referentie</i>
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	1,0661 ***	1,0306 ***
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	0,5372 ***	0,5066 ***
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	0,1328 ***	0,1260 ***
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	-0,2272 ***	-0,2289 ***
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	-0,2337 ***	-0,2016 ***
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	-0,0940 **	-0,0711 *
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	-0,5089 ***	-0,4965 ***
Eenouder-vader, jongste kind 18+	-1,0970 ***	-1,0133 ***
Paar, jongste kind 18-	-1,1681 ***	-1,2320 ***
Paar, jongste kind 18+	-1,7023 ***	-1,6942 ***
Paar zonder kinderen	-1,1225 ***	-1,1196 ***
Thuiswonend meerderjarig kind	-0,6555 ***	-0,6689 ***
Overig huishouden	0,2010 ***	0,2028 ***
Leeftijd 18 tot 20 jaar in huishouden	<i>referentie</i>	<i>referentie</i>
Leeftijd 20 tot 25 jaar in huishouden	1,0741 ***	1,2653 ***

⁸ De factor aandeel studenten is nu vijf jaar achtereen insignificant. Bij een groot onderhoud van het verdeelmodel kan daarom overwogen worden of deze factor uit het verdeelmodel weggelaten moet worden. Hierbij moet dan opnieuw het afwegingskader worden doorlopen.

Leeftijd 25 tot 30 jaar in huishouden	1,6868 ***	1,7505 ***
Leeftijd 30 tot 40 jaar in huishouden	1,7970 ***	1,8936 ***
Leeftijd 40 tot 50 jaar in huishouden	2,0821 ***	2,1254 ***
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in huishouden	2,5691 ***	2,5805 ***
Corporatiewoning	1,5920 ***	1,5515 ***
Standplaats	1,5546 ***	1,5491 ***
Geen migratieachtergrond in huishouden	<i>referentie</i>	<i>referentie</i>
Migratieachtergrond (Turks) in huishouden	0,1416 ***	0,1775 ***
Migratieachtergrond (Surinaams) in huishouden	0,2240 ***	0,3227 **
Migratieachtergrond (Antilliaans) in huishouden	0,3688 ***	0,4734 ***
Migratieachtergrond (Marokko) in huishouden	0,4353 ***	0,5001 ***
Migratieachtergrond (Ghana) in huishouden	-0,0540	0,0398
Migratieachtergrond (Somalië of Eritrea) in huishouden	1,9729 ***	2,1528 ***
Migratieachtergrond (overig Afrika) in huishouden	0,8419 ***	0,8670 ***
Migratieachtergrond (Afghaans) in huishouden	1,0766 ***	1,0863 ***
Migratieachtergrond (Irakees) in huishouden	1,2758 ***	1,2931 ***
Migratieachtergrond (Syrisch) in huishouden	3,2436 ***	3,5405 ***
Migratieachtergrond (Iraneees) in huishouden	0,8065 ***	0,8129 ***
Migratieachtergrond (Chinees) in huishouden	-0,2955 ***	-0,3210 ***
Migratieachtergrond (Indiaas) in huishouden	-0,7748 ***	-0,6851 ***
Migratieachtergrond (Overig niet-westers) in huishouden	0,1197 ***	0,1724 ***
Migratieachtergrond (voormalig Joegoslavisch) in huishouden	0,4034 ***	0,4761 ***
Migratieachtergrond (voormalig Sovjet-Unie) in huishouden	0,2596 ***	0,3625 ***
Migratieachtergrond (Overig westers) in huishouden	-0,4959 ***	-0,4369 ***
HCI onbekend in huishouden	<i>referentie</i>	<i>referentie</i>
Lage HCI in huishouden	1,0845 ***	1,3064 ***
Middelbare/hoge HCI in huishouden	-1,6409 ***	-1,3119 ***
(V)SO/PrO in huishouden	1,6290 ***	1,6056 ***
Zorgkosten boven de € 50.000 in huishouden	0,4023 ***	0,3482 ***
Gebruik GGZ-zorg in huishouden	0,8560 ***	0,7925 ***
Gebruik medicijn tegen verslaving in huishouden	0,3305 ***	0,3583 ***
Gebruik medicijn tegen depressie in huishouden	0,3672 ***	0,3614 ***
Gebruik medicijn tegen psychose in huishouden	0,5909 ***	0,5389 ***
Gebruik minder dan 4 medicijn groepen in huishouden	<i>referentie</i>	<i>referentie</i>
Gebruik 4 tot 6 medicijn groepen in huishouden	0,1968 ***	0,1608 ***
Gebruik 6 tot 8 medicijn groepen in huishouden	0,3767 ***	0,3257 ***
Gebruik 8 of meer medicijn groepen in huishouden	0,5307 ***	0,4676 ***
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	0,0530	0,0226
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & gezondheidsproblemen in hh	0,1453 ***	0,1422 ***
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	0,4671 ***	0,4725 ***
<i>Niet-rechthebbenden</i>		
Alleenstaande, vermogen boven € 5.000	-2,0395 ***	-2,0395 ***
Alleenstaande, vermogen tot en met € 5.000, overwaarde boven € 50.000	-0,7205 ***	-0,7142 ***

Paar, vermogen boven € 10.000	-1,7020 ***	-1,6939 ***
Paar, vermogen tot en met € 10.000, overwaarde boven € 50.000	-0,6292 ***	-0,5994 ***
Student (mbo/hbo/wo) in huishouden	-2,0302 ***	-1,9972 ***
WW-uitkering in huishouden	-1,1402 ***	-1,0470 ***
AO-uitkering (15%-80% of onbekend) in huishouden	-4,0499 ***	-3,8153 ***
AO-uitkering (80%-100%) in huishouden	-4,3481 ***	-4,0983 ***
ANW-uitkering in huishouden	-5,7023 ***	-5,5699 ***
Ziektewetuitkering, wachtgeld of overige uitkering in huishouden	-1,6826 ***	-1,4851 ***
Pensioenuitkering in huishouden	-0,5483 ***	-0,5480 ***
Vraagkant		
Werken onder niveau in gemeente	1,2412 ***	0,8611 ***
Aandeel studenten (hbo/wo) in gemeente	-0,0403	0,3263
Aandeel WW in beroepsbevolking van gemeente	13,6862 ***	17,5957 ***
Beschikbaarheid van werk in gemeente	-9,0388 ***	-8,0349 ***
Buurteffecten		
Aandeel bbv in een buurt waar werken niet de norm is in gemeente o.b.v. 6-ppc gebieden	1,6044 ***	0,4576 **
Overlast in de buurt	0,8881 ***	1,2020 ***
Constante	0,8531 *	0,0095
N	7.019.916	6.859.828

De tabel toont de schattingsresultaten voor de volumecomponent van het bijstandsverdeelmodel voor 2021. Ter vergelijking zijn de schattingen van het verdeelmodel voor 2020 ook weergegeven.

Significantie: * 10%, ** 5%, *** 1%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

2.4 Plausibiliteit

De voorspelde bijstandskans sluit goed aan bij de werkelijke bijstandskans begin 2018. De uitkomsten voor model 2021 zijn grotendeels vergelijkbaar met die van model 2020. Het gemiddelde (absolute) procentuele verschil tussen het voorspelde en werkelijke aantal huishoudens met bijstand (de zogenaamde modelafwijking⁹, zie Tabel 2.3) neemt af. Deze afname is voornamelijk te zien bij gemeenten met 25.000-50.000 inwoners.

⁹ Modelafwijking = ((aantal voorspelde bijstandshuishoudens – aantal werkelijke bijstandshuishoudens) / aantal werkelijke bijstandshuishoudens) * 100 procent

Tabel 2.3 Modelafwijking voor model 2021 kleiner dan model 2020

Afwijking voorspeld en werkelijk aantal huishoudens met bijstand	Model 2021 (alleen volumecomponent)					Model 2020 (alleen volumecomponent)				
	gem	min	max	# neg	# pos	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte										
15.000 – 25.000 inw (n =96/95)	9,4	-29,4	34,4	47	49	9,4	-29,6	47,7	55	40
25.000 – 50.000 inw (n = 139/140)	7,3	-15,8	39,5	68	71	8,2	-18,0	37,0	65	75
50.000 – 100.000 inw (n = 49/48)	6,0	-14,8	36,3	22	27	6,3	-14,8	40,5	25	23
100.000 – 250.000 inw (n = 27/27)	5,4	-9,9	24,6	17	10	5,5	-11,5	21,0	15	12
minstens 250.000 inw (n = 4/4)	4,8	-6,9	4,7	2	2	4,1	-6,2	3,1	2	2
Totaal (n = 315/314)	7,5	-29,4	39,5	156	159	8,0	-29,6	47,7	162	152
Gewogen naar inwonertal	6,3	-29,4	39,5	156	159	6,5	-29,6	47,7	162	152
Gewogen naar uitgavenaandeel	5,5	-29,4	39,5	156	159	5,4	-29,6	47,7	162	152

De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners – gemeente-indeling 2018 voor model 2021 en gemeente-indeling 2017 voor model 2020). De modelafwijking is de afwijking tussen voorspelde en werkelijke aantallen bijstandshuishoudens. De kolom 'gem' bevat gemiddelden van de absolute procentuele afwijkingen.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

2.5 Conclusies

Het onderhoud voor model 2021 betreft voornamelijk kleine aanpassingen. Voor enkele kenmerken zijn andere bronbestanden nodig, treden er wijzigingen op in de gebruikte brongegevens of wordt gebruikgemaakt van herziene CBS-cijfers. De beschikbaarheid van extra jaren aan gegevens maakt aanpassing van enkele verdeelkenmerken wenselijk. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Human Capital Index en de factor praktijk- en speciaal onderwijs. De meeste kenmerken veranderen ondanks het noodzakelijke onderhoud vrijwel niet. In het kenmerk 'buurt waar werken niet de norm is' treden wel veranderingen op, doordat onderhoud noodzakelijk was vanwege het niet langer beschikbaar komen van de brongegevens. De indicator wordt nu gebaseerd op niet-werkende werkzoekenden op basis van uitkeringsontvangst. Dit leidt tot een relatief kleine verschuiving van de budgetaandelen.

Het onderhoud leidt niet tot aanpassingen in de modelspecificatie van de volumecomponent. Tabel 2.4 bevat de kenmerken die opgenomen zijn in de volumecomponent van model 2021.

Tabel 2.4 De specificatie van de volumecomponent wijzigt niet

Geen recht	Aanbodkant
Vermogen en overwaarde woning	Leeftijd
AO-, WW-, ANW-uitkering, Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering en pensioenuitkering	Huishoudenssamenstelling (o.a. alleenstaande, eenouderhuishouden, paar)
Student	Corporatiewoning en standplaats
	Herkomst ((niet-)westerse migratieachtergrond)
Vraagkant	Human Capital Index (HCI)
Beschikbaarheid van werk in gemeente	Zorgkosten, medicijngebruik
Werkend onder niveau in gemeente	Niet-westerse migratieachtergrond & 50 tot AOW-leeftijd
Aandeel studenten in gemeente	Niet-westerse migratieachtergrond & gezondheidsproblemen
Aandeel WW'ers in de beroepsbevolking in gemeente	HCI laag & gezondheidsproblemen
	(V)SO/PrO onderwijs gevolgd
Buurteffecten	
Buurt waar werken niet de norm is	
Overlast en onveiligheid in de buurt	

De tabel geeft de voorgestelde factoren voor de volumecomponent van het bijstandsverdeelmiddel weer.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten

De voorspelde bijstandskans sluit goed aan bij de werkelijke bijstandskans begin 2018. De gemiddelde modelafwijking, het verschil tussen het voorspelde en werkelijke aantal huishoudens met bijstand, neemt iets af in de schatting van model 2021 ten opzichte van de schatting van model 2020.

3 Regulier onderhoud van de prijscomponent

Er is beperkt regulier onderhoud aan de prijscomponent van model 2021 nodig. De modelspecificatie wijzigt niet ten opzichte van model 2020. De coëfficiëntschattingen van model 2021 en model 2020 lijken sterk op elkaar.

De prijscomponent van het bijstandsverdeelmodel schat op basis van objectieve factoren welk bedrag aan bijstand een huishouden zou ontvangen, uitgedrukt als fractie van het wettelijk normbedrag dat aan dat huishouden is toegekend. Het model voor de prijscomponent wordt opnieuw geschat met gegevens op peildatum begin januari 2018. In model 2020 was de peildatum begin januari 2017. De modelspecificatie blijft zoveel mogelijk gelijk aan de specificatie van model 2020.

3.1 Factoren waaraan onderhoud is gepleegd

De benodigde gegevens voor het prijsmodel worden in principe op exact dezelfde wijze samengesteld als in het analysebestand dat ten behoeve van het bijstandsverdeelmodel 2020 is gemaakt. Dat wil zeggen, dezelfde gegevens worden gekoppeld en dezelfde keuzes worden gemaakt bij deze koppelingen. Het is niet altijd wenselijk of mogelijk om een identieke procedure te volgen. In een aantal gevallen is onderhoud noodzakelijk. Gedeeltelijk gaat het om onderhoud aan factoren die ook zijn opgenomen in het model voor de volumecomponent. Dat geldt voor de HCI, standplaatsen, persoonskenmerken (leeftijd), GGZ-gebruik en arbeidsongeschiktheidspercentage - zie paragraaf 2.1 voor details. Daarnaast is onderhoud aan de prijs van een uitkering nodig, omdat het wenselijk is om deze factor anders te definiëren. Tot slot werken de in paragraaf 2.1.2 beschreven herziening van CBS-cijfers en de wijziging in de classificatie van opleidingsniveaus ook door in het kenmerk 'beschikbaarheid van laaggeschoold werk'.

Onderhoud aan de prijs per uitkering

Voor de prijs van een uitkering werd voor model 2020 gebruikgemaakt van een maatwerkbestand van CBS met bruto jaarbedragen van bijstandsuitkeringen aan personen. Het CBS gebruikt twee gegevensbestanden om de bruto bijstandsbedragen vast te stellen: één bestand met bruto bijstandsbedragen (Polisadministratie), en één bestand met alleen netto bijstandsbedragen (Bijstandsuitkeringenstatistiek, BUS). Deze netto bedragen worden met een bruteringsfactor¹⁰ omgezet in bruto bedragen. Voor personen voor wie het brutobedrag bekend is, wordt in verreweg de meeste gevallen het brutobedrag uit de Polisadministratie gebruikt. Voor personen die volgens de Polisadministratie geen bijstandsuitkering ontvingen, wordt altijd het gebruteerde bijstandsbedrag uit de BUS gebruikt.

¹⁰ Factor = bovengrens onderste belastingschijf / (bovengrens onderste belastingschijf - (bovengrens onderste belastingschijf * heffingspercentage - algemene heffingskorting))

Het CBS hanteert vanaf datajaar 2018 een verbeterde methodiek om netto bijstandsbedragen te brutereren. De nieuwe methode hanteert niet één bruteringsfactor, maar meerdere bruteringsfactoren. Per huishoudtype neemt het CBS de (gemiddelde) verhouding tussen het nettobedrag uit de BUS en het brutobedrag uit de Polisadministratie. Dit is de bruteringsfactor per huishoudtype.

De effecten van deze verbeterde bruteringsmethodiek voor de bijstandsbedragen zijn relatief beperkt. Er is uiteindelijk voor ongeveer 9,3 procent van de personen in de bijstand een verschil tussen de oude en nieuwe bruteringsmethodiek. Dit komt omdat voor 89 procent van de personen al een bruto bedrag bekend is: deze hoeft dus niet gebruteerd te worden. Slechts voor 2,2 procent van de personen in de bijstand is het verschil tussen beide bruteringsmethodieken meer dan € 10.

Onderhoud aan het kenmerk beschikbaarheid van laaggeschoold werk

De beschikbaarheid van laaggeschoold werk neemt bijna overall toe tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018. Deze toename is voornamelijk het gevolg van economische ontwikkelingen en demografische trends. De verschuiving als gevolg van onderhoud (een wijziging in classificatie van opleidingsniveaus in de EBB en herziening van CBS-cijfers, zie paragraaf 2.1.2 voor details) is beperkt.

3.2 Ontwikkeling in de prijs per uitkering

Tabel 3.1 laat zien dat de gemiddelde prijs in model 2021 vergelijkbaar is met de gemiddelde prijs in model 2020. De gemiddelde prijs ligt iets hoger voor model 2021, maar dat sluit aan bij de jaarlijkse indexatie van normbedragen. De prijs uitgedrukt als fractie van het normbedrag van een huishouden blijft hetzelfde.

Ook uitgesplitst naar type huishouden zijn de prijs per uitkering en de fractie van het normbedrag in model 2021 en 2020 vergelijkbaar. De prijsstijging is iets groter bij huishoudens met een lid met een (V)SO/PrO achtergrond, en huishoudens met een lid met een Syrische migratieachtergrond. Bij beide groepen is er ook een kleine stijging in de gemiddelde fractie van het normbedrag dat zij krijgen uitbetaald. Bij de groep met onbekende zorgkosten is er juist een forse daling van de fractie van het normbedrag. De groep bijstandshuishoudens met onbekende zorgkosten is ook fors lager dan in model 2020, omdat zorgkosten van volmachtsverzekerden nu ook geregistreerd worden.

Tabel 3.1 Gemiddelde fractie van het normbedrag in model 2021 gelijk aan model 2020

	Model 2021			Model 2020		
	Aantal hh	Gemiddelde prijs	Fractie van het normbedrag	Aantal hh	Gemiddelde prijs	Fractie van het normbedrag
Totaal	410.332/ 404.203 ¹¹	13.338	0,86	420.332/ 414.725 ¹¹	13.161	0,86

¹¹ Het totaal aantal huishoudens met een uitkering is nu lager dan in voorgaande tabellen omdat niet voor ieder huishouden een bijstandsbedrag of bijstandsduur bekend is. Dit geeft 420.332 huishoudens op 5 januari 2017 en 410.332 huishoudens op 5 januari 2018. In een aantal gevallen kan geen fractie berekend worden omdat het normbedrag gelijk is aan nul. Dit resulteert in 414.725 huishoudens op 5 januari 2017 en 404.203 huishoudens op 5 januari 2018.

Huishoudtypen

Alleenstaande	210.185	13.538	0,88	215.058	13.357	0,88
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	22.890	13.234	0,87	23.896	13.101	0,87
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	28.088	12.794	0,83	29.453	12.677	0,84
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	21.568	12.663	0,83	22.380	12.531	0,84
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	19.880	11.270	0,86	19.669	11.162	0,87
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	501	13.784	0,88	610	13.598	0,89
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	1.561	14.171	0,90	1.641	13.899	0,90
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	1.930	13.946	0,89	1.994	13.709	0,89
Eenouder-vader, jongste kind 18+	2.167	11.646	0,89	2.302	11.514	0,90
Paar, jongste kind 18-	41.990	16.543	0,84	41.069	16.335	0,84
Paar, jongste kind 18+	7.239	15.020	0,83	7.223	14.735	0,82
Paar zonder kinderen	24.945	15.163	0,78	26.203	14.978	0,78
Tuiswonend meerderjarig kind	25.188	6.978	0,87	26.390	7.034	0,86
Overig huishouden	2.198	13.388	0,67	2.439	13.382	0,67

Leeftijdsgroepen

18 tot 20-jarige in hh	6.443	4.759	0,92	6.937	4.551	0,92
20 tot 25-jarige in hh	27.128	10.785	0,88	27.575	11.001	0,87
25 tot 30-jarige in hh	39.799	13.110	0,85	42.808	12.854	0,85
30 tot 40-jarige in hh	94.185	13.895	0,85	98.831	13.692	0,85
40 tot 50-jarige in hh	104.963	14.017	0,85	109.935	13.780	0,85
50-jarige tot AOW-leeftijd in hh	176.508	13.859	0,85	173.291	13.690	0,86

Woonsituatie

Corporatiewoning	336.529	13.510	0,86	339.776	13.337	0,87
Standplaats	2.241	14.665	0,88	2.335	14.597	0,89

Niet-westerse migratieachtergrond:

met herkomst Turkije in hh	22.295	13.571	0,86	23.096	13.402	0,86
met herkomst Suriname in hh	24.046	13.151	0,87	25.430	12.995	0,87
met herkomst Nederlandse Antillen in hh	13.543	13.134	0,86	14.285	12.976	0,86
met herkomst Marokko in hh	29.345	13.931	0,87	30.076	13.734	0,87
met herkomst Ghana in hh	2.176	13.037	0,85	2.257	13.000	0,86
met herkomst Somalië of Eritrea in hh	13.344	13.605	0,92	13.834	13.760	0,93
met herkomst overig Afrika in hh	23.606	14.000	0,89	23.653	13.830	0,89
met herkomst Afghanistan in hh	5.702	14.212	0,87	5.721	14.122	0,88
met herkomst Irak in hh	10.388	14.753	0,89	10.419	14.724	0,90
met herkomst Syrië in hh	26.415	14.935	0,92	22.271	14.501	0,91
met herkomst Iran in hh	6.126	14.260	0,90	5.973	14.114	0,91
met herkomst China in hh	2.494	13.524	0,84	2.513	13.449	0,84
met herkomst India in hh	598	13.459	0,83	605	13.383	0,84
Met overige herkomst in hh	14.029	13.566	0,85	14.276	13.421	0,86

Westerse migratieachtergrond:

met herkomst voormalig Joegoslavië in hh	5.340	13.988	0,87	5.661	13.802	0,87
met herkomst voormalig Sovjet-Unie in hh	5.233	14.291	0,88	5.430	14.171	0,88
met overige herkomst in hh	33.210	13.193	0,83	35.012	13.037	0,83

Opleidingsniveau

HCI-laag in hh	333.980	13.862	0,88	339.716	13.696	0,88
HCI-midden in hh	69.630	10.984	0,72	77.692	11.002	0,72
HCI-hoog in hh	16.053	12.615	0,82	16.312	12.465	0,82
(V)SO/PrO in hh	6.447	7.122	0,88	5.202	6.563	0,85

Gezondheidsindicatoren						
Zorgkosten onbekend	1.557	13.308	0,81	25.270	13.699	0,88
Zorgkosten boven € 50.000	4.030	13.107	0,85	3.868	13.135	0,85
Gebruik GGZ	71.192	13.076	0,86	68.845	12.957	0,86
Medicijnen tegen verslaving	9.864	14.020	0,87	9.522	13.833	0,87
Medicijnen tegen depressie	71.827	13.436	0,84	73.299	13.322	0,85
Medicijnen tegen psychose/bipolaire stoornis	33.833	13.187	0,85	33.175	13.138	0,85
Medicijngebruik uit minder dan vier hoofdgroepen	300.425	13.352	0,86	311.449	13.161	0,86
Medicijngebruik uit 4 of 5 hoofdgroepen	88.500	13.817	0,85	87.916	13.654	0,85
Medicijngebruik uit 6 of 7 hoofdgroepen	40.184	13.885	0,85	40.126	13.745	0,85
Medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen	13.819	13.850	0,84	13.430	13.684	0,85
Stapelning van problematiek						
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	63.887	14.438	0,87	60.904	14.224	0,87
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & gezondheidsproblemen in hh	85.704	14.205	0,88	83.553	14.021	0,88
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	170.285	13.969	0,87	169.206	13.826	0,87
Overige uitkeringen						
WW-uitkering in hh	4.585	9.333	0,55	6.493	9.222	0,55
AO-uitkering (15-80%) in hh	1.529	8.012	0,46	1.529	8.260	0,47
AO-uitkering (80-100%) in hh	12.498	6.793	0,38	12.719	6.907	0,39
ANW-uitkering in hh	207	8.441	0,51	233	8.913	0,53
Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering in hh	5.043	9.695	0,59	5.330	9.677	0,60
Pensioenuitkering in hh	11.179	11.384	0,70	11.333	11.318	0,71

De tabel geeft per achtergrondkenmerk het aantal huishoudens, de gemiddelde prijs per uitkering en de fractie ten opzichte van de norm. De prijs per uitkering en de fractie van het normbedrag zijn gecorrigeerd voor uitkeringen aan AOW-gerechtigden en elders verzorgden, opgehoogd naar een geheel jaar uitkering en gemaximeerd op het normbedrag voor het huishouden. Dat sluit aan bij de uitkomstmaat die vanaf model 2019 voor de prijscomponent is gebruikt. De cijfers zijn weergegeven voor de jaren 2017 en 2018.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

3.3 Schattingsresultaten voor de prijscomponent

De coëfficiëntschattingen voor de prijscomponent van model 2021 sluiten aan bij de schattingen voor model 2020, zie Tabel 3.2. Het teken (plus of min) komt voor elk van de kenmerken in het prijsmodel overeen voor model 2020 en model 2021. Alle kenmerken zijn statistisch significant.

Tabel 3.2 Coëfficiëntschattingen prijscomponent model 2021 sluiten aan bij model 2020

Prijs ten opzichte van de norm in bijstandshuishouden	Model 2021	Model 2020
Aanbodkant		
Alleenstaande, eenoudervader	<i>referentie</i>	<i>referentie</i>
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	-0,2056***	-0,1788***
Eenouder-moeder, jongste kind 5+	-0,3897***	-0,4002***
Paar met kinderen	-0,5429***	-0,5717***
Paar zonder kinderen of overig huishouden	-0,7004***	-0,7399***
Thuiswonend meerderjarig kind	-0,3292***	-0,3924***

Leeftijd 18 tot 25 jaar in huishouden	<i>referentie</i>	<i>referentie</i>
Leeftijd 25 tot 30 jaar in huishouden	-0,1506***	-0,2148***
Leeftijd 30 tot 40 jaar in huishouden	-0,5806***	-0,5082***
Leeftijd 40 tot 50 jaar in huishouden	-0,6210***	-0,5728***
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in huishouden	-0,4979***	-0,4108***
Corporatiewoning of standplaats	0,0704***	0,0881***
Geen, westerse of overig niet-westerse migratieachtergrond in hh	<i>referentie</i>	<i>referentie</i>
Migratieachtergrond (Turks) in hh	0,1121***	0,0895***
Migratieachtergrond (Surinaams) in hh	0,1075***	0,1219***
Migratieachtergrond (Marokko) in hh	0,1846***	0,1690***
Migratieachtergrond (overig Afrika) in hh	0,1882***	0,2266***
Migratieachtergrond (Midden-Oosten) in hh	0,3701***	0,2818***
HCI onbekend in huishouden	<i>referentie</i>	<i>referentie</i>
Lage HCI in huishouden	0,4128***	0,2381***
Middelbare/hoge HCI in huishouden	-0,6444***	-0,7976***
Gebruik GGZ-zorg in hh	0,1271***	0,1370***
Gebruik medicijn tegen depressie in hh	0,0324***	0,0485***
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	0,1104***	0,1345***
Andere uitkering		
WW-uitkering in hh	-1,3546***	-1,4264***
AO-uitkering (15-80%) in hh	-2,3958***	-2,3671***
AO-uitkering (80-100%) in hh	-3,0292***	-3,0790***
ANW-uitkering in hh	-1,7883***	-1,9529***
Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering in hh	-1,2822***	-1,2172***
Pensioenuitkering in hh	-1,0605***	-1,0826***
Vraagkant		
Aandeel studenten (hbo/wo) in gemeente	1,1621***	1,0196***
Beschikbaarheid van laaggeschoold werk in gemeente	-0,3700***	-0,2507*
Buurteffecten		
Overlast in de buurt	0,4646***	0,4760***
Constante	2,9238***	2,8209***
N	404.203	414.725

De tabel bevat de schattingsresultaten voor het model dat de prijs per uitkering, afgezet tegen het normbedrag, verklaart uit achtergrondkenmerken. Ter vergelijking zijn de schattingsresultaten van model 2020 weergegeven.

Significantie: * 10%, ** 5%, *** 1%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, op basis van CBS microdata

3.4 Plausibiliteit

De gemiddelde voorspelde prijs (en fractie van het normbedrag) sluit aan bij de feitelijke prijs (en fractie van het normbedrag), zie Tabel 3.3. De voorspelde prijs volgt door per huishouden de voorspelde fractie (uit de schattingsresultaten) te vermenigvuldigen met het normbedrag dat aan dat specifieke huishouden is toegekend. Net als in voorgaande modeljaren is de (voorspelde) gemiddelde prijs per uitkering (en fractie van het normbedrag) hoger in grotere gemeenten.

Tabel 3.3 Voorspelde prijzen sluiten goed aan bij feitelijke prijzen

Gemeentegrootte	Feitelijk		Voorspeld	
	Gemiddelde prijs	Gemiddelde fractie van het normbedrag	Gemiddelde voorspelde prijs	Gemiddelde voorspelde fractie van het normbedrag
0 - 25.000 inwoners (161 gemeenten)	13.050	0,84	13.136	0,84
25.000 - 50.000 inwoners (139 gemeenten)	13.058	0,84	13.191	0,85
50.000 - 100.000 inwoners (49 gemeenten)	13.215	0,85	13.270	0,85
100.000 - 250.000 inwoners (27 gemeenten)	13.283	0,86	13.391	0,86
>= 250.000 inwoners (4 gemeenten)	13.608	0,88	13.663	0,88

De tabel geeft in de eerste twee kolommen de gemiddelde prijs en de gemiddelde fractie naar gemeentegrootte weer. Het gaat om de gecorrigeerde, opgehoogde prijs die is gemaximeerd op het normbedrag. Ook de fractie is gemaximeerd. De laatste twee kolommen geven de voorspelde gemiddelde prijs en de voorspelde gemiddelde fractie naar gemeentegrootte weer. De data hebben betrekking op het jaar 2018 zoals gebruikt in de schatting van model 2021, met gemeentelijke indeling 2018.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

De uitkomsten van model 2021 zijn zeer vergelijkbaar met de uitkomsten van model 2020 – zie Muilwijk-Vriend et al. (2019) voor de resultaten van model 2020. De uitkeringsbedragen (zowel feitelijk als voorspeld) zijn in model 2021 iets hoger dan in model 2020. De gemiddelde voorspelde fractie naar gemeentegrootte is niet gewijzigd.

3.5 Conclusies

Net als de volumecomponent vereist de prijscomponent van het bijstandsverdeelmodel beperkt onderhoud. Dit komt omdat sommige factoren in het model niet op exact dezelfde wijze gemeten kunnen worden, omdat het wenselijk is om de operationalisatie van bepaalde factoren enigszins aan te passen of omdat brongegevens zijn gewijzigd. Gedeeltelijk betreft het onderhoud dat ook noodzakelijk of wenselijk is voor de volumecomponent. Dat geldt voor de HCI, standplaatsen, persoonskenmerken (leeftijd), GGZ-gebruik en arbeidsongeschiktheidspercentage. Daarnaast is onderhoud aan de prijs van een uitkering nodig, omdat het wenselijk is om deze factor anders te definiëren. Herziening van CBS-cijfers en een wijziging in de brongegevens voor het kenmerk 'beschikbaarheid van laaggeschoold werk' zorgen ook voor beperkt onderhoud.

Het onderhoud leidt niet tot aanpassingen in de modelspecificatie van de prijscomponent. Tabel 3.4 bevat de kenmerken die opgenomen zijn in de prijscomponent van model 2021. De coëfficiëntschattingen van de prijscomponent zijn vergelijkbaar met die van model 2020. De voorspelde en feitelijke prijs per uitkering sluiten op elkaar aan.

Tabel 3.4 De specificatie van de prijscomponent wijzigt niet

Kans op (inkomsten uit) werk	Andere uitkering
Leeftijd	AO-, WW-, ANW-uitkering, Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering en pensioenuitkering
Huishoudenssamenstelling (eenoudermoeder naar leeftijd jongste kind, paar met/zonder kinderen, thuiswonend meerderjarig kind)	
Corporatiewoning of standplaats	
Herkomst (niet-westerse migratieachtergrond) (uitgesplitst)	
Human Capital Index (HCI)	
Gebruik GGZ-zorg, gebruik medicijnen tegen depressie	
HCI laag & gezondheidsproblemen	
Beschikbaarheid van laagopgeleid werk in gemeente	
Aandeel studenten in gemeente	
Overlast en onveiligheid in de buurt	

De tabel geeft de voorgestelde factoren voor de prijscomponent van het bijstandsverdeelmiddel weer.
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten

4 Actualisatie van de gegevens

De voorspelde bijstandsafhankelijkheid ligt hoger dan de werkelijke bijstandsafhankelijkheid ultimo 2019. Dat vertaalt zich in grotere modelafwijkingen dan de afwijkingen die volgden uit de schatting. Verschillen kunnen ontstaan als de omvang en samenstelling van huishoudentypen of de regionale economische ontwikkeling sterk wijzigen. Bovendien kunnen verschillen ontstaan doordat gegevens niet volledig geactualiseerd kunnen worden en daardoor met verschillende peildata moet worden gewerkt.

Het verdeelmodel 2021 is geschat op basis van gegevens met peildatum begin januari 2018 – zie hoofdstuk 2 en 3. Voor de vaststelling van de bijstandsbudgetten voor 2021 wordt gebruikgemaakt van zo actueel mogelijke gegevens. Op deze manier wordt rekening gehouden met het feit dat de bevolkingssamenstelling in een gemeente kan wijzigen, waardoor de bijstandsafhankelijkheid in een gemeente mogelijk verandert. De meest recente peildatum waarvoor een groot deel van de integrale gegevens beschikbaar is, is 31 december 2019.

4.1 Mogelijkheden voor actualisatie

Tabel 4.1 geeft een overzicht van de gebruikte gegevens in het model en of deze geactualiseerd kunnen worden. De laatste kolom bevat de gebruikte (geactualiseerde) peildatum.

Tabel 4.1 Het grootste gedeelte van de modelkenmerken kan geactualiseerd worden

Kenmerk	Actualisatie mogelijk?	Peildatum
Huishoudenssamenstelling (alleenstaand, paar, eenouder etc.)	Ja	31 dec 2019
Persoonskenmerken (leeftijd, migratieachtergrond)	Ja	31 dec 2019
WW- en ANW-uitkering	Ja	31 dec 2019
AO-uitkering	Ja	31 dec 2019
Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering en pensioenuitkering	Deels	31 dec 2018
Student	Ja	1 okt 2019
Adressen van personen (om gemeente te bepalen)	Ja	31 dec 2019
Hoge zorgkosten en gebruik GGZ-zorg	Nee	Heel 2017
Medicijngebruik	Deels	Heel 2018
Human Capital Index	Deels	1 okt 2018 en 2014 t/m 2018
(V)SO/PrO onderwijs	Ja	2013 t/m 2019
Corporatiewoning	Ja	31 dec 2019
Standplaats	Ja	31 dec 2019
Vermogen	Nee	1 jan 2018
Bijstandsontvangst (bijstand, IOAW, IOAZ etc.)	Ja	31 dec 2019
Regionale kenmerken		
Beschikbaarheid van werk	Ja	1 jan 2019
Beschikbaarheid van laaggeschoold werk	Ja	1 jan 2019
Werken onder niveau	Ja	1 jan 2019
Aandeel studenten	Ja	1 okt 2019
Aandeel WW in beroepsbevolking	Ja	Q4 2018, Q1 t/m Q3 2019
Overlast in de buurt	Nee	1 jan 2018
Aandeel bbv in een buurt waar werken niet de norm is	Ja	1 jan 2019

De tabel geeft aan of actualisatie van de gegevens mogelijk is ten opzichte van de gegevens die zijn gebruikt voor de schatting van model 2021, zie hoofdstuk 2 en 3.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten

4.1.1 Huishoudkenmerken

Gegevens over huishoudenssamenstelling (eenoudermoeder/vader, alleenstaande, paar, overig huishouden of thuiswonend meerderjarig kind), leeftijd, herkomst, uitkeringen (WW, bijstand, ANW, AO), woonadressen, corporatiewoningen en standplaatsen kunnen geactualiseerd worden naar 31 december 2019¹². Het kenmerk student heeft na actualisatie de peildatum 1 oktober 2019. Voor de factor speciaal of praktijkonderwijs wordt gekeken naar mensen die tussen schooljaar 2012/2013 en schooljaar 2018/2019 dit type onderwijs volgden, maar in schooljaar 2019/2020 niet meer. Gegevens over medicijngebruik kunnen geactualiseerd worden naar 2018.

Een aantal gegevens op persoons- of huishoudensniveau kan niet geactualiseerd worden, omdat nog geen recentere gegevens beschikbaar zijn. Gegevens over specifieke uitkeringen (Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering en pensioenuitkeringen) kunnen niet naar 31 december 2019, maar wel naar 31 december 2018 geactualiseerd worden. Gegevens over arbeidsongeschiktheidsuitkeringen kunnen nu, in tegenstelling tot model 2020, wel volledig worden geactualiseerd. Zorgkosten en zorggebruik op persoonsniveau en vermogen op huishoudensniveau kunnen in het geheel niet geactualiseerd worden. Bij kenmerken die niet (volledig) geactualiseerd kunnen worden, is voor iedere

¹² Voor het woningbezit geldt dat het CBS alleen op peildatum 1 januari het bezit (corporatiewoning, koopwoning, huurwoning et cetera) bepaalt. Dit betekent dat bekend is op welk adres een huishouden op 31 december 2019 woont, maar dat de eigendomssituatie van dat adres op 1 januari 2019 is bepaald.

persoon in een huishouden op 31 december 2019 nagegaan of deze persoon in eerdere jaren hoge zorgkosten had, GGZ-zorgkosten maakte of een overige uitkering ontving. Voor personen die in 2018 in Nederland zijn gekomen (bijvoorbeeld door immigratie) zijn in 2017 geen zorggegevens bekend, zij vallen dus niet onder de groep met hoge zorgkosten en/of GGZ-kosten. Personen die in 2019 in Nederland zijn gekomen zijn aan de referentiegroepen ‘medicijnen uit minder dan vier hoofdgroepen’, ‘geen gebruik van medicijnen tegen verslaving, depressie en psychose of bipolaire stoornis’, en ‘geen overige uitkering’ toegekend. Voor deze personen is immers geen informatie beschikbaar in 2019, het jaar waarop deze kenmerken zijn gebaseerd.

Net als in model 2020 vindt geen bijschatting van de nieuwe doelgroep meer plaats. Ten tijde van model 2015 is vastgesteld dat de ingroei van de nieuwe doelgroep in de Participatiewet over een periode van vier jaar wordt bijgeschat. De bijschatting is gestart met ingang van 1 januari 2015 en is daarmee ultimo 2018 compleet. Voor de actualisatie van model 2021 (peildatum ultimo 2019) wordt de nieuwe doelgroep daarom niet meer bijgeschat. Ook na ultimo 2019 kan de nieuwe doelgroep in omvang toenemen. De data die worden gebruikt voor de budgetverdeling lopen echter altijd een aantal jaar achter, omdat de gehanteerde peildatum ultimo t-2 is voor budgetjaar t. Dat geldt ook voor bijstand en loonkostensubsidie. Dit is inherent aan het gebruik van deze systematiek.

De persoonskenmerken worden vervolgens omgerekend naar huishoudensniveau. Daarvoor wordt bijvoorbeeld het aantal personen in de doelpopulatie – dat wil zeggen personen in de leeftijd van 18 jaar tot AOW-leeftijd – dat gebruikmaakt van GGZ-zorg gedeeld door het totaal aantal personen in de doelpopulatie in dat huishouden. Dit komt overeen met de wijze waarop persoonsgegevens naar huishoudensniveau zijn vertaald voor het schattingsmodel.

Koppeling van niet-geactualiseerde gegevens op huishoudensniveau (vermogen) is lastiger omdat daarbij inconsistenties kunnen optreden. Een huishouden kan van samenstelling gewijzigd zijn. Iemand die op 31 december 2019 alleenstaand is, kan op 1 januari 2018 nog een paar hebben gevormd. Het huishoudvermogen uit 2018 slaat dan op het vermogen van het paar. Om het huishoudvermogen eind 2019 in te schatten is allereerst voor iedereen in 2018 een persoonlijk vermogen berekend. Dit is gedaan door het huishoudvermogen in 2018 te verdelen over de volwassen huishoudleden (met uitzondering van thuiswonende meerderjarige kinderen). Het huishoudvermogen in 2019 is dan de som van de persoonlijke vermogens in 2018 voor de mensen die op 31 december 2019 samen een huishouden vormen. Deze berekeningswijze sluit aan bij de actualisatie van eerdere modeljaren (zie Tempelman et al., 2016b voor meer uitleg). Er blijven huishoudens over waarvoor in het geheel geen gegevens beschikbaar zijn, bijvoorbeeld omdat zij alleenstaand zijn en in 2018 of 2019 zijn geïmmigreerd. Deze huishoudens zijn toegekend aan de referentiegroep ‘geen vermogen’.

4.1.2 Regionale kenmerken

Voor de schatting van model 2021 werden regionale kenmerken gebruikt met peildatum 1 januari 2018 in de gemeente-indeling van 2018. Voor de bepaling van de budgetten worden die kenmerken zoveel mogelijk geactualiseerd naar peilmoment 1 januari 2019, in de gemeente-indeling van 2019. Dat betekent dat er twee mogelijke redenen zijn voor wijzigingen in de scores van de regionale kenmerken ten opzichte van de schattingsfase: (i) feitelijke ontwikkelingen en (ii) onderhoud en (gemeentelijke) herindelingen. De gevolgen van het onderhoud in de schattingsfase zijn in Hoofdstuk 2.1.2 beschreven en in Bijlage A in beeld gebracht.

Alleen het kenmerk ‘overlast in de buurt’ wordt niet geactualiseerd. De brongegevens voor de bepaling van de mate van overlast komen tweejaarlijks beschikbaar. Gegevens voor een update naar peildatum 1 januari 2019 zijn niet tijdig beschikbaar voor de budgetbepaling van model 2021. De peildatum van dit kenmerk blijft daarom 1 januari 2018. Wel worden de gegevens omgezet naar buurtindeling 2019, waardoor kleine verschuivingen in de scores optreden ten opzichte van de gegevens die zijn gebruikt voor de budgetbepaling van model 2020.

4.2 Feitelijke ontwikkelingen tussen actualisatie 2020 en actualisatie 2021

De budgetverdeling 2020 maakte gebruik van gegevens met peildatum 31 december 2018. Voor de budgetverdeling 2021 wordt uitgegaan van gegevens met peildatum 31 december 2019. Op 31 december 2019 telde Nederland 7.232.146 huishoudens. Dat is een toename van 1,5 procent ten opzichte van de 7.128.590 huishoudens op 31 december 2018. Relatief de grootste stijging in het aantal huishoudens zijn te zien bij (V)SO/PrO huishoudens (14.000 huishoudens extra; 19,4 procent toename) en door de krappe huizenmarkt ook bij huishoudens met een overwaarde van meer dan € 50.000 (75.000 huishoudens extra; 23,4 procent toename). De sterkste daling is te zien bij huishoudens met onbekende zorgkosten (395.000 huishoudens minder; 49,5 procent afname). Dit zijn ontwikkelingen die ook in de schattingsfase al zichtbaar waren.

De totale bijstandsafhankelijkheid is gedaald: eind 2018 was dit 5,7 procent, eind 2019 is het 5,5 procent, zie Tabel 4.2. Die daling is bij bijna alle huishoudenstypen zichtbaar. De daling is net als in model 2020 met name groot bij eenouderhuishoudens, bij huishoudens met 25-30-jarigen en bij huishoudens met personen met een Syrische, Somalische of Eritrese migratieachtergrond. Daarnaast neemt ook de bijstandskans van huishoudens met onbekende zorgkosten relatief sterk af. Bij (V)SO/PrO huishoudens stijgt de bijstandskans juist. Bij huishoudens met medicijnen tegen verslaving neemt de bijstandskans sterk toe, van 20,3 procent naar 30,0 procent. Tegelijkertijd neemt het aantal huishoudens met medicijnen tegen verslaving af. De medicijnen tegen verslaving zijn in te delen in drie hoofdgroepen: medicijnen bij nicotineverslaving, bij alcoholverslaving en bij drugsverslaving. De afname in medicijnen tegen verslaving hangt vooral samen met een relatief sterke afname in het aantal verstrekkingen voor middelen bij nicotineverslaving. Mogelijk heeft dit te maken met de berichtgeving in 2018 dat het kabinet voornemens was om het eigen risico bij hulp voor stoppen met roken af te schaffen¹³ Dit geeft een prikkel om hulp bij stoppen met roken uit te stellen. De groep die overblijft bestaat voor een relatief groter deel uit alcohol- en drugsverslaafden, met een grote bijstandskans.

Tabel 4.2 Bijstandskans daalt naar 5,5% tussen 31 december 2018 en 31 december 2019

Kenmerk	Eind 2019		Eind 2018	
	Aantal hh	Bijstandskans	Aantal hh	Bijstandskans
Totaal	7.232.146	5,5%	7.128.590	5,7%
Huishoudenstypen				
Alleenstaande	2.096.343	9,8%	2.060.199	10,2%
Eenoudermoeder, jongste kind tot 5	74.694	27,8%	75.017	29,2%
Eenoudermoeder, jongste kind 5-12	118.567	20,9%	117.795	22,5%
Eenoudermoeder, jongste kind 12-18	113.582	16,8%	114.424	17,7%

¹³ Vanaf 2020 geldt inderdaad geen eigen risico meer bij stoppen met roken programma's en voor medicijnen die in combinatie met een hulpprogramma gebruikt worden.

Eenoudermoeder, jongste kind 18+	134.029	14,8%	128.544	15,6%
Eenoudervader, jongste kind tot 5	3.866	9,3%	3.938	10,7%
Eenoudervader, jongste kind 5-12	16.932	8,1%	16.659	8,6%
Eenoudervader, jongste kind 12-18	27.701	6,2%	27.506	6,6%
Eenoudervader, jongste kind 18+	51.382	4,1%	49.281	4,3%
Paar, jongste kind 18-	1.495.559	2,5%	1.505.350	2,7%
Paar, jongste kind 18+	454.856	1,6%	441.888	1,7%
Paar zonder kinderen	1.234.523	1,9%	1.215.318	2,0%
Thuiswonend meerderjarig kind	1.374.407	2,2%	1.337.094	2,2%
Overig huishouden	35.705	5,4%	35.577	5,7%
Leeftijdsgroepen				
18-20-jarige in hh	431.057	1,6%	427.212	1,8%
20-25-jarige in hh	1.033.951	2,8%	1.018.917	2,8%
25-30-jarige in hh	975.978	3,4%	962.252	3,8%
30-40-jarige in hh	1.616.256	5,2%	1.588.959	5,7%
40-50-jarige in hh	1.672.367	5,7%	1.704.926	5,9%
50-jarige tot AOW-leeftijd in hh	2.472.365	7,4%	2.399.624	7,6%
Woonsituatie				
Corporatiewoning	1.835.624	17,5%	1.816.261	18,3%
Standplaats	10.980	18,9%	10.885	20,0%
Niet-westerse migratieachtergrond:				
met herkomst Turkije in hh	214.043	10,1%	207.750	10,6%
met herkomst Suriname in hh	219.944	10,2%	216.883	10,8%
met herkomst Nederlandse Antillen in hh	100.913	12,7%	97.608	13,6%
met herkomst overig Afrika in hh	124.921	17,8%	118.617	19,6%
met herkomst Marokko in hh	188.142	15,1%	182.117	15,9%
met herkomst Ghana in hh	15.541	13,7%	14.853	14,8%
met herkomst Somalië of Eritrea in hh	27.726	41,2%	26.382	47,8%
met herkomst Afghanistan in hh	23.674	22,9%	23.121	24,5%
met herkomst Irak in hh	31.754	30,7%	30.961	32,8%
met herkomst Syrië in hh	44.193	52,6%	40.528	62,4%
met herkomst Iran in hh	27.388	21,8%	26.212	23,6%
met herkomst China in hh	57.614	4,0%	54.894	4,4%
met herkomst India in hh	29.965	1,8%	25.989	2,2%
met herkomst overig in hh	180.646	7,6%	169.258	8,2%
Westerse migratieachtergrond:				
met herkomst voormalig Joegoslavië in hh	49.563	10,1%	47.959	10,8%
met herkomst voormalige Sovjet-Unie in hh	61.286	8,1%	55.786	9,0%
met overige herkomst in hh	946.724	3,3%	917.415	3,6%
Opleidingsniveau				
HCI laag in hh	2.111.856	15,0%	2.129.429	15,4%
HCI midden in hh	3.999.971	1,8%	3.959.127	1,8%
HCI hoog in hh	2.408.530	0,6%	2.363.361	0,6%
(V)SO/PrO in hh	88.139	16,2%	73.830	15,4%
Gezondheidsindicatoren				
Zorgkosten onbekend	403.687	4,7%	799.065	5,9%
Zorgkosten boven € 50.000	23.527	15,4%	22.561	15,6%
Gebruik GGZ	556.407	12,6%	517.436	13,1%
Medicijnen tegen verslaving	37.143	30,0%	49.015	20,3%
Medicijnen tegen depressie	645.386	10,9%	636.522	11,2%
Medicijnen tegen psychose/bipolaire stoornis	197.485	18,5%	189.347	18,9%
Medicijngebruik uit minder dan vier hoofdgroepen	6.590.702	4,4%	6.509.406	4,6%
Medicijngebruik uit 4 of 5 hoofdgroepen	995.437	8,6%	972.040	8,8%

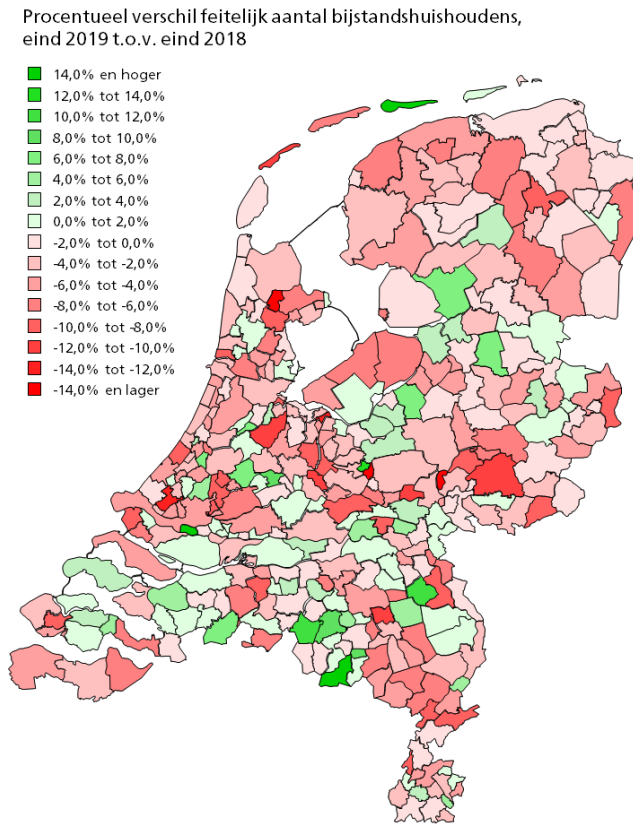
Medicijngebruik uit 6 of 7 hoofdgroepen	317.430	12,4%	307.281	12,5%
Medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen	83.144	15,9%	80.445	16,2%
Stapelning van problematiek				
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	310.093	22,6%	291.948	23,2%
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & gezondheidsproblemen in hh	362.683	23,0%	345.243	23,9%
HCl laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	797.098	20,7%	793.774	20,9%
Niet-rechthebbenden				
Alleenstaande, vermogen > € 5.000	737.593	2,3%	721.497	2,3%
Alleenstaande, vermogen t/m € 5.000, overwaarde > € 50.000	48.140	3,7%	39.432	4,3%
Paar, vermogen > € 10.000	2.990.640	0,6%	2.922.162	0,6%
Paar, vermogen t/m € 10.000, overwaarde > € 50.000	345.937	1,1%	280.014	1,2%
Student (mbo/hbo/wo) in hh	1.070.549	0,8%	1.034.159	0,9%
WW-uitkering in hh	207.214	1,7%	234.337	1,7%
AO-uitkering 15%-80% in hh	107.224	1,3%	107.031	1,3%
AO-uitkering 80%-100% in hh	492.409	2,8%	462.017	2,8%
ANW-uitkering in hh	23.452	0,8%	24.889	0,8%
Ziektewetuitkering, wachtgeld of overige uitkering in hh	155.159	4,8%	140.860	4,7%
Pensioenuitkering in hh	263.262	3,4%	253.670	3,5%

De tabel geeft het aantal huishoudens en de kans op bijstand weer naar achtergrondkenmerken voor de jaren 2018 en 2019 (peildatum 31 december). Dit zijn de gegevens die als basis dienen voor respectievelijk de budgetverdeling 2020 en de budgetverdeling 2021.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS-microdata

In veel gemeenten neemt de feitelijke bijstandsafhankelijkheid af, zie Figuur 4.1. Verspreid over het hele land zijn er echter ook gemeenten die te maken hebben met een toename van de feitelijke bijstandsafhankelijkheid tussen 31 december 2018 en 31 december 2019.

Figuur 4.1 Feitelijke bijstandsafhankelijkheid neemt tussen ultimo 2018 en ultimo 2019 in veel gemeenten af

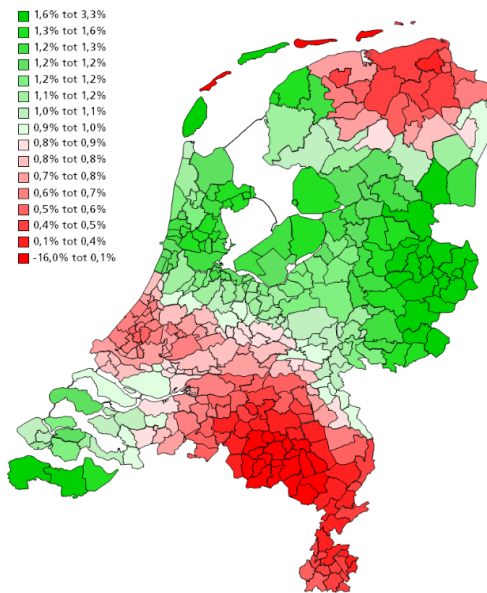
De figuur laat de procentuele verandering in de feitelijke bijstandsafhankelijkheid zien tussen 31 december 2018 (peildatum voor budgetverdeling model 2020) en 31 december 2019 (peildatum voor budgetverdeling model 2021). De cijfers zijn in gemeente-indeling 2019.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS-microdata

Onderstaande kaarten tonen de ontwikkeling van de scores op de regionale kenmerken tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2019 – de scores voor de budgetbepaling van model 2021 ten opzichte van de scores voor de budgetbepaling van model 2020. Figuur 4.2 laat zien dat de beschikbaarheid van werk met name toeneemt in Noord-Holland, Oost-Nederland, Zeeland en een deel van Friesland. De beschikbaarheid van werk drukt het aantal banen uit in termen van de beroepsbevolking die om die banen concurreert. Veranderingen kunnen dus zowel komen door een toename van de werkgelegenheid als door een afname van de beroepsbevolking. Figuur 4.3 laat zien wat de belangrijkste oorzaken zijn van een toename van de beschikbaarheid van werk; een toename van de werkgelegenheid of een afname van de beroepsbevolking. De toename van de beschikbaarheid van werk in Noord-Holland hangt zowel samen met een toename van de bereikbare werkgelegenheid als een afname van de bereikbare beroepsbevolking in het noorden van Noord-Holland. Voor Flevoland, Utrecht, Gelderland en Overijssel geldt dat de bereikbare werkgelegenheid toeneemt. In Gelderland en Overijssel gaat dit veelal samen met een afname van de bereikbare beroepsbevolking. Beide ontwikkelingen tezamen leiden tot een relatief sterke toename van de beschikbaarheid van werk in deze gebieden. In Noord-Brabant is een afname van de beschikbaarheid van werk te zien als gevolg van een afname van de bereikbare werkgelegenheid en een gelijktijdig toename van de bereikbare beroepsbevolking. In delen van Limburg gaat de afname van de bereikbare werkgelegenheid samen met een afname van de bereikbare beroepsbevolking, maar onder de streep resulteert ook in dit gebied een afname van de beschikbaarheid van werk.

Figuur 4.2 Relatief sterke toename beschikbaarheid van werk in Noord-Holland, Oost-Nederland en Zeeland

Procentueel verschil beschikbaarheid van werk, 1 jan 2019 t.o.v. 1 jan 2018

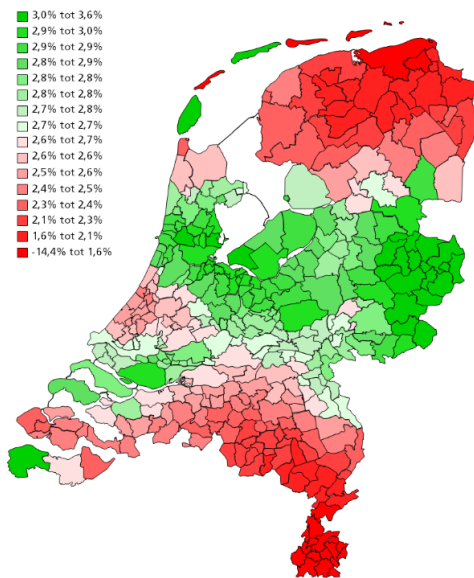

De figuur toont de procentuele ontwikkeling in de beschikbaarheid van werk tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2019 – dat wil zeggen een vergelijking van gegevens voor de budgetbepaling van model 2020 en de budgetbepaling van model 2021. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2019.

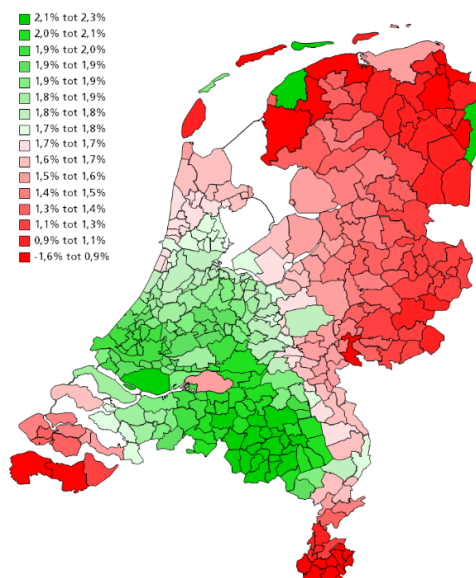
Bron: Atlas voor gemeenten en SEO Economisch Onderzoek

Figuur 4.3 Toename beschikbaarheid van werk veelal combinatie van ontwikkeling in werkgelegenheid en ontwikkeling in beroepsbevolking

Procentueel verschil (bereikbare) werkgelegenheid, 1 jan 2019 t.o.v. 1 jan 2018

Procentueel verschil (bereikbare) beroepsbevolking, 1 jan 2019 t.o.v. 1 jan 2018

De linkerfiguur toont de ontwikkeling in de bereikbare¹⁴ werkgelegenheid per gemeente. De rechterfiguur laat de ontwikkeling zien in de bereikbare beroepsbevolking per gemeente. Het betreft de ontwikkeling tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2019, dat wil zeggen een vergelijking van de gegevens voor de budgetbepaling van model 2020 en de budgetbepaling van model 2021. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2019.

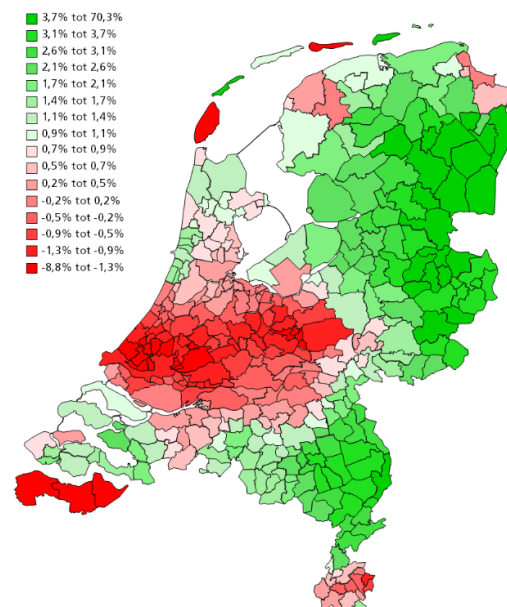
Bron: Atlas voor gemeenten en SEO Economisch Onderzoek

¹⁴ Waar gesproken wordt van 'bereikbare' werkgelegenheid (of beroepsbevolking) van een gemeente is telkens sprake van de werkgelegenheid (beroepsbevolking) binnen een acceptabele reistijd van de betreffende gemeente.

Figuur 4.4 laat zien dat de beschikbaarheid van laaggeschoold werk in de Randstad is afgenomen, terwijl sprake is van een toename in de rest van Nederland. Figuur 4.5 laat zien waar dat door komt. De afname in de Randstad komt vooral door een toename van de bereikbare laagopgeleide beroepsbevolking. In delen van de Randstad – met name Utrecht en een deel van Noord-Brabant – neemt gelijktijdig de bereikbare werkgelegenheid met laag beroepsniveau af. Ook in de rest van Nederland is een afname van de bereikbare laagopgeleide beroepsbevolking te zien als oorzaak voor de toename van de beschikbaarheid van laaggeschoold werk. In Groningen, Friesland en delen van Drenthe en Overijssel gaat dit samen met een afname van de bereikbare werkgelegenheid met een laag beroepsniveau. Deze gebieden hebben toch te maken met een toename van de beschikbaarheid van laaggeschoold werk omdat de afname van de bereikbare laagopgeleide beroepsbevolking relatief sterk is. In Noord-Limburg en delen van Gelderland komt de toename van de beschikbaarheid van laaggeschoold werk door zowel een afname van de bereikbare laagopgeleide beroepsbevolking als toename van de bereikbare werkgelegenheid met laag beroepsniveau.

Figuur 4.4 Beschikbaarheid van werk voor laagopgeleiden neemt af in de Randstad

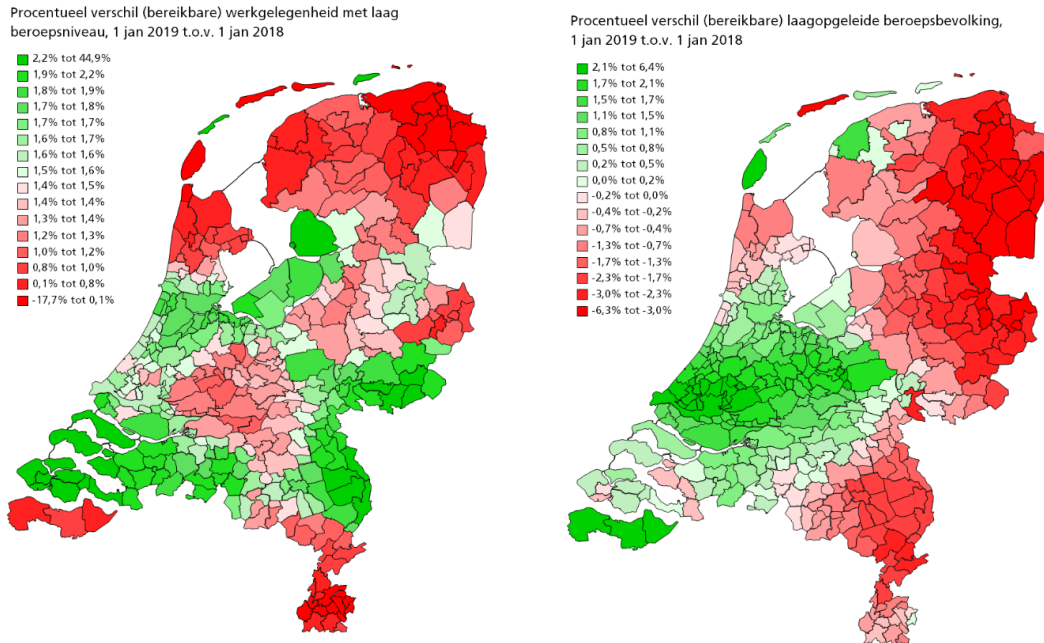
Procentueel verschil beschikbaarheid van laaggeschoold werk, 1 jan 2019 t.o.v. 1 jan 2018

De figuur toont de procentuele ontwikkeling in de beschikbaarheid van laaggeschoold werk tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2019 – dat wil zeggen een vergelijking van gegevens voor de budgetbepaling van model 2020 en de budgetbepaling van model 2021. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2019.

Bron: Atlas voor gemeenten en SEO Economisch Onderzoek

Figuur 4.5 Afname van banen voor laagopgeleiden in Noorden met name door toename in laagopgeleide beroepsbevolking

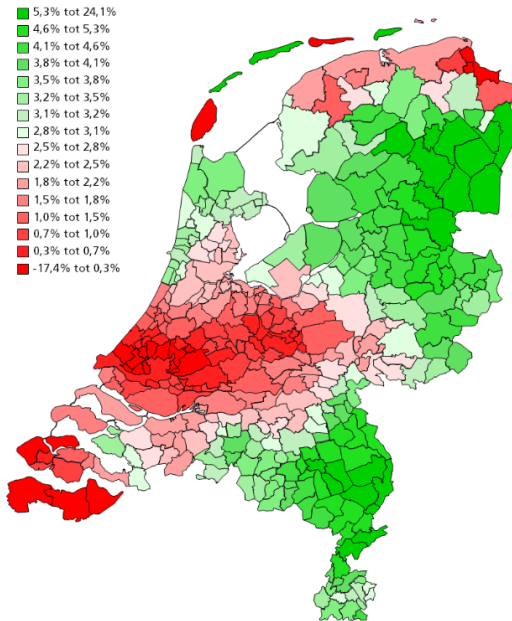
De linkerfiguur toont de ontwikkeling in de bereikbare werkgelegenheid met laag beroepsniveau per gemeente. De rechterfiguur laat de ontwikkeling zien in de bereikbare laagopgeleide beroepsbevolking per gemeente. Het betreft de ontwikkeling tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2019, dat wil zeggen een vergelijking van de gegevens voor de budgetbepaling van model 2020 en de budgetbepaling van model 2021. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2019.

Bron: Atlas voor gemeenten en SEO Economisch Onderzoek

Figuur 4.6 laat zien dat het aantal middelbaar en hoger opgeleiden dat werkt in banen met een laag beroepsniveau ('werken onder niveau') met name afneemt in de Randstad en Zeeland. Die afname is veelal het gevolg van een toename van de laagopgeleide beroepsbevolking. In delen van Zuid-Holland en Utrecht wordt de afname van werken onder niveau zowel bepaald door een afname van de bereikbare banen als door een toename van het aantal banen met een laag beroepsniveau vervuld door middelbaar en hoogopgeleiden (zie Figuur 4.7).

Figuur 4.6 Afname van werken onder niveau met name in de Randstad en Zeeland

Procentueel verschil werken onder niveau, 1 jan 2019 t.o.v. 1 jan 2018

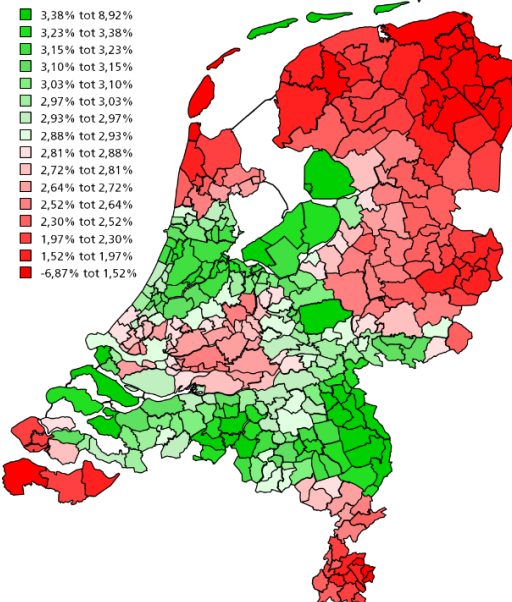

De figuur toont de procentuele ontwikkeling in werken onder niveau tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2019 – dat wil zeggen een vergelijking van gegevens voor de budgetbepaling van model 2020 en de budgetbepaling van model 2021. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2019.

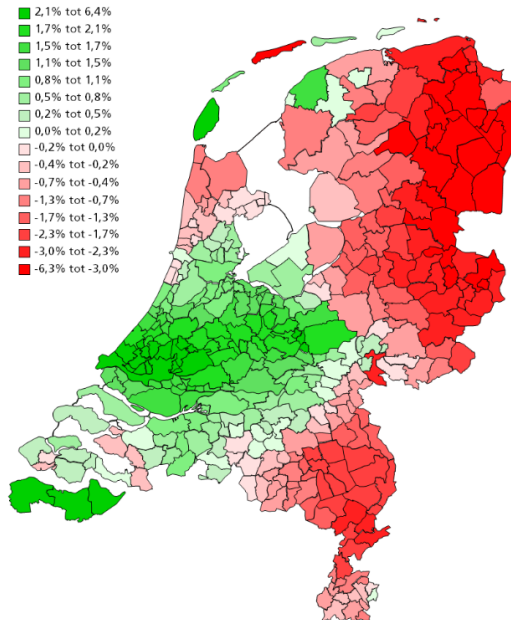
Bron: Atlas voor gemeenten en SEO Economisch Onderzoek

Figuur 4.7 Toename van werken onder niveau in Randstad met name gevolg van ontwikkeling in laagopgeleide beroepsbevolking

Procentueel verschil (bereikbare) banen met laag beroepsniveau vervuld door middelbaar- of hoogopgeleiden, 1 jan 2019 t.o.v. 1 jan 2018

Procentueel verschil (bereikbare) laagopgeleide beroepsbevolking, 1 jan 2019 t.o.v. 1 jan 2018

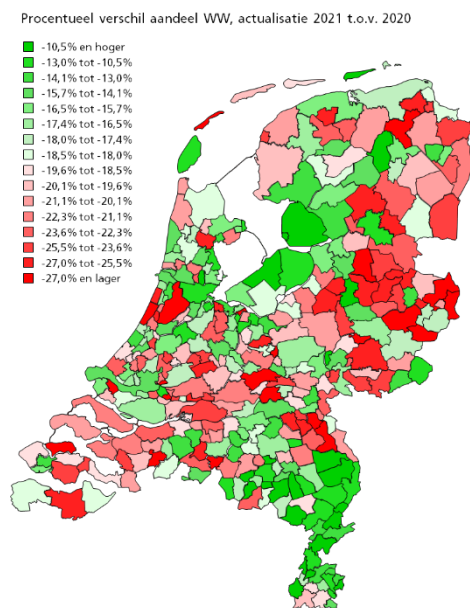
De linkerfiguur toont de ontwikkeling in de bereikbare banen met een laag beroepsniveau vervuld door middelbaar en hoogopgeleiden per gemeente. De rechterfiguur laat de ontwikkeling zien in de bereikbare laagopgeleide beroepsbevolking per gemeente. Het betreft de ontwikkeling tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2019, dat wil zeggen een vergelijking van de gegevens voor de budgetbepaling van model 2020 en de budgetbepaling van model 2021. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2019.

Bron: Atlas voor gemeenten en SEO Economisch Onderzoek

De ontwikkeling in ‘buurt waar werken niet de norm is’ tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2019 wordt vooral bepaald door zowel het onderhoud aan het kenmerk. De gevolgen van het onderhoud zijn in beeld gebracht in Hoofdstuk 2.1.2. Figuur 2.3 laat de gevolgen van het onderhoud in een kaart zien.

Tot slot laat Figuur 4.8 zien dat het aandeel WW relatief sterk daalt Drenthe, Overijssel, delen van Midden-Nederland en Zeeland, en relatief weinig daalt in Flevoland en Limburg. Figuur 4.9 geeft aan dat dit patroon gedreven wordt door de ontwikkeling in het aantal personen met een WW-uitkering. De beroepsbevolking verandert in de meeste gemeenten zeer beperkt. Dit komt omdat Statline, waarop de omvang van de beroepsbevolking voor dit kenmerk wordt gebaseerd, de omvang afgerond in duizendtallen weergeeft. De beroepsbevolking blijft daarom vaak gelijk.

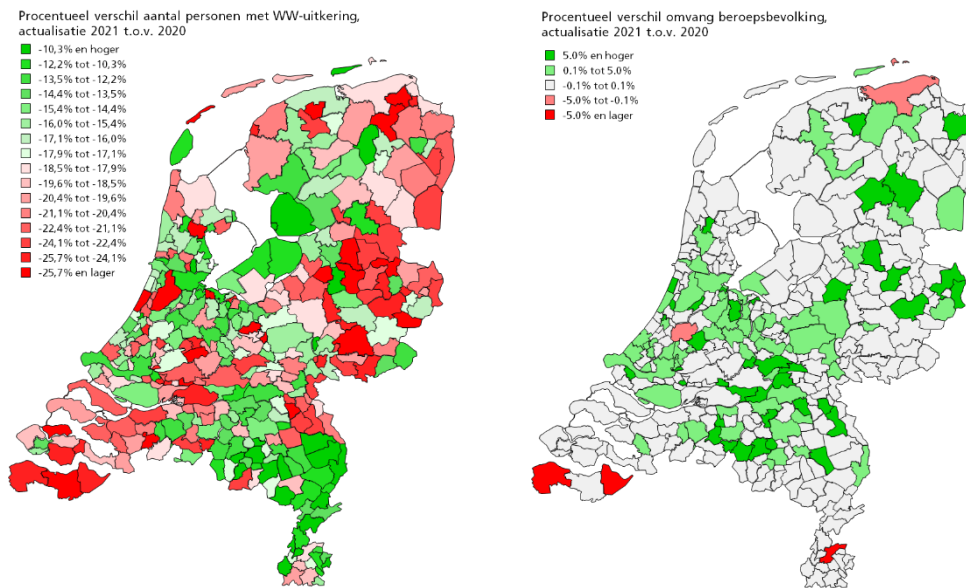
Figuur 4.8 Aandeel WW neemt weinig af met name in Flevoland en Limburg

De figuur toont de procentuele ontwikkeling in het aandeel WW-niveau tussen Q4 2017 – Q3 2018 en Q4 2018 – Q3 2019: dat wil zeggen een vergelijking van gegevens voor de budgetbepaling van model 2020 en de budgetbepaling van model 2021. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2019.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, op basis van CBS Statline

Figuur 4.9 Ontwikkeling in aandeel WW wordt bepaald door de ontwikkeling in het aantal personen met een WW-uitkering

De linkerfiguur toont de ontwikkeling in het aantal personen met een WW-uitkering per gemeente. De rechterfiguur laat de ontwikkeling zien in de beroepsbevolking per gemeente. Het betreft de ontwikkeling tussen Q4 2017 – Q3 2018 en Q4 2018 – Q3 2019: dat wil zeggen een vergelijking van gegevens voor de budgetbepaling van model 2020 en de budgetbepaling van model 2021. De cijfers zijn in gemeentelidening 2019.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, op basis van CBS Statline

4.3 Geactualiseerde voorspellingen

4.3.1 Volumecomponent

Om de voorspelde bijstandskans te berekenen worden de gewichten van het schattingsmodel voor de volumecomponent (zie Bijlage C) vermenigvuldigd met de kenmerken in het geactualiseerde bestand. Dit geeft voor elk huishouden op 31 december 2019 een bijstandskans. Tabel 4.3 bevat het aantal huishoudens en de bijbehorende werkelijke en voorspelde bijstandskans, uitgesplitst naar achtergrondkenmerken. De voorspelde bijstandskans ligt met 6,0 procent hoger dan de werkelijke bijstandskans van 5,5 procent. De landelijke daling die te zien is in de ontwikkeling van de feitelijke bijstandsafhankelijkheid vertaalt zich dus niet direct in een daling in de gemiddelde voorspelde bijstandsafhankelijkheid. Dit was ook bij model 2020 en (in iets mindere mate) bij model 2019 het geval: de voorspelde bijstandsafhankelijkheid was bij de actualisatie van model 2020 6,2 procent, terwijl de werkelijke bijstandskans op 31 december 2018 5,7 procent was. In de actualisatie van model 2019 was de voorspelde bijstandsafhankelijkheid 6,3 procent, terwijl de werkelijke bijstandskans op 31 december 2017 6,1 procent was. Dit kan worden veroorzaakt doordat niet alle gegevens naar ultimo 2019 geactualiseerd kunnen worden. Uiteindelijk gaat het in de budgetverdeling om het aantal bijstandshuishoudens in een gemeente ten opzichte van andere gemeenten. Een verschil in niveau tussen de landelijk gemiddelde feitelijke en voorspelde bijstandsafhankelijkheid heeft dus niet direct invloed op de budgetverdeling.

Verschillen tussen de voorspelde en werkelijke bijstandskans kunnen twee oorzaken hebben. Allereerst zijn de gewichten geschat op het bestand begin 2018. De samenstelling van een groep

huishoudens kan sinds die tijd gewijzigd zijn. Substantiële wijzigingen kunnen leiden tot een afwijking tussen de voorspelde en de werkelijke bijstandskans. Net als in model 2020 is zo'n afwijking tussen voorspelde en werkelijke bijstandsafhankelijkheid met name zichtbaar voor Syriërs en voor Somaliërs of Eritreeërs. Anders dan in model 2020 zijn er nu ook grote verschillen bij huishoudens met medicijnen tegen verslaving: de bijstandskans wordt nog geschat op de oude groep, terwijl in de actualisatie vooral alcohol- en drugsverslaafden met een hoge bijstandskans medicijnen tegen verslaving gebruiken.

Ten tweede introduceert de actualisatie zelf ruis die verschillen kan veroorzaken. Deze ruis ontstaat doordat niet alle gegevens geactualiseerd kunnen worden en dus verschillende peilmomenten worden gehanteerd. Dit komt bijvoorbeeld voor bij de HCI: er zijn in de actualisatie meer mensen met een onbekend opleidingsniveau, omdat geen volledige actualisatie mogelijk is. Meer mensen worden aan de groep 'HCI onbekend' toegekend en daardoor verandert de bijstandskans van de mensen die wel zijn ingedeeld. Dit speelt ook bij kenmerken voor niet-rechthebbenden, zoals vermogen, overwaarde en Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering. Doordat vermogensgegevens dateren van 1 januari 2018 is een fictief persoonlijk vermogen berekend. Daardoor kan het zijn dat mensen eind 2019 onterecht als (niet-)rechthebbende worden gezien. Hetzelfde geldt voor Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering. Dit is gebaseerd op eind 2018, maar als de uitkering daarna stopt, kan dat betekenen dat er eind 2019 wel weer recht op bijstand is. Ook bij zorgkosten en medicijngebruik speelt de aansluiting tussen schatting en actualisatie mee, omdat zorgkosten zijn gebaseerd op het jaar 2017, en medicijngebruik op 2018. Bijvoorbeeld migranten die zich in 2018 of 2019 in Nederland vestigen hebben een relatief grote bijstandskans, maar (nog) onbekende zorgkosten in 2017.

Het verschil tussen werkelijke en voorspelde bijstandskans is naar verhouding wat groter bij eenouderhuishoudens en overige huishoudens, zie Tabel 4.3. Bij de leeftijdsgroepen zijn de verschillen met name zichtbaar bij huishoudens met 20-30-jarigen. Deze patronen komen grotendeels overeen met de actualisatie in eerdere modeljaren en hangen dus naar verwachting samen met het feit dat niet alle gegevens geactualiseerd kunnen worden.

Voor de meeste groepen geldt dat de voorspelde bijstandskans groter is dan de werkelijke bijstandskans. Er zijn echter uitzonderingen: net als in model 2020 is de voorspelde bijstandskans kleiner dan de werkelijke bijstandskans voor huishoudens met 18-20-jarigen, huishoudens waarin personen een Ziektewetuitkering, wachtgeld, een overige uitkering of pensioen ontvangen, huishoudens met specifiek zorggebruik (hoge zorgkosten, medicijnen tegen verslaving, of medicijnen tegen psychose/bipolaire stoornis) en alleenstaanden met vermogen van meer dan € 5.000. In model 2021 geldt daarnaast ook voor (V)SO/PrO huishoudens en huishoudens met een arbeidsongeschiktheidsuitkering van 80-100 procent dat de voorspelde kans op bijstand kleiner is dan de werkelijke kans ultimo 2019.

Tabel 4.3 De voorspelde bijstandskans ultimo 2019 is hoger dan de werkelijke bijstandskans

Kenmerk	Aantal hh	Werkelijke bijstandskans	Voorspelde bijstandskans
Totaal	7.232.146	5,5%	6,0%
Huishoudenstypen			
Alleenstaande	2.096.343	9,8%	10,8%
Eenoudermoeder, jongste kind tot 5	74.694	27,8%	29,6%
Eenoudermoeder, jongste kind 5-12	118.567	20,9%	22,8%
Eenoudermoeder, jongste kind 12-18	113.582	16,8%	18,3%

Eenoudermoeder, jongste kind 18+	134.029	14,8%	16,1%
Eenoudervader, jongste kind tot 5	3.866	9,3%	10,5%
Eenoudervader, jongste kind 5-12	16.932	8,1%	9,1%
Eenoudervader, jongste kind 12-18	27.701	6,2%	7,1%
Eenoudervader, jongste kind 18+	51.382	4,1%	4,7%
Paar, jongste kind 18-	1.495.559	2,5%	2,8%
Paar, jongste kind 18+	454.856	1,6%	1,7%
Paar zonder kinderen	1.234.523	1,9%	2,1%
Thuiswonend meerderjarig kind	1.374.407	2,2%	2,5%
Overig huishouden	35.705	5,4%	7,2%
Leeftijdsgroepen			
18-20-jarige in hh	431.057	1,6%	1,5%
20-25-jarige in hh	1.033.951	2,8%	3,5%
25-30-jarige in hh	975.978	3,4%	4,3%
30-40-jarige in hh	1.616.256	5,2%	5,8%
40-50-jarige in hh	1.672.367	5,7%	6,1%
50-jarige tot AOW-leeftijd in hh	2.472.365	7,4%	7,7%
Woonsituatie			
Corporatiewoning	1.835.624	17,5%	19,1%
Standplaats	10.980	18,9%	20,2%
Niet-westerse migratieachtergrond:			
met herkomst Turkije in hh	214.043	10,1%	10,8%
met herkomst Suriname in hh	219.944	10,2%	11,1%
met herkomst Nederlandse Antillen in hh	100.913	12,7%	14,4%
met herkomst overig Afrika in hh	124.921	17,8%	20,1%
met herkomst Marokko in hh	188.142	15,1%	16,1%
met herkomst Ghana in hh	15.541	13,7%	14,6%
met herkomst Somalië of Eritrea in hh	27.726	41,2%	50,6%
met herkomst Afghanistan in hh	23.674	22,9%	24,5%
met herkomst Irak in hh	31.754	30,7%	33,2%
met herkomst Syrië in hh	44.193	52,6%	67,9%
met herkomst Iran in hh	27.388	21,8%	23,4%
met herkomst China in hh	57.614	4,0%	4,7%
met herkomst India in hh	29.965	1,8%	2,6%
met herkomst overig in hh	180.646	7,6%	8,4%
Westerse migratieachtergrond:			
met herkomst voormalig Joegoslavië in hh	49.563	10,1%	10,9%
met herkomst voormalige Sovjet-Unie in hh	61.286	8,1%	9,5%
met overige herkomst in hh	946.724	3,3%	3,8%
Opleidingsniveau			
HCI laag in hh	2.111.856	15,0%	16,4%
HCI midden in hh	3.999.971	1,8%	1,9%
HCI hoog in hh	2.408.530	0,6%	1,0%
(V)SO/PrO in hh	88.139	16,2%	15,8%
Gezondheidsindicatoren			
Zorgkosten onbekend	403.687	4,7%	8,4%
Zorgkosten boven € 50.000	23.527	15,4%	14,6%
Gebruik GGZ	556.407	12,6%	13,2%
Medicijnen tegen verslaving	37.143	30,0%	22,7%
Medicijnen tegen depressie	645.386	10,9%	11,1%
Medicijnen tegen psychose/bipolaire stoornis	197.485	18,5%	18,3%
Medicijngebruik uit minder dan vier hoofdgroepen	6.590.702	4,4%	4,9%
Medicijngebruik uit 4 of 5 hoofdgroepen	995.437	8,6%	9,0%

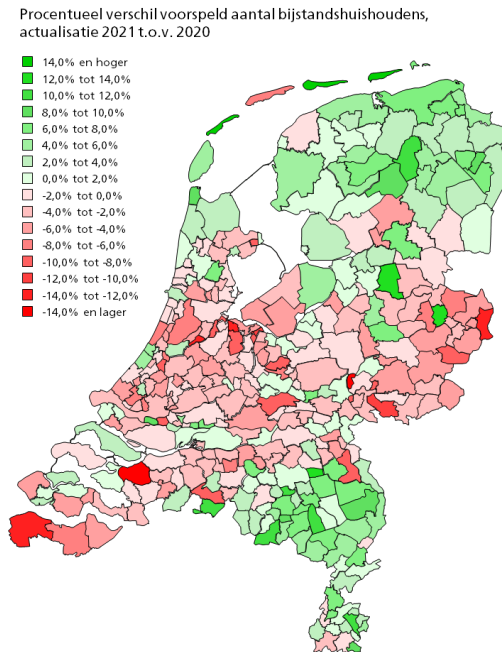
Medicijngebruik uit 6 of 7 hoofdgroepen	317.430	12,4%	12,6%
Medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen	83.144	15,9%	15,9%
Stapelning van problematiek			
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	310.093	22,6%	22,9%
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & gezondheidsproblemen in hh	362.683	23,0%	23,9%
HCl laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	797.098	20,7%	21,5%
Niet-rechthebbenden			
Alleenstaande, vermogen > € 5.000	737.593	2,3%	2,1%
Alleenstaande, vermogen t/m € 5.000, overwaarde > € 50.000	48.140	3,7%	4,0%
Paar, vermogen > € 10.000	2.990.640	0,6%	0,6%
Paar, vermogen t/m € 10.000, overwaarde > € 50.000	345.937	1,1%	1,2%
Student (mbo/hbo/wo) in hh	1.070.549	0,8%	1,2%
WW-uitkering in hh	207.214	1,7%	2,2%
AO-uitkering 15%-80% in hh	107.224	1,3%	1,4%
AO-uitkering 80%-100% in hh	492.409	2,8%	2,7%
ANW-uitkering in hh	23.452	0,8%	0,8%
Ziektewetuitkering, wachtgeld of overige uitkering in hh	155.159	4,8%	2,8%
Pensioenuitkering in hh	263.262	3,4%	3,5%

De tabel laat het aantal huishoudens en de werkelijke kans op bijstand op peildatum 31 december 2019 zien. Daarnaast is de voorspelde kans op bijstand, berekend door toepassing van de gewichten uit het schattingsmodel voor de volumecomponent van model 2021 op het geactualiseerde analysebestand met peildatum 31 december 2019, weergegeven. De cijfers zijn uitgesplitst naar achtergrondkenmerken van huishoudens.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

Het voorspeld aantal huishoudens met bijstand daalt tussen eind 2018 en eind 2019 met name in de Randstad, Midden-Nederland en Gelderland, zie Figuur 4.10. In Groningen, Friesland en Limburg stijgt het aantal voorspelde bijstandshuishoudens juist.

Figuur 4.10 Voorspelde bijstandsafhankelijkheid stijgt tussen ultimo 2018 en ultimo 2019 relatief sterk in Groningen, Friesland, en Limburg

De figuur toont het procentueel verschil tussen het voorspelde aantal huishoudens met bijstand o.b.v. de volumecomponent van model 2020 en het voorspelde aantal huishoudens met bijstand o.b.v. de volumecomponent van model 2021, beide na actualisatie van de gegevens naar respectievelijk ultimo 2018 en ultimo 2019. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2019.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

4.3.2 Prijscomponent

Om de voorspelde fractie van het normbedrag te berekenen worden de gewichten van het schattingsmodel voor de prijscomponent (zie Bijlage C) vermenigvuldigd met de kenmerken in het geactualiseerde bestand. Net als in de schattingsfase zijn ook in de actualisatiefase de voorspelde prijsfracties vrijwel gelijk aan de werkelijke prijsfracties – zie Tabel 4.4. Het gaat om de voorspellingen voor bijstandshuishoudens, in werkelijkheid wordt voor alle huishoudens een gemiddelde prijsfractie voorspeld.

De lichte daling van de prijsfractie tussen schatting en actualisatie wordt niet opgepakt door het model. Dit was ook al zo in model 2020. Net als bij de volumecomponent heeft een verschil tussen de landelijk gemiddelde feitelijke en voorspelde prijsfractie niet direct invloed op de budgetverdeling omdat de budgetverdeling gebaseerd is op een vergelijking tussen gemeenten.

Tabel 4.4 Voorspelde fracties ultimo 2019 iets hoger dan de werkelijke fracties

Model	Fractie van het normbedrag: gemiddeld werkelijk		Fractie van het normbedrag: gemiddeld voorspeld	
	Schatting	Actualisatie	Schatting	Actualisatie
Model 2021	0,86	0,85	0,86	0,86
Model 2020	0,86	0,85	0,86	0,86

De tabel geeft in de eerste twee kolommen de gemiddelde werkelijke prijsfractie weer. De laatste twee kolommen geven de voorspelde gemiddelde fractie weer. Alleen bijstandshuishoudens zijn meegenomen in de voorspelling in de tabel. In werkelijkheid wordt voor alle huishoudens een gemiddelde prijsfractie voorspeld. Deze is echter niet direct vergelijkbaar met de werkelijke prijsfractie van bijstandshuishoudens.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

4.4 Plausibiliteit

De gemiddelde modelafwijking neemt toe door de actualisatie. Voor actualisatie was de gemiddelde absolute modelafwijking 7,5 procent; na actualisatie is dat 12,4 procent, zie Tabel 4.5. De toename treedt op bij gemeenten in alle grootteklassen. Bovendien heeft na actualisatie het merendeel van de gemeenten een positieve modelafwijking, dat wil zeggen dat er feitelijk minder bijstandshuishoudens zijn dan voorspeld, terwijl dat voor actualisatie nog meer gelijkmatig verdeeld was.

Dat de modelafwijkingen na actualisatie groter zijn, komt doordat er een afwijking is tussen de gemiddelde voorspelde bijstandskans (6,0 procent) en de gemiddelde feitelijke bijstandskans (5,5 procent). Dit kan komen omdat niet alle kenmerken geactualiseerd kunnen worden, en omdat de schattingsgewichten zijn gebaseerd op de situatie begin 2018 – met een relatief hoge bijstandskans van 6,1%. De modelafwijking kijkt naar het verschil tussen voorspeld en werkelijk aantal bijstandshuishoudens per gemeente. Een afwijking tussen de gemiddelde feitelijke en voorspelde bijstandskans vertaalt zich dus in modelafwijkingen¹⁵ In model 2020 en model 2019 was dit ook al het geval. De modelafwijking ná actualisatie is nu groter dan in model 2020 (ná actualisatie modelafwijking 11,2 – zie Mulwijk-Vriend et al., 2020). Dit hangt samen met het feit dat de afwijking tussen gemiddelde voorspelde bijstandskans en gemiddelde feitelijke bijstandskans nu groter is dan in model 2020¹⁶ De modelafwijking in de schattingsfase is een betere graadmeter voor de prestaties van het model.

Tabel 4.5 De modelafwijkingen nemen toe door actualisatie

Afwijking voorspeld en werkelijk aantal huishoudens met bijstand	Vóór actualisatie gegevens 1 jan 2018 (alleen volumecomponent)					Na actualisatie gegevens 31 dec 2019 (alleen volumecomponent)				
	gem	min	max	# neg	# pos	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte										
15.000 – 25.000 inw (n = 96/80)	9,4	-29,4	34,4	47	49	12,2	-16,2	45,6	22	58
25.000 – 50.000 inw (n = 139/141)	7,3	-15,8	39,5	68	71	12,8	-11,1	45,8	23	118
50.000 – 100.000 inw (n = 49/56)	6,0	-14,8	36,3	22	27	12,9	-11,7	51,2	2	54
100.000 – 250.000 inw (n = 27/28)	5,4	-9,9	24,6	17	10	10,5	-1,9	31,1	3	25
minstens 250.000 inw (n = 4/4)	4,8	-6,9	4,7	2	2	8,0	2,7	16,4	0	4
Totaal (n = 315/309)	7,5	-29,4	39,5	156	159	12,4	-16,2	51,2	50	259
Gewogen naar inwonertal	6,3	-29,4	39,5	156	159	11,7	-16,2	51,2	50	259
Gewogen naar uitgavenaandeel	5,5	-29,4	39,5	156	159	10,9	-16,2	51,2	50	259

De beschrijvende statistieken over vóór actualisatie zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners) in gemeente-indeling 2018. Na actualisatie is gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten in gemeente-indeling 2021. De modelafwijking is de afwijking tussen voorspelde en werkelijke aantallen bijstandshuishoudens. De kolom 'gem' bevat gemiddelden van de absolute procentuele afwijkingen.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

¹⁵ Voor de budgetverdeling maakt het verschil in niveau van de landelijk gemiddelde voorspelde bijstandskans en de landelijk gemiddelde feitelijke bijstandskans niet direct uit. Het gaat immers om de verhouding in voorspelde bijstandsafhankelijkheid (vermenigvuldigd met de voorspelde prijs) tussen gemeenten. Het is mogelijk om de landelijk gemiddelde voorspelde bijstandskans te herschalen naar de landelijk gemiddelde feitelijke bijstandskans. De modelafwijkingen zijn dan kleiner.

¹⁶ Afgerond is het verschil tussen gemiddelde voorspelde en werkelijke bijstandskans even groot als in model 2020, niet afgerond is het verschil nu groter.

Tabel 4.6 vergelijkt de modelafwijkingen van model 2021 en model 2020, beide na actualisatie. Hier is opnieuw een verschuiving naar meer positieve modelafwijkingen in model 2021 te zien. Dit wordt veroorzaakt door de relatief grote afwijking tussen de voorspelde en feitelijke bijstandskans. 77 van de 132 gemeenten met meer dan 40.000 inwoners (58 procent) hebben in model 2020 en model 2021 een modelafwijking van dezelfde orde van grootte. Voor 42 gemeenten (32 procent) geldt dat de grootte van de modelafwijking één categorie opschuift. Het merendeel (30) van deze gemeenten schuift een categorie omhoog op, dat wil zeggen richting een meer positieve modelafwijking. De verschuivingen die optreden betreffen maximaal twee categorieën. Dus geen enkele gemeente gaat van bijvoorbeeld min tien procent modelafwijking in 2020 naar een modelafwijking van meer dan vijf procent in 2021.

Tabel 4.6 Beperkte verschuivingen in modelafwijkingen van model 2020 naar model 2021

Afwijking voorspeld en werkelijk aantal huishoudens met bijstand	Model 2021					Meer dan 10%	Totaal
	Model 2020	Tot -10%	-10% tot -5%	-5% tot 5%	5% tot 10%		
Tot -10%		0	0	0	0	0	0
-10% tot -5%		1	3	2	0	0	6
-5% tot 5%		0	0	20	14	11	44
5% tot 10%		0	0	5	10	14	29
Meer dan 10%		0	0	1	7	44	52
Totaal		1	3	28	31	69	132

De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op volledig gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 40.000 inwoners in 2020 – gemeente-indeling 2021). De modelafwijking is de afwijking tussen voorspelde en werkelijke aantallen bijstandshuishoudens.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

Zeven gemeenten behoren zowel in model 2021 als in model 2020 tot de top-10 gemeenten met de grootste negatieve modelafwijking. Dit is uitsluitend gebaseerd op gemeenten met meer dan 40.000 inwoners op 1 januari 2020 ofwel 132 gemeenten. De gemeenten die in model 2021 niet langer tot de top-10 behoren, komen op plek 33, 46 en 82. De gemeenten die in model 2021 in de top 10 komen, zaten daar in twee gevallen al dicht bij (plek 12, 17 en 38).

Vijf gemeenten behoren zowel in model 2020 als in model 2021 tot de top-10 gemeenten met de grootste positieve modelafwijking. De gemeenten die in model 2021 niet langer tot de top-10 behoren, komen op plek 14, 15, 17, 18 en 24. De gemeenten die in model 2021 in de top 10 komen, stonden in model 2020 op plekken 11, 12, 15, 21 en 25.

Een verschuiving in de modelafwijking kan verschillende oorzaken hebben:

- De samenstelling van huishoudens en regionale situatie in gemeenten kan veranderen. Als in een gemeente de omvang van groepen huishoudens met een verhoogde bijstandskans (bijvoorbeeld alleenstaanden) toeneemt, stijgt het voorspelde aantal bijstandshuishoudens. Ook de regionale situatie van een gemeente kan wijzigen, wat door kan werken in het voorspelde aantal huishoudens met bijstand;
- De gewichten in model 2021 wijken af van de gewichten in model 2020. Het model is geschat op recentere gegevens dan voor model 2020 werden gebruikt. Dit resulteert in gewijzigde gewichten voor alle kenmerken. De gewijzigde gewichten kunnen leiden tot een ander aantal voorspelde bijstandshuishoudens;
- Model 2021 bevat enkele gewijzigde kenmerken ten opzichte van model 2020.

Regulier onderhoud heeft ervoor gezorgd dat er (merendeels kleine) wijzigingen zijn doorgevoerd in enkele kenmerken, zoals buurt waar werken niet de norm is, zorgkosten, HCI en praktijk- en speciaal onderwijs. De rol van deze (kleine) wijzigingen in de modeluitkomsten is naar verwachting beperkt;

- Het beleid van de gemeente kan wijzigen.
De gemeente kan beleidswijzigingen hebben gedaan die invloed hebben op de uitstroom en/of instroom van bijstandsgerechtigden. In dat geval verandert de afwijking tussen het voorspelde aantal bijstandshuishoudens en het werkelijke aantal bijstandshuishoudens.

Uitsluitend de volumecomponent van het model speelt een rol in de omvang van de modelafwijkingen.

5 Vaststellen voorlopige budgetverdeling

Dit hoofdstuk beschrijft het vaststellen van de voorlopige budgetten. Het gaat hier om het objectieve en het reguliere budget. De herverdeeffecten van model 2021 zijn kleiner dan de herverdeeffecten van model 2020.

Er worden twee budgetten berekend:

- Objectief budget;
- Regulier budget.

Op basis van het aantal inwoners op 1 januari 2020 wordt bepaald in welke mate de gemeente objectief wordt gebudgetteerd (m). Gemeenten met 40.000 of meer inwoners worden volledig objectief gebudgetteerd ($m = 1$). Bij hen worden de historische uitgaven niet meegenomen. Gemeenten met 15.000 of minder inwoners worden volledig historisch gebudgetteerd ($m = 0$). Bij gemeenten met 15.000 tot 40.000 inwoners wordt het budget deels historisch en deels objectief bepaald ($0 < m < 1$). De mate van budgettering wordt dan berekend door het aantal inwoners in de gemeente te verminderen met 15.000 en vervolgens te delen door 25.000.¹⁷

5.1 Objectief budget

Om tot een budget volgens model 2021 te komen, moet een voorspeld bedrag per huishouden worden bepaald. Daarvoor wordt de voorspelde fractie van het normbedrag vermenigvuldigd met het normbedrag van een huishouden per 1 juli 2020. Dit resulteert in het voorspelde bedrag per huishouden. Het objectief budget volgt dan door de voorspelde kans per huishouden in het geactualiseerde bestand te vermenigvuldigen met het voorspelde bedrag per huishouden en dit over alle huishoudens binnen de gemeente op te tellen. Dit levert het gemeentelijk voorspeld budget op. Het objectieve budgetaandeel per gemeente resulteert door het objectieve budget te delen door het totaal aan objectieve budgetten van alle gemeenten in 2021.

5.1.1 Herverdeeffecten

Tabel 5.1 laat de herverdeeffecten zien. Dit is het procentuele absolute verschil tussen het budgetaandeel voor 2021 en het uitgavenaandeel in 2019. Deze vergelijking is niet helemaal zuiver. Allereerst bevatten de uitgaven 2019 ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen en instellingsbewoners. Omdat het budget voor dak- en thuislozen en instellingsbewoners buiten het model om wordt verdeeld, is deze component niet meegenomen in de budgetvoorspellingen die uit het model volgen. Dit zorgt voor een afwijking ten opzichte van de uitgaven in 2019 en vertaalt zich in een herverdeeffect. In de volgende paragraaf wordt hier wel voor gecorrigeerd. Daarnaast gebruikt het model normbedragen per 1 juli 2020 om budgetten voor 2021 te berekenen. De uitgaven 2019 zijn gebaseerd op de normbedragen die golden in 2019. De ontwikkeling in de hoogte van de normbedragen is niet voor elk type huishouden gelijk. Ook dit resulteert daarom in een herverdeeffect.

¹⁷ Dus $m = \begin{cases} 1, & \text{als } \text{inwoneraantal} \geq 40.000 \\ 0, & \text{als } \text{inwoneraantal} \leq 15.000 \\ \frac{\text{inwoneraantal} - 15.000}{25.000}, & \text{als } 15.000 < \text{inwoneraantal} < 40.000 \end{cases}$

De herverdeeleffecten van model 2021 zijn gemiddeld iets kleiner dan die van model 2020. Het gemiddelde herverdeeleffect van de G4 neemt wel toe. Het gemiddelde herverdeeleffect gewogen naar uitgavenaandeel neemt daardoor ook (marginaal) toe.

Tabel 5.1 Herverdeeleffecten model 2021 kleiner dan model 2020

Herverdeeleffecten	MODEL 2021					MODEL 2020				
	objectief budgetaandeel versus uitgavenaandeel 2019					objectief budgetaandeel versus uitgavenaandeel 2018				
	gem	min	max	# neg	# pos	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte										
15.000 – 25.000 inw (n = 80/83)	10,5	-24,8	44,7	30	50	11,4	-29,4	49,7	37	46
25.000 – 50.000 inw (n = 141/141)	9,6	-17,7	46,2	52	89	10,1	-16,0	47,2	58	83
50.000 – 100.000 inw (n = 56/54)	6,1	-9,1	39,7	18	38	6,7	-9,8	47,8	18	36
100.000 – 250.000 inw (n = 28/27)	6,5	-11,1	21,1	15	13	6,9	-12,2	19,8	14	13
minstens 250.000 inw (n = 4/4)	6,7	-8,5	1,4	3	1	5,3	-10,8	1,6	3	1
Totaal (n= 309/309)	8,9	-24,8	46,2	118	191	9,5	-29,4	49,7	130	179
Gewogen naar inwonertal	7,7	-24,8	46,2	118	191	7,9	-29,4	49,7	130	179
Gewogen naar uitgavenaandeel	6,8	-24,8	46,2	118	191	6,7	-29,4	49,7	130	179

De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners) van het jaar 2021 (model 2021) en 2020 (model 2020). Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het objectieve budget dat uit het model volgt. Dat geldt ook voor de gemeenten die gedeeltelijk historisch worden gebudgetteerd, er is dus nog geen rekening gehouden met de historische component. De herverdeeleffecten van model 2020 komen uit Muilwijk-Vriend et al. (2019).

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

5.1.2 Budgetmutaties

Naast herverdeeleffecten is het interessant om naar budgetmutaties tussen 2020 en 2021 te kijken. Om ervoor te zorgen dat verschillen in de omvang van het macrobudget geen rol spelen, is gekeken naar veranderingen in de *budgetaandelen* van gemeenten. Een mutatie van het budgetaandeel dat volgt uit het objectieve verdeelmodel kan diverse oorzaken hebben:

- De samenstelling en omvang van huishoudens en de regionale situatie in gemeenten kunnen veranderen.
Als in een gemeente de omvang van groepen mensen met een relatief grote bijstandskans (bijvoorbeeld alleenstaanden) of een hogere prijs toeneemt, neemt ook het budgetaandeel toe. Als in een gemeente de arbeidsmarkt verbetert, daalt de kans op bijstand en daarmee het budgetaandeel. Daarnaast kan het budgetaandeel wijzigen als in de gemeente zelf niets wijzigt, maar in andere gemeenten de omvang van groepen mensen met grotere bijstandskansen of hogere prijzen toeneemt of de regionale situatie verandert.
- De gewichten in model 2021 wijken af van die in model 2020.
Het model is geschat op recentere gegevens dan voor model 2020 werden gebruikt. Dit resulteert in gewijzigde gewichten voor alle kenmerken in zowel de volume- als de prijscomponent. Een hoger gewicht voor een bepaald kenmerk leidt tot een andere kans op bijstand en dus een ander budgetaandeel.
- Model 2021 bevat enkele gewijzigde kenmerken ten opzichte van model 2020.
Regulier onderhoud heeft ervoor gezorgd dat er (merendeels kleine) wijzigingen zijn doorgevoerd in enkele kenmerken, zoals buurt waar werken niet de norm is, zorgkosten, HCI en praktijk- en speciaal onderwijs. De rol van deze (kleine) wijzigingen in de modeluitkomsten is naar verwachting beperkt.

Tabel 5.2 laat zien dat er kleine verschuivingen optreden in de verdeling van objectieve budgetaandelen naar gemeentegrootte. Het budgetaandeel van de gemeenten met minder dan 25.000 inwoners, en met meer dan 250.000 inwoners, neemt iets af. Bij de daadwerkelijke budgetverdeling zullen de budgetten van de kleine gemeenten (deels) op basis van historische lasten worden verdeeld en niet volgens het objectieve verdeelmodel. Bij de middelgrote gemeenten neemt het budgetaandeel juist iets toe. De ontwikkelingen bij deze gemeentegrootteklassen sluiten aan bij de ontwikkeling in het aantal gemeenten in die klassen: het aantal gemeenten met 0 tot 25.000 inwoners daalt, terwijl het aantal gemeenten met 50.000 tot 250.000 inwoners toeneemt.

Tabel 5.2 Kleine verschuiving in budgetaandelen van kleine naar grotere gemeenten

Mutaties in objectieve budgetaandelen	cumulatieve objectieve budgetaandelen		
	2021	2020	mutatie in procentpunt
Gemeentegrootte			
0 – 15.000 inw (n =43/46)	1,3	1,5	-0,18
15.000 – 25.000 inw (n =80/83)	4,7	5,1	-0,44
25.000 – 50.000 inw (n = 141/141)	19,6	19,4	0,14
50.000 – 100.000 inw (n = 56/54)	19,8	19,7	0,08
100.000 – 250.000 inw (n = 28/27)	28,5	27,9	0,68
minstens 250.000 inw (n = 4/4)	26,0	26,3	-0,27
Totaal (n = 352/355)	100	100	0

Cumulatieve objectieve budgetaandelen zijn berekend op basis van alle gemeenten in een bepaalde grootteklasse, ingedeeld op basis van het jaar 2020 (model 2020) en het jaar 2021 (model 2021). Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het objectieve budget dat uit het model volgt.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

Ook al zijn de mutaties in cumulatieve budgetaandelen naar grootteklasse beperkt, voor individuele gemeenten kan er sprake zijn van grotere veranderingen in de budgetaandelen uit model 2020 en 2021. Tabel 5.3 bevat beschrijvende statistieken over de mutatie van budgetaandelen voor individuele gemeenten. De procentuele veranderingen in budgetaandelen zijn gemiddeld groter bij de kleinere gemeenten. Ook de grote uitschieters in de budgetaandeelmutaties doen zich met name voor bij de kleine gemeenten (tot 50.000 inwoners). Dit hangt samen met het feit dat een verandering in het budgetaandeel bij zeer kleine budgetaandelen voor kleine gemeenten naar verhouding groter is. De mutaties in objectieve budgetaandelen zijn gemiddeld het kleinst voor gemeenten met ten minste 250.000 inwoners. Gemiddeld zijn de mutaties in budgetaandelen gelijk aan de mutaties van model 2019 naar model 2020 (zie Muilwijk-Vriend et al., 2019).

Tabel 5.3 Objectieve budgetaandelen veranderen sterker voor kleine gemeenten

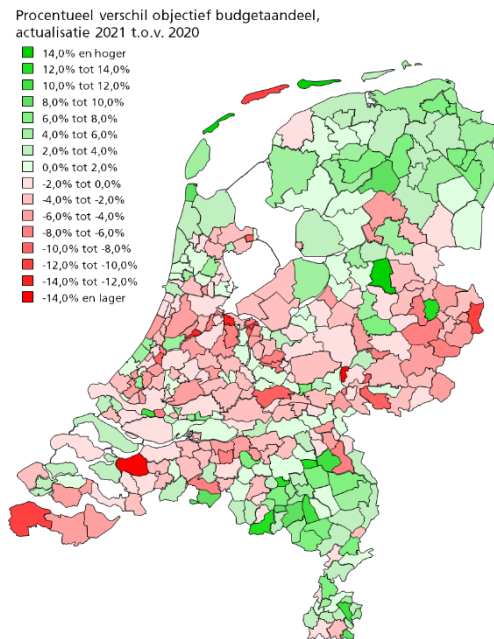
Mutaties in objectieve budgetaandelen	procentuele (absolute) verandering budgetaandeel 2021 t.o.v. budgetaandeel 2020				
	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte					
15.000 – 25.000 inw (n = 80)	4,2	-19,1	12,2	43	37
25.000 – 50.000 inw (n = 141)	3,4	-13,9	14,5	71	70
50.000 – 100.000 inw (n = 56)	3,1	-5,6	12,7	30	26
100.000 – 250.000 inw (n = 28)	2,7	-5,0	6,3	15	13
minstens 250.000 inw (n = 4)	1,4	-3,2	0,1	3	1
Totaal (n = 309)	3,5	-19,1	14,5	162	147

Objectieve budgetaandelen zijn berekend op basis van (deels) gebudgetteerde gemeenten in 2021. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het objectieve budget dat uit het model volgt, hierin is nog geen historische component toegepast.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

Figuur 5.1 laat zien hoe de objectieve budgetaandelen per gemeente veranderen ten opzichte van de objectieve budgetaandelen die volgden uit de actualisatie van model 2020. De objectieve budgetaandelen gaan met name in Midden-Nederland, Overijssel en Gelderland omlaag. Dat komt ten goede van de gemeenten in Noord-Nederland en Limburg. De objectieve budgetaandelen laten daarmee een vergelijkbaar regionaal patroon zien als de ontwikkeling in het voorspelde aantal bijstandsuitkeringen in Figuur 4.10. De ruimtelijke autocorrelatie tussen de budgetmutaties van de verschillende gemeenten in Nederland is beperkt: 0,275 (op een schaal van 0 tot 1)¹⁸ Er zijn dus niet veel gebieden in Nederland waarbij meerdere aangrenzende gemeenten een daling of juist een stijging van het budget kennen. Overigens dient te worden opgemerkt dat de aanwezigheid van ruimtelijke autocorrelatie in de verschuiving van budgetaandelen niet direct normatief geïnterpreteerd kan worden. Het kan bijvoorbeeld prima verklaarbaar zijn dat een groep aaneengesloten gemeenten erop achteruit gaat, wanneer de huishoudensamenstelling, ontwikkeling in bijstandafhankelijkheid of regionale situatie ook zo'n patroon laten zien.

¹⁸ De ruimtelijke autocorrelatie is berekend met behulp van Moran's I. Zie Lammers et al. (2020) voor een uitgebreide uitleg van Moran's I.

Figuur 5.1 Budgetaandeel model 2020 stijgt in Noord-Nederland en Limburg

De figuur toont het procentueel verschil tussen het objectief budgetaandeel van model 2020 en het objectief budgetaandeel van model 2021, beide na actualisatie van de gegevens naar respectievelijk ultimo 2018 en ultimo 2019. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2019.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten

5.2 Regulier budget

Het reguliere budget is het budget dat een gemeente uiteindelijk toegewezen krijgt. Dit budget bestaat uit drie delen¹⁹:

- a. Budget dat objectief wordt vastgesteld.
Dit is het budget dat volgt uit het verdeelmodel, gewogen met de mate van budgettering (de factor m).
- b. Budget dat is bepaald op basis van de historische lasten.
Dit budget wordt berekend op basis van de historisch gerealiseerde gemeentelijke lasten in 2019, waarbij rekening wordt gehouden met de groei of krimp van het aantal huishoudens tussen 1 januari 2019 en 1 januari 2020 in de gemeente. Dit resulteert in een budgetaandeel. Het historische budget volgt door vervolgens het budgetaandeel te vermenigvuldigen met de mate waarin historisch wordt gebudgetteerd ($1 - m$) en het totaal beschikbare macrobudget.
- c. Budget dat wordt verstrekt ten behoeve van uitkeringen aan dak- en thuislozen en instellingsbewoners.

Het budget voor dak- en thuislozen en instellingsbewoners wordt bepaald aan de hand van de verhouding tussen de netto uitgaven van een gemeente aan deze doelgroepen en de totale netto uitgaven van alle gemeenten aan uitkeringen op grond van de Participatiewet, de IOAW en de IOAZ. Dit budgetaandeel wordt gewogen met de mate van budgettering en vervolgens vermenigvuldigd met het totaal beschikbare macrobudget.

Het reguliere budget voor een gemeente is dan de som van deze componenten:

$$\text{regulier budget} = \text{objectief} + \text{historisch} + \text{dak/thuislozen} + \text{instellingsbewoners}$$

¹⁹ Zie ook Besluit Participatiewet.

Voor een gemeente met minder dan 15.000 inwoners bestaat het budget alleen uit een historisch deel.

5.2.1 Herverdeeleffecten

Tabel 5.4 laat zien dat de herverdeeleffecten sterk dalen na het berekenen van het reguliere budget. Dat is logisch omdat in het reguliere budget rekening wordt gehouden met de uitgaven aan dak- en thuislozen en instellingsbewoners, wat ook in het uitgavenaandeel is meegewogen. Bovendien worden kleine gemeenten (deels) historisch gebudgetteerd. De herverdeeleffecten op basis van de reguliere budgetaandelen zijn gemiddeld iets kleiner dan in model 2020. Net als bij de herverdeeleffecten op basis van de objectieve budgetaandelen neemt het herverdeeleffect voor de G4 toe, ten opzichte van model 2020. Het gemiddelde herverdeeleffect gewogen naar uitgavenaandeel neemt daardoor ook iets toe.

Tabel 5.4 Herverdeeleffecten dalen ten opzichte van model 2020

Herverdeeleffecten	MODEL 2021					MODEL 2020				
	regulier budgetaandeel versus uitgavenaandeel 2019					regulier budgetaandeel versus uitgavenaandeel 2018				
	gem	min	max	# neg	# pos	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte										
0 – 25.000 inw (n = 123/129)	2,2	-9,4	14,1	67	56	2,3	-10,0	14,1	68	61
25.000 – 50.000 inw (n = 141/141)	6,8	-17,0	43,6	59	82	6,9	-15,0	29,8	59	82
50.000 – 100.000 inw (n = 56/54)	5,6	-10,7	36,5	21	35	6,1	-10,7	44,7	21	33
100.000 – 250.000 inw (n = 28/27)	6,2	-10,5	20,1	16	12	6,5	-11,8	19,0	14	13
minstens 250.000 inw (n = 4/4)	4,6	-7,5	1,5	3	1	3,2	-8,0	1,5	3	1
Totaal (n= 352/355)	4,9	-17,0	43,6	166	186	5,0	-15,0	44,7	165	190
Gewogen naar inwonertal	5,5	-17,0	43,6	166	186	5,6	-15,0	44,7	165	190
Gewogen naar uitgavenaandeel	5,3	-17,0	43,6	166	186	5,1	-15,0	44,7	165	190

De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op alle gemeenten van het jaar 2021 (voor model 2021) of alle gemeenten van het jaar 2020 (voor model 2020). Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het reguliere budget. Er is dus rekening gehouden met de historische component.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

5.2.2 Budgetmutaties

De verschuiving in reguliere budgetaandelen tussen model 2020 en model 2021 zijn beperkt (zie Tabel 5.5). Bij kleine gemeenten (minder dan 25.000 inwoners) neemt het cumulatieve budgetaandeel af. Deze verschuiving kan echter ook veroorzaakt worden doordat het aantal kleine gemeenten afneemt. Bij middelgrote gemeenten (25.000-50.000 inwoners) neemt het cumulatieve reguliere budgetaandeel juist toe. Bij de grote gemeenten (50.000-250.000 inwoners) wijzigt het cumulatieve reguliere budgetaandeel niet.

Tabel 5.5 Nauwelijks verschuiving in budgetaandelen tussen model 2020 en model 2021

Mutaties in reguliere budgetaandelen	cumulatieve reguliere budgetaandelen		
	2021	2020	mutatie in procentpunt
Gemeentegrootte			
0 – 15.000 inw (n =43/46)	1,2	1,4	-0,18
15.000 – 25.000 inw (n =80/83)	4,8	5,0	-0,21
25.000 – 50.000 inw (n = 141/141)	19,5	19,1	0,39
50.000 – 100.000 inw (n = 56/54)	19,6	19,6	0,00
100.000 – 250.000 inw (n = 28/27)	28,0	28,0	0,00
minstens 250.000 inw (n = 4/4)	26,9	26,9	0,00
Totaal (n = 352/355)	100	100	0

Cumulatieve objectieve budgetaandelen zijn berekend op basis van alle gemeenten in een bepaalde grootteklasse, ingedeeld op basis van het jaar 2020 (model 2020) en het jaar 2021 (model 2021). Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het objectieve budget dat uit het model volgt.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

De mutatie van het reguliere budgetaandeel in model 2021 ten opzichte van model 2020 per gemeente is beschreven in Tabel 5.6. De mutaties zijn voor kleinere gemeenten iets groter. Dit hangt samen met het feit dat een verandering van het budgetaandeel bij zeer kleine budgetaandelen naar verhouding groter is. Voor kleine gemeenten zijn de mutaties in de reguliere budgetaandelen gemiddeld wel kleiner dan de mutaties in de objectieve budgetaandelen – vergelijk Tabel 5.3 en Tabel 5.6. Verschillen tussen beide ontstaan door de gedeeltelijk historische verdeling van kleine gemeenten en door het budget voor dak- en thuislozen en instellingsbewoners, dat buiten het model om wordt verdeeld.

Tabel 5.6 De mutaties in reguliere budgetaandelen zijn het grootst voor gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners

Mutaties in reguliere budgetaandelen	procentuele (absolute) verandering budgetaandeel 2021 t.o.v. budgetaandeel 2020				
	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte					
0 – 25.000 inw (n = 123)	3,5	-14,8	10,3	82	41
25.000 – 50.000 inw (n = 141)	2,7	-9,4	9,0	74	67
50.000 – 100.000 inw (n = 56)	3,2	-6,1	12,8	32	24
100.000 – 250.000 inw (n = 28)	2,6	-5,2	6,4	15	13
minstens 250.000 inw (n = 4)	1,4	-3,4	0,4	3	1
Totaal (n = 352)	3,0	-14,8	12,8	206	146

De mutatie in reguliere budgetaandelen is berekend voor alle gemeenten in 2021. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het reguliere budget in het betreffende budgetjaar.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

Literatuur

- Galster G. (2012). The mechanism(s) of neighbourhood effects: Theory, evidence, and policy implications. In: M. van Ham e.a., 2012: Neighbourhood effects research – new perspectives (Springer, Dordrecht).
- Marlet G., R. Ponds, C. van Woerkens, R. Zwart (2014). Participatie en de klantenkring van gemeenten. Nijmegen: Atlas voor gemeenten 2014 (VOC Uitgevers)
- Marlet G., Ponds R., Woerkens C. van & Zwart, R. (2016). Individuele en regionale ongelijkheid. Verklaringen voor individuele en regionale verschillen in de kans op bijstand. Utrecht: Atlas voor gemeenten.
- Muilwijk-Vriend S., Kroon L., Schwartz T., Marlet G., Woerkens C. van & Middeldorp M. (2019). Vaststellen van de bijstandsbudgetten 2020. Herschatting en verdeling van de budgetten. SEO-rapport nummer 2019-73.
- Soede A. & Versantvoort M. (2014). Verdelen op niveaus. Een multiniveaumodel voor de verdeling van het inkomensdeel van de Participatiewet over gemeenten. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau (SCP).
- Tempelman C., Lammers M., Vriend S. & Smits T. (2016a). Verdeelmodel inkomensdeel Participatiewet. Model 2017. SEO-rapport 2016-48, Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- Tempelman, C., Vriend, S. & Smits, T. (2016b). Actualisatie gegevens verdeelmodel Participatiewet 2017. SEO-rapport 2016-70, Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- Tempelman C., Vriend S., Kroon L., Marlet G. & Woerkens C. van (2017). Verfijning bijstandsverdeelmodel 2018. SEO-rapport 2017-29, Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- Tempelman C., Vriend S., Kroon L., Zwart R. & Woerkens C. van (2018). Verdeling van de bijstandsmiddelen 2019. De hoogte van een uitkering nader bekeken. SEO-rapport 2018-51, Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

Bijlage A Ontwikkelingen in en onderhoud aan regionale kenmerken

Bijlage A.1 Regionale kenmerken in de schattingsfase

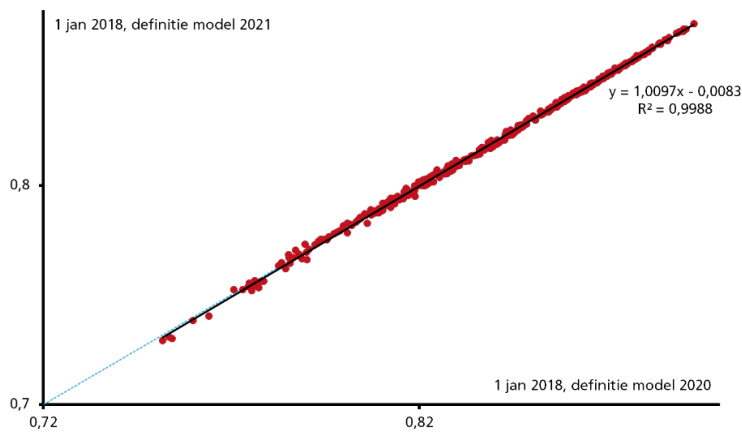
In de regionale kenmerken zijn wijzigingen over tijd zichtbaar vanwege de conjuncturele ontwikkeling en demografische trends. Daarnaast zijn (CBS-)cijfers herzien en was (beperkt) onderhoud nodig voor de schatting van het model— zie Hoofdstuk 2.1.2. De invloed van het onderhoud op de scores van een regionaal kenmerk kan worden losgekoppeld van de feitelijke ontwikkeling in het kenmerk. Deze bijlage maakt deze uitsplitsing voor ‘beschikbaarheid van werk’, ‘werken onder niveau’ en ‘beschikbaarheid van laaggeschoold werk’. Het kenmerk ‘overlast in de buurt’ komt niet terug in deze bijlage, omdat er geen update naar een nieuwe peildatum plaatsvindt ten opzichte van de budgetbepaling van model 2020. Bovendien is er geen onderhoud gepleegd aan dit kenmerk (zie ook Hoofdstuk 2 en 3). Voor het kenmerk ‘buurt waar werken niet de norm is’, zijn de gevolgen van het onderhoud voor de schattingsfase al besproken in Hoofdstuk 2.1.2.

De cijfers in deze bijlage betreffen de scores zoals gebruikt in de schattingsfase van het model. Voor de budgetbepaling spelen eveneens feitelijke ontwikkeling en onderhoud een rol in de verschuivingen in de scores tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2019. Voor details van deze verschuivingen zie Hoofdstuk 4.2.

Beschikbaarheid van werk

De invloed van de herziening van CBS-cijfers op het kenmerk ‘beschikbaarheid van werk’ is beperkt. Figuur A.1 laat zien dat de score volgens de definitie van model 2020, op peildatum 1 januari 2018, nagenoeg gelijk is aan de score volgens de definitie van model 2021 op diezelfde peildatum. Op de blauwe lijn zijn beide varianten gelijk. De meeste realisaties liggen op of dichtbij de blauwe lijnen; er zijn dus weinig verschillen tussen beide definities.

Figuur A.1 Onderhoud heeft nauwelijks gevolgen voor de score op 'beschikbaarheid van werk'

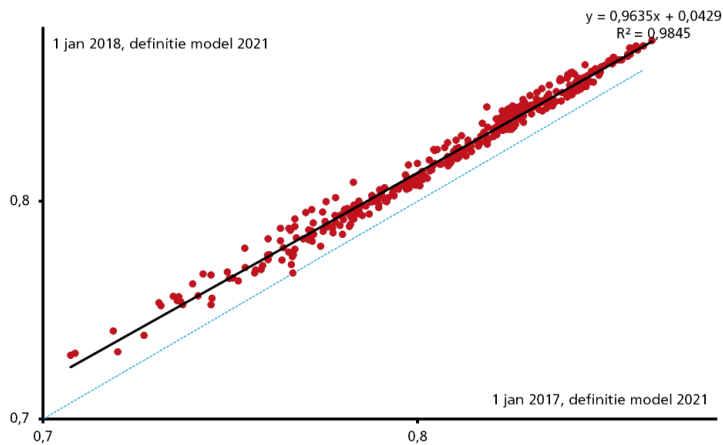

De figuur zet de score op het kenmerk 'beschikbaarheid van werk' volgens de definitie van model 2020 af tegen de score volgens model 2021. De peildatum is daarbij gelijk gehouden, zodat verschillen uitsluitend samenhangen met de herziening van CBS-cijfers. Voor iedere gemeente, in gemeente-indeling 2018, is de score weergegeven.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten

De verschuivingen als gevolg van feitelijke ontwikkelingen zijn groter dan de verschuivingen als gevolg van onderhoud. In Figuur A.2 zijn de verschuivingen door onderhoud uitgefilterd. De figuur laat dus uitsluitend de feitelijke ontwikkeling over tijd zien. Dan blijkt dat de beschikbaarheid van werk tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018 voor bijna alle gemeenten is toegenomen. De correlatie tussen de scores op beide peilmomenten is groot.

Figuur A.2 De beschikbaarheid van werk neemt toe tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018

De figuur zet de score op het kenmerk 'beschikbaarheid van werk' op 1 januari 2017 af tegen de score op 1 januari 2018. De definitie is daarbij gelijk gehouden, zodat verschillen uitsluitend samenhangen met de feitelijke ontwikkeling in beschikbaarheid van werk. Voor iedere gemeente, in gemeente-indeling 2018, is de score weergegeven.

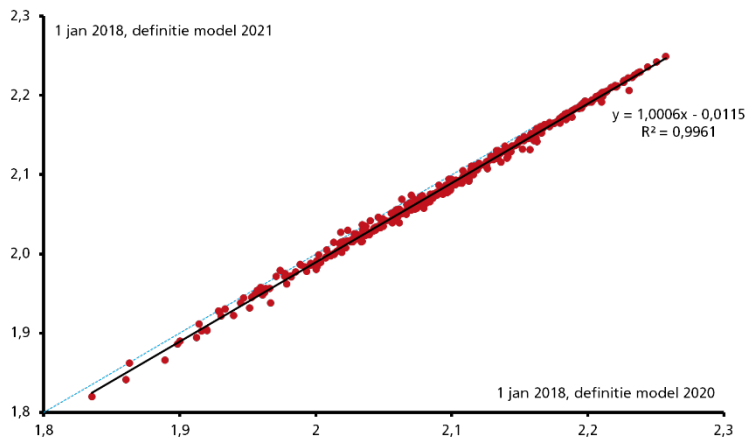
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten

Beschikbaarheid van laaggeschoold werk

De invloed van de herziening van CBS-cijfers en de veranderde classificatie van opleidingsniveaus in de EBB op het kenmerk 'beschikbaarheid van werk' is beperkt. Figuur A.3 laat zien dat de correlatie tussen de score volgens de definitie van model 2020, op peildatum 1 januari 2018, en de

score volgens de definitie van model 2021 op diezelfde peildatum hoog is. De meeste realisaties liggen iets onder de blauwe lijn, maar de verschillen zijn beperkt.

Figuur A.3 Onderhoud heeft nauwelijks gevolgen voor de score op 'beschikbaarheid van laaggeschoold werk'

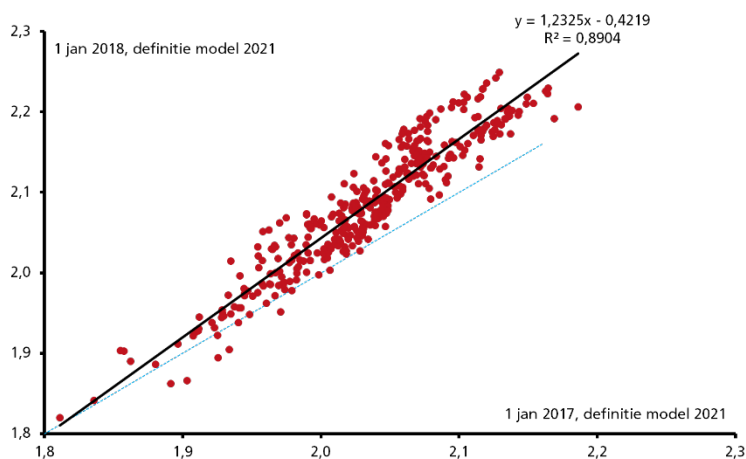

De figuur zet de score op het kenmerk 'beschikbaarheid van laaggeschoold werk' volgens de definitie van model 2020 af tegen de score volgens model 2021. De peildatum is daarbij gelijk gehouden, zodat verschillen uitsluitend samenhangen met de herziening van CBS-cijfers. Voor iedere gemeente, in gemeente-indeling 2018, is de score weergegeven.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten

Ook voor het kenmerk 'beschikbaarheid van laaggeschoold werk' geldt dat de omvang van de verschuivingen als gevolg van onderhoud beperkt is. De verschuiving die samenhangt met een feitelijke verandering, is aanzienlijk groter, zie Figuur A.4.

Figuur A.4 De beschikbaarheid van laaggeschoold werk neemt in het merendeel van de gemeenten toe tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018

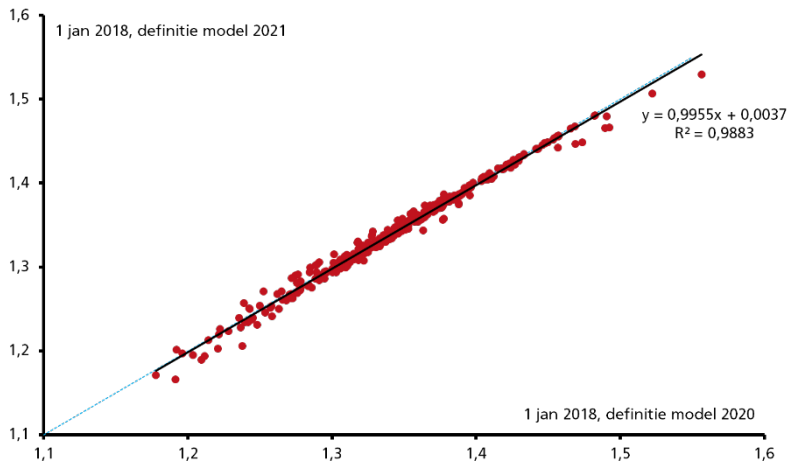
De figuur zet de score op het kenmerk 'beschikbaarheid van laaggeschoold werk' op 1 januari 2017 af tegen de score op 1 januari 2018. De definitie is daarbij gelijk gehouden, zodat verschillen uitsluitend samenhangen met de feitelijke ontwikkeling in beschikbaarheid van laaggeschoold werk. Voor iedere gemeente, in gemeente-indeling 2018, is de score weergegeven.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten

Werken onder niveau

De invloed van de herziening van CBS-cijfers en de veranderde classificatie van opleidingsniveaus op de scores op het kenmerk 'werken onder niveau' is beperkt. Figuur A.5 zet de score volgens de definitie van model 2020, met peildatum 1 januari 2018, af tegen de score op diezelfde peildatum volgens de definitie van model 2021. Op de blauwe lijn zijn de scores van beide varianten gelijk. De figuur laat zien dat de meeste realisaties dicht bij de blauwe lijn liggen en dus weinig verschillen tussen beide definities.

Figuur A.5 Onderhoud heeft nauwelijks gevolgen voor de score op 'werken onder niveau'

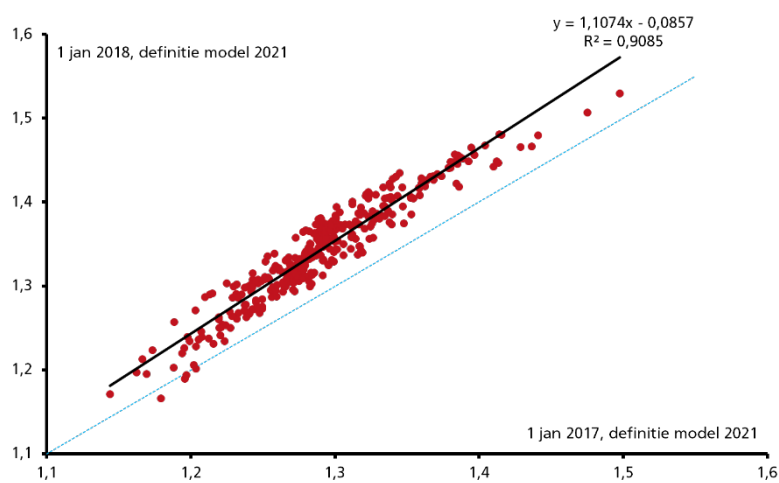

De figuur zet de score op het kenmerk 'werken onder niveau' volgens de definitie van model 2020 af tegen de score volgens model 2021. De peildatum is daarbij gelijk gehouden, zodat verschillen uitsluitend samenhangen met de herziening van CBS-cijfers. Voor iedere gemeente, in gemeente-indeling 2018, is de score weergegeven.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten

Figuur A.6 geeft een beeld van wat feitelijke ontwikkelingen betekenen voor de score op het kenmerk 'werken onder niveau'. Deze figuur is geschoond voor de invloed van de herziening. Opnieuw betekent de blauwe lijn een gelijke score voor 'werken onder niveau' op 1 januari 2017 en 1 januari 2018. De figuur laat zien dat voor bijna alle gemeenten de score op 1 januari 2018 hoger ligt dan op 1 januari 2017.

Figuur A.6 Het aandeel hoogopgeleiden dat werkt in laaggeschoolde banen neemt toe tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018

De figuur zet de score op het kenmerk 'werken onder niveau' op 1 januari 2017 af tegen de score op 1 januari 2018. De definitie is daarbij gelijk gehouden, zodat verschillen uitsluitend samenhangen met de feitelijke ontwikkeling in werken onder niveau. Voor iedere gemeente, in gemeente-indeling 2018, is de score weergegeven.

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten

Bijlage B Gehanteerde normbedragen

Het verdeelmodel houdt bij toekenning van de wettelijke normbedragen per huishouden rekening met de kostendelersnorm die geldt als een woning wordt bewoond door meerdere volwassenen die de woonkosten kunnen delen. Het verdeelmodel rekent met gebruteerde bedragen die door het ministerie van SZW worden aangeleverd. Onderstaande tabel bevat de gehanteerde normbedragen in de schattingsfase, afhankelijk van het huishoudtype, de leeftijd van huishoudleden en het aantal kostendelers. Het betreft normen per 1 januari 2020. De actualisatiefase gaat uit van normbedragen per 1 juli 2020.

Niet alle huishoudleden tellen mee voor de kostendelersnorm. Uitgezonderd zijn:

- jongeren tot 21 jaar;
- kamerhuurders met een commercieel contract (en die een commerciële huurprijs betalen);
- studenten die een opleiding volgen die recht kan geven op studiefinanciering of tegemoetkoming studiekosten;
- studenten die een Beroeps Begeleidende Leerweg volgen (BBL-studenten).

In het verdeelmodel wordt voor iedere (mbo-, hbo- en wo-)student verondersteld dat zij geen kostendeler zijn. Dat geldt dus ook voor BBL-studenten. Ook jongeren tot 21 jaar tellen niet mee als kostendeler. Er is geen informatie beschikbaar over commerciële kamerhuur, deze mensen worden dus in het verdeelmodel geteld als kostendeler (als zij 21 jaar of ouder en geen student zijn).

Huishoudleden die de AOW-leeftijd hebben bereikt, vallen niet meer onder de verantwoordelijkheid van de gemeente, maar tellen wel als kostendeler.

Tabel B.1 Gehanteerde normbedragen, 1 januari 2020

	% t.o.v. wettelijk minimum loon	Netto norm per maand	Netto norm per jaar	Bruto norm per jaar
Normen voor 21-plussers				
Referentie WML	100,00%	€ 1.503,31	€ 18.039,72	€ 20.140,40
Aantal kostendelers - 1	70,00%	€ 1.052,32	€ 12.627,84	€ 15.829,26
2	50,00%	€ 751,66	€ 9.019,92	€ 10.070,30
3	43,33%	€ 651,43	€ 7.817,16	€ 8.150,45
4	40,00%	€ 601,32	€ 7.215,84	€ 7.215,84
5	38,00%	€ 571,26	€ 6.855,12	€ 6.855,12
6	36,67%	€ 551,21	€ 6.614,52	€ 6.614,52
7	35,71%	€ 536,90	€ 6.442,80	€ 6.442,80
8	35,00%	€ 526,16	€ 6.313,92	€ 6.313,92
9	34,44%	€ 517,81	€ 6.213,72	€ 6.213,72
10	34,00%	€ 511,13	€ 6.133,56	€ 6.133,56
Jongerennormen (21-)				
Alleenstaande (ouder)		€ 259,78	€ 3.117,36	€ 3.117,36
Paar, beide partners 21-, zonder kind		€ 519,56	€ 6.234,72	€ 6.234,72

Paar, één 21+, zonder kind		€ 1.011,44	€ 12.137,28	€ 12.137,28
Paar, beide partners 21-, met kind		€ 820,22	€ 9.842,64	€ 9.842,64
Paar, één 21+, met kind		€ 1.312,10	€ 15.745,20	€ 16.477,89
Normen paren (met 21- partner) als er kostedelers zijn, obv art. 22a, lid 3 Pw	Indien extra aantal kostedelers			
Paar, één 21+, met kind	0	€ 1.312,10	€ 15.745,20	€ 16.477,89
	+1	€ 1.312,10	€ 15.745,20	€ 16.477,89
	+2	€ 1.211,87	€ 14.542,44	€ 14.558,05
	+3	€ 1.161,76	€ 13.941,12	€ 13.941,12
	+4	€ 1.131,70	€ 13.580,40	€ 13.580,40
	+5	€ 1.111,65	€ 13.339,80	€ 13.339,80
	+6	€ 1.097,34	€ 13.168,08	€ 13.168,08
	+7	€ 1.086,60	€ 13.039,20	€ 13.039,20
	+8	€ 1.078,25	€ 12.939,00	€ 12.939,00
	+9	€ 1.071,57	€ 12.858,84	€ 12.858,84
Paar, één 21+, zonder kind	0	€ 1.011,44	€ 12.137,28	€ 12.137,28
	+1	€ 1.011,44	€ 12.137,28	€ 12.137,28
	+2	€ 911,21	€ 10.934,52	€ 10.934,52
	+3	€ 861,10	€ 10.333,20	€ 10.333,20
	+4	€ 831,04	€ 9.972,48	€ 9.972,48
	+5	€ 810,99	€ 9.731,88	€ 9.731,88
	+6	€ 796,68	€ 9.560,16	€ 9.560,16
	+7	€ 785,94	€ 9.431,28	€ 9.431,28
	+8	€ 777,59	€ 9.331,08	€ 9.331,08
	+9	€ 770,91	€ 9.250,92	€ 9.250,92
Afwijkende normen paren o.b.v. art. 24 Participatiewet				
rechthebbende 21+ met of zonder kinderen		€ 751,66	€ 9.019,92	€ 10.070,30
rechthebbende 21- zonder kind		€ 259,78	€ 3.117,36	€ 3.117,36
rechthebbende 21- met kind		€ 410,11	€ 4.921,32	€ 4.921,32

De tabel bevat bedragen per persoon. Bij een huishouden met drie kostedelers geldt een bedrag van € 8.115,57 per persoon, dus 3*€ 8.115,57 voor het gehele huishouden. WML is wettelijk minimumloon.

Bron: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Bijlage C Exacte gewichten uit de schattingsmodellen

Het bijstandsverdeelmodel voor 2021 bestaat uit een model dat de kans op bijstand schat (de volumecomponent) en een model dat de hoogte van de uitkering schat (de prijscomponent). De schattingsgewichten met zeven cijfers achter de komma worden gebruikt om voorspellingen op het geactualiseerde analysebestand te maken. Tabel C.1 en Tabel C.2 laten deze schattingsgewichten zien, voor respectievelijk de volumecomponent en de prijscomponent van het model.

Tabel C.1 Schattingsgewichten volumecomponent model 2021

Model 2020 – Volumecomponent	
Aanbodkant	
Alleenstaande	<i>referentie</i>
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	1,0661350
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	0,5371878
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	0,1328473
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	-0,2272209
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	-0,2337124
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	-0,0939933
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	-0,5089030
Eenouder-vader, jongste kind 18+	-1,0969644
Paar, jongste kind 18-	-1,1680673
Paar, jongste kind 18+	-1,7023363
Paar zonder kinderen	-1,1225241
Thuiswonend meerderjarig kind	-0,6555103
Overig huishouden	0,2009585
Leeftijd 18 tot 20 jaar in huishouden	<i>referentie</i>
Leeftijd 20 tot 25 jaar in huishouden	1,0741094
Leeftijd 25 tot 30 jaar in huishouden	1,6867709
Leeftijd 30 tot 40 jaar in huishouden	1,7970003
Leeftijd 40 tot 50 jaar in huishouden	2,0820995
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in huishouden	2,5690760
Corporatiewoning	1,5919788
Standplaats	1,5545797
Geen migratieachtergrond in hh	<i>referentie</i>
Migratieachtergrond (Turks) in hh	0,1416245
Migratieachtergrond (Surinaams) in hh	0,2239697
Migratieachtergrond (Antilliaans) in hh	0,3688247
Migratieachtergrond (Marokko) in hh	0,4352649
Migratieachtergrond (Ghana) in hh	-0,0540342
Migratieachtergrond (Somalië of Eritrea) in hh	1,9728893

Migratieachtergrond (overig Afrika) in hh	0,8419130
Migratieachtergrond (Afghaans) in hh	1,0766458
Migratieachtergrond (Irakees) in hh	1,2757803
Migratieachtergrond (Syrisch) in hh	3,2435773
Migratieachtergrond (Iraneees) in hh	0,8064580
Migratieachtergrond (Chinees) in hh	-0,2954856
Migratieachtergrond (Indiaas) in hh	-0,7748480
Migratieachtergrond (Overig niet-westers) in hh	0,1197028
Migratieachtergrond (voormalig Joegoslavisch) in hh	0,4033801
Migratieachtergrond (voormalig Sovjet-Unie) in hh	0,2596352
Migratieachtergrond (Overig westers) in hh	-0,4959155
HCI onbekend in huishouden	<i>referentie</i>
Lage HCI in huishouden	1,0844876
Middelbare/hoge HCI in huishouden	-1,6408890
(V)SO/PrO in huishouden	1,6289671
Zorgkosten boven de € 50.000 in hh	0,4022982
Gebruik GGZ-zorg in hh	0,8559673
Gebruik medicijn tegen verslaving in hh	0,3304933
Gebruik medicijn tegen depressie in hh	0,3671873
Gebruik medicijn tegen psychose in hh	0,5908497
Gebruik minder dan 4 medicijngroepen in hh	<i>referentie</i>
Gebruik 4 tot 6 medicijngroepen in hh	0,1967570
Gebruik 6 tot 8 medicijngroepen in hh	0,3766888
Gebruik 8 of meer medicijngroepen in hh	0,5307039
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	0,0529539
Niet-westerse migratieachtergrond in hh & gezondheidsproblemen in hh	0,1453413
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	0,4670520
<i>Niet-rechthebbenden</i>	
Alleenstaande, vermogen boven € 5.000	-2,0395006
Alleenstaande, vermogen tot en met € 5.000, overwaarde boven € 50.000	-0,7204530
Paar, vermogen boven € 10.000	-1,7019789
Paar, vermogen tot en met € 10.000, overwaarde boven € 50.000	-0,6292096
Student (mbo/hbo/wo) in huishouden	-2,0302217
WW-uitkering in huishouden	-1,1402146
AO-uitkering (15%-80% of onbekend) in huishouden	-4,0499136
AO-uitkering (80%-100%) in huishouden	-4,3480842
ANW-uitkering in huishouden	-5,7023162
Ziektewetuitkering, wachtgeld of overige uitkering in huishouden	-1,6825895
Pensioenuitkering in huishouden	-0,5482742
<i>Vraagkant</i>	
Werken onder niveau in gemeente	1,2411530

Aandeel studenten (hbo/wo) in gemeente	-0,0403275
Aandeel WW in beroepsbevolking van gemeente	13,6862160
Beschikbaarheid van werk in gemeente	-9,0388133
Buurteffecten	
Aandeel bbv in een buurt waar werken niet de norm is in gemeente o.b.v. 6-ppc gebieden	1,6044187
Overlast in de buurt	0,8881451
Constante	0,8531138

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata

Tabel C.2 Schattingsgewichten prijscomponent model 2020

Model 2020 – Prijscomponent	
Aanbodkant	
Alleenstaande, eenoudervader	<i>referentie</i>
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	-0,2055758
Eenouder-moeder, jongste kind 5+	-0,3896798
Paar met kinderen	-0,5429025
Paar zonder kinderen of overig huishouden	-0,7003886
Tuiswonend meerderjarig kind	-0,3291596
Leeftijd 18 tot 25 jaar in huishouden	<i>referentie</i>
Leeftijd 25 tot 30 jaar in huishouden	-0,1505699
Leeftijd 30 tot 40 jaar in huishouden	-0,5805900
Leeftijd 40 tot 50 jaar in huishouden	-0,6209994
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd in huishouden	-0,4979029
Corporatiewoning of standplaats	0,0704034
Geen, westerse of overig niet-westerse migratieachtergrond in hh	<i>referentie</i>
Migratieachtergrond (Turks) in hh	0,1121315
Migratieachtergrond (Surinaams) in hh	0,1074875
Migratieachtergrond (Marokko) in hh	0,1845801
Migratieachtergrond (overig Afrika) in hh	0,1882393
Migratieachtergrond (Midden-Oosten) in hh	0,3700940
HCI onbekend in huishouden	<i>referentie</i>
Lage HCI in huishouden	0,4127991
Middelbare/hoge HCI in huishouden	-0,6444449
Gebruik GGZ-zorg in hh	0,1270943
Gebruik medicijn tegen depressie in hh	0,0324473
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	0,1104468
Andere uitkering	
WW-uitkering in hh	-1,3546475
AO-uitkering (15-80%) in hh	-2,3957615

AO-uitkering (80-100%) in hh	-3,0292416
ANW-uitkering in hh	-1,7883374
Ziektewet, wachtgeld of overige uitkering in hh	-1,2822440
Pensioenuitkering in hh	-1,0605480
Vraagkant	
Aandeel studenten (hbo/wo) in gemeente	1,1620527
Beschikbaarheid van laaggeschoold werk in gemeente	-0,3700002
Buurteffecten	
Overlast in de buurt	0,4645570
Constante	2,9238058

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor gemeenten, berekeningen op basis van CBS microdata